

**GÖRSEL SANATLAR DERSİNDE
MÜZE BİLİNCİ KAZANDIRILMASI AMACIYLA
İLLÜSTRASYON TEKNİĞİNDEN YARARLANILMASI**

(Yüksek Lisans Tezi)

Figen DURMUŞ

Kütahya – 2011

T.C.
DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Grafik Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**GÖRSEL SANATLAR DERSİNDE MÜZE BİLİNCİ
KAZANDIRILMASI AMACIYLA İLLÜSTRASYON
TEKNİĞİNDEN YARARLANILMASI**

Danışman:
Doç. Dr. Levent MERCİN

Hazırlayan:
Figen DURMUŞ

Kütahya – 2011

Kabul ve Onay

Figen DURMUŞ" un hazırladığı “Görsel Sanatlar Dersinde Müze Bilinci Kazandırılması Amacıyla İllüstrasyon Tekniğinden Yararlanılması” başlıklı Yüksek Lisans tez çalışması, jüri tarafından lisansüstü yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliği / oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

...../...../2011

Tez Jürisi	İmza	
	Kabul	Red
Doç. Dr. Levent MERCİN (Danışman)		
Yrd. Doç. Dr. Mahmut Ayhan		
Yrd. Doç. Dr. Selma Şahin		

Doç. Dr. Abdullah YILMAZ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Yemin Metni

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Görsel Sanatlar Dersinde Müze Bilinci Kazandırılması Amacıyla İllüstrasyon Tekniğinden Yararlanılması” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

..../...../2011

Figen DURMUŞ

Özgeçmiş

Erzurum’da doğdu. İlk ve ortaokulu Tokat, Lise eğitimini Balıkesir’de tamamladı. 2004 yılında Dumlupınar Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Bölümünü kazandı. 2005 yılından itibaren aynı üniversitede Resim Bölümünden Çift Anadal eğitimine de devam etti. 2008 yılında Grafik bölümünden Fakülte birinciliğiyle mezun oldu. 2008 yılında Dumlupınar Üniversitesi Grafik Anasanat Dalı’nda Yüksek Lisans Öğrenimine başladı. 2009 yılında Çift Anadalı olan Resim bölümünden mezun oldu. Mezun olduktan sonra Balıkesir Halk Eğitim Merkezinde Grafik Tasarım alanında usta öğreticilik yaptı. Halen İstanbul Gedik Üniversitesi, Gedik Meslek Yüksekokulu Grafik Tasarım Programında Öğretim Görevlisi olarak çalışmaktadır.

ÖZET

GÖRSEL SANATLAR DERSİNDE MÜZE BİLİNCİ KAZANDIRILMASI AMACIYLA İLLÜSTRASYON TEKNİĞİNDEN YARARLANILMASI

DURMUŞ, Figen

Yüksek Lisans Tezi, Grafik Anasanat Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Levent MERCİN

Ağustos, 2011, 105 sayfa

Kültürel mirasın çocuklara aktarılması ve müze bilincinin kazandırılması adına Görsel Sanatlar Dersinde Müze Bilinci Kazandırılması Amacına uygun biçimde gerçekleştirilmesinin önemi büyüktür. Bu kazanımları elde etmek için, çocukların ilgisini çekebilecek etkinlikler ve illüstrasyonlar, müze bilincini kazandırabilmenin en iyi yollarından biri olarak kabul edilebilir.

Bu araştırmanın amacı, Görsel Sanatlar Dersinde Müze Bilinci Kazandırılması Amacı ile İllüstrasyon Tekniğinden yararlanılması ve İlköğretim 1.Kademe Görsel Sanatlar Dersi Öğretmenlerinin bu amaçla hazırlanan etkinlikler hakkındaki görüşlerini değerlendirmektir.

Bu kapsamda araştırmanın verileri, nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniğiyle gerçekleştirilmiştir. 2010-2011 öğretim yılı Bahar döneminde Balıkesir İlinde bulunan altı ilköğretim okulundaki 1.Kademe Görsel Sanatlar Dersine giren öğretmenlerin, beş soruluk yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan açık uçlu sorulara verdikleri yanıtların analiz edilmesiyle elde edilmiştir.

Araştırmanın sonucunda öğretmenler, İllüstrasyon tekniği kullanılarak hazırlanan eğitim materyalinin derste başarıyı olumlu etkileyeceği ve oyun şeklinde hazırlanmasının derse seveerek katılım sağlayacağını vurgulamışlardır. Ayrıca görüşme yapılan öğretmenlerin hepsi Görsel Sanatlar Dersinde Müze eğitimiyle ilgili olarak var olan Görsel Sanatlar Dersi kılavuz kitabının yetersiz kaldığını, Müze Eğitimi ile ilgili kaynak ve materyal sıkıntısı çektiklerini belirterek, yapılan bu çalışmanın, eğitim materyali olarak derslerde kullanılması gerektiği görüşündedirler.

Araştırmada elde edilen sonuçlara dayalı olarak öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Görsel Sanatlar Dersi, Müze Eğitimi, Eğitim, İllüstrasyon, Görsel Sanatlar Eğitimi

ABSTRACT

THE UTILIZATION OF THE ILLUSTRATION TECHNIQUE WITH THE AIM OF MUSEUM EDUCATION IN VISUAL ARTS CLASSES

DURMUŞ, Figen

Master Degree Thesis, Department of Graphics

Thesis Consultant: Ass. Prof. Levent MERCİN

August, 2011, 105 pages

It is very important to gain everything that museum education in Visual Arts classes can provide, because it will help us pass on our cultural heritage and awareness of museums to children. Activities and illustrations that can attract the attention of children can be accepted as the best method to instill museum awareness in children.

The purpose of this study is the utilization of the Illustration technique with the aim of Museum Education in Visual Arts classes and evaluating the views of first grade Primary School Visual Arts lesson teachers on the activity game that was prepared for this purpose.

The data of this study was obtained by the analysis of the answers that first grade Primary school Visual Arts lesson teachers at six primary schools in the province of Balıkesir in 2010 – 2011 school year gave to open ended questions on a five question interview form. The data was obtained by the way of interview using the qualitative data collection method.

At the end of the study, the teachers emphasized that education material using the Illustration technique affected the success in class in a positive way and that the preparation of this material in the form of a game would help the students participate in the lesson with more willingness. All the teachers who were interviewed held the view that the guide book for the Visual Arts lesson that is related to the museum education was insufficient and that they were experiencing difficulties with resources and materials related to museum education and that it was necessary to use this study as education material in classes.

Suggestions have been developed based on the results obtained in the study.

Key words: Visual Arts Lesson, Museum Education, Education, Illustration, Visual Arts Education

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ÇİZİMLER LİSTESİ	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA HAKKINDA

1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ	3
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI	4
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	4
1.4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	4
1.5. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	4

İKİNCİ BÖLÜM

SANAT EĞİTİMİ

2.1. SANAT EĞİTİMİ.....	6
2.1.1. Sanat Eğitiminin Gerekliliği	7
2.1.2. Sanat Eğitiminin İlkeleri	10
2.2. ÇOCUĞUN SANATSAL GELİŞİMİ	11
2.2.1. Şematik Evre (7- 9 Yaş).....	12
2.2.2. Gerçekçilik (Gruplaşma) Dönemi (9–12 Yaş).....	14
2.3. GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİ	16
2.4. MÜZELERİN EĞİTİMDEKİ YERİ VE ÖNEMİ	21
2.5. MÜZENİN İŞLEVLERİ.....	25
2.5.1. Toplama	26
2.5.2. Koruma	26
2.5.3. Belgeleme	27

2.5.4. Sergileme	27
2.5.5. Eğitim.....	27

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İLLÜSTRASYON

3.1. İLLÜSTRASYON	30
3.2. İLLÜSTRASYON TÜRLERİ VE TEKNİKLERİ.....	30
3.2.1. İllüstrasyon Türleri	30
3.2.2. İllüstrasyon Teknikleri.....	32
3.3. İLLÜSTRASYONLARIN İŞLEVLERİ BAKIMINDAN	
GRUPLANDIRILMASI.....	35
3.3.1. Süsleyici Resimler	35
3.3.2. Metin Tamamlayıcı Resimler	35
3.3.3. Metni Tamamlayıcı Yorumlayıcı Resimler	36
3.4. GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİ'NDE İLLÜSTRASYONUN ÖNEMİ	36
3.5. İLKÖĞRETİMDE KULLANILAN İLLÜSTRASYONLAR	37
3.5.1. İllüstrasyonların Çocuğun Görsel Eğitimine Etkisi.....	37
3.5.2. İllüstrasyonların Tasarım İlkelerine ve Öğrencilerin Algı Düzeyine	
Uygunluğu.....	41
3.6. MEB GÖRSEL SANATLAR DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI İÇİNDE	
İLLÜSTRASYON TEKNİĞİNDEN YARARLANILARAK MÜZE	
EĞİTİMİ.....	45
3.7. DERS MATERYALLERİNİN VE SANAT EĞİTİMİNDE KULLANIMI .	46
3.7.1. Materyal Kullanımı.....	47
3.7.1.1. Sınıf Ortamında Kullanılabilecek Teknoloji Ve Materyaller.....	48
3.7.1.2. Ders Materyali Kullanmanın Faydaları.....	52

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
GÖRSEL SANATLAR DERSİNDE MÜZE EĞİTİMİ AMACIYLA
İLLÜSTRASYON TEKNİĞİYLE TASARLANMASI

4.1. BULGULAR VE YORUM	55
4.2. ARAŞTIRMANIN NİTEL BULGU VE YORUMLARI	66
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	77
EKLER.....	79
KAYNAKÇA	87
DİZİN	93

ÇİZİMLER LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Çizim 4.1: 1 Numaralı İllüstrasyon	56
Çizim 4.2: 2 Numaralı İllüstrasyon	56
Çizim 4.3: 3 Numaralı İllüstrasyon	56
Çizim 4.3: 3 Numaralı İllüstrasyon	57
Çizim 4.4: 4 Numaralı İllüstrasyon	58
Çizim 4.5: 5 Numaralı İllüstrasyon çizimi	58
Çizim 4.6: 6 Numaralı İllüstrasyon	59
Çizim 4.7: 7 Numaralı İllüstrasyon	60
Çizim 4.8: 8 Numaralı İllüstrasyon	61
Çizim 4.9: 9 Numaralı İllüstrasyon	62
Çizim 4.10: 10 Numaralı İllüstrasyon	63
Çizim 4.11: 11 Numaralı İllüstrasyon	64
Çizim 4.12: 12 Numaralı İllüstrasyon	65
Çizim 4.13: 13 Numaralı İllüstrasyon	65

TEZ METNİ

GİRİŞ

Günümüzde müzeler, çocukların yaparak-yaşayarak öğrenmelerine katkıda bulunabilecek uygun bir ortam olması ve çocukların sanatsal gelişiminde okullar dışında kaynak olabilecek önemli kurumlar arasına girmiştir.

‘Küçük yaşlardan itibaren müzelerde sanat nesneleri ile karşılaşan ve bunlarla etkinlikler yapan bir çocuğun sanat anlayışı gelişmekte ve sanata bakış açısı farklılaşmaktadır’ (Tezcan, 2006).

Görsel Sanatlar Dersi içinde yer alan müze kazanımları, müze bilincinin oluşmasında ve kültürel miraslarımıza duyulan ilgi, istek ve merakın uyandırılmasında önemli bir yere sahiptir çünkü okullarda verilen bilgilerin öğrenilmesi ve kalıcı hale getirilebilmesi yanında öğrencilerin öğrenmeye olan istekliliğinin artırılması da önemlidir. Bu amacın gerçekleştirilebilmesinde de ders öğretim programları ve buna ek olarak da öğretimde kullanılacak kaynak, araç-gereç ve eğitim ortamının katkısı büyüktür.

Bu bağlamda, müze bilinciyle ilgili kazanımlar, İlköğretim sınıfları için hazırlanan kılavuz kitapta yer almaktadır. Fakat müze bilinci ile ilgili kılavuzda yer alan kazanımlar öğrencilere tam anlamıyla kazandırılmamaktadır. Gözlemler ve görüşmeler sonucunda elde edilen bulgulara göre 1. Kademe Görsel Sanatlar Dersine giren öğretmenlerinin çoğu Görsel Sanatlar Dersi kapsamında öğrencilere müze bilincini verebilmek için, müze ziyaretleri yapmakta sıkıntılar yaşadıklarını ve sınıflarda kullanmak üzere çocukların seviyesine uygun hazırlanan, onların ilgisini uyandırabilecek, yeterli kaynak ve materyal olmadığını söylemişlerdir. Bu olgu araştırmayı gerçekleştirmenin gerekçesini oluşturmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM
ARAŞTIRMA HAKKINDA

1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Günümüzde Görsel Sanatlar Eğitimi, öğrenci merkezli bir yaklaşımla işlenilmeye başlansa da, Türkiye’deki Sanat eğitiminin Dünya ülkeleriyle karşılaştırıldığında hala eksik ve yetersiz olduğu söylenebilir. Yıllardır aynı konular ve aynı materyallerin kullanılması öğrencilerin kuşaklar boyu değişmeyen ürünler ortaya çıkarmalarına sebep olmaktadır. Görsel Sanatlar Eğitimi atölyelerinin veya sınıflarının dışına taşınması bu gibi problemlerin çözülmesine yol gösterici olabilir. Şimdilerde Türkiye’de önemi yeni anlaşılmaya başlayan Müze eğitiminde, Görsel Sanatlar Eğitimi amacıyla destek alınması, Görsel Sanatlar Dersine farklı bir bakış açısı sağlayabilir. Ayrıca öğrencilerin yaparak-yaşarak öğrenmelerini teşvik edebileceği söylenebilir.

Türkiye şartları düşünüldüğünde ne yazık ki her okulun fiziksel imkânları ve eğitim bölgesinin coğrafi koşullarının eşit olmadığı anlaşılmaktadır. Görsel Sanatlar Dersinde müze bilinci kazanımlarının elde edilebilmesi için yeterli materyal bulunması zorunludur, ancak Türkiye açısından bu olanakların sınırlı olduğu bilinmektedir. Ayrıca müze eğitimini almakta, imkânlara sahip olan eğitim bölgesi öğrencilerinin müzelere yapılan gezilerde ücret karşılığı müzelere girişi ve müzelerde karşılaşılan bir takım problemler, bu eğitimin engelleyici boyutlarından biri olarak da karşımıza çıkabilmektedir. Bu gibi olumsuzlukların giderilmesi ve her öğrencinin kültürün ve sanatın birer parçası olan müzeleri tanınması gerekmektedir. Bu konuda var olan yayınların yetersizliği ya da çocukların dikkatini çekmemesi de müze eğitimini olumsuz etkileyen unsurlardan biridir. Bu bağlamda; Müzeler, görsel sanatlar eğitimi ortamlarını zenginleştiren mekânlardır. Çünkü müze, çocuklara okulların verdiği estetik ve etik mantığını daha açık biçimde verir. Estetik mantığını elde etme etkinlikleri, bir sanat müzesinde onların yaptığı çalışmaları tanımlamak için kullandıkları sanatsal terimlerden dolayı daha ivedi biçimde görülebilir (Vallance, 2004: 345-351).

Hem Türkiye’de bu eksiliğin giderilmesi, hem de oyun çağından, okul çağına geçen bu çocukların illüstrasyona olan ilgileri dikkate alınarak, Müzelerin öneminin kültürel ve sanatsal olarak ele alınması hedeflenmiştir. Bu yüzden bu çalışma gerçekleştirilmiştir.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı, Görsel Sanatlar Dersinde Müze Bilinci Kazandırılması Amacıyla İllüstrasyon Tekniğinden yararlanılmasını irdelemektir.

Ayrıca bu genel amaca bağlı olarak aşağıdaki soruların yanıtları da aranmıştır:

- Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin, İllüstrasyon tekniğinden yararlanarak hazırlanan etkinlik oyunu hakkındaki görüşleri nedir?
- İlköğretim 1. Kademe öğrencilerinin Görsel Sanat Eğitiminde verilen Müze Eğitiminin işlevlerinin öğrenciler tarafından yeterli düzeyde alınıp, alınmaması ve bunun sanat eğitime etkisi var mıdır? Sorusuna yanıt aramaktır.

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Bu araştırmanın önemi günümüzde önemli bir yere sahip olan müzelerin, Görsel Sanatlar Dersi içinde verimli bir şekilde kullanıldığında, öğrencilere ve sanat eğitimcilerine yol gösterici olması bakımından önemlidir. Ayrıca Görsel Sanatlar Dersindeki müze bilincine yönelik tasarlanan illüstrasyonların bu kazanımları elde etmedeki rolünü ortaya koyması bakımından önemlidir.

1.4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışmada genel tarama modeli ile nitel yöntemlerden görüşme tekniğinden yararlanılmıştır.

1.5. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Araştırma, Müze Bilinci Kazandırılmasında, İllüstrasyondan Yararlanılmasına yönelik hazırlanan örnek materyal tasarımlarıyla,

Görsel Sanatlar Dersi içerisindeki müze eğitimi programı ile,

Balıkesir İli İlköğretim okullarından 6 ilköğretim okulu ile,

Görsel Sanatlar Dersinde 1.2.3.4.5. sınıflar ile sınırlandırılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

SANAT EĞİTİMİ

2.1. SANAT EĞİTİMİ

Sanat eğitimi genel bir tanımlamayla; güzel sanatların tüm alanlarını ve biçimlerini içine alan okul içi ve dışı yaratıcı sanatsal eğitimidir. Sanat eğitiminin amacı çocuğu sanatçı yapmak değildir. Sanat eğitimi; çağdaş toplumda yetişen fertlerin her alanda yaratıcı olmasını sağlayan etkinliklerdir (San, 1988: 11).

18. yy' a dek bir örgün sanat eğitiminden, daha doğrusu, öğretiminden söz edilemez. Yüzyıllar boyunca sanatçı daima usta- çırak ilişkisi içinde yetişmiştir. Büyük oranda lonca sisteminin bir sonucu olan bu yetişme düzeni, Batı' da kapitalizmin gelişmesiyle birlikte loncalar ortadan kalkınca zorunlu olarak yerini okul- içi öğretime bırakmıştır. Akademiler bu yeni gereksinmenin bir sonucudur. Çağdaş sanat eğitiminde ise en önemli ve ilerici atılımlar 1919 ile 1933 arasında Bauhaus bünyesinde gerçekleştirilmiştir (Sözen ve Tanyeli, 1999: 208).

Sanat eğitimi, kişiye güzel resim yapmayı değil bir sanat eseri karşısında etkilenen, haz duyan ve zihinsel olarak sanat hakkında, hayal etme, kurgulama gibi düşünceleri harekete geçirmeyi hedeflemektedir.

Bunlarla birlikte sanat eğitimi söyle tanımlamak mümkündür. Bireyin duygu, düşünce ve izlenimlerini anlatabilmede yeteneklerini ve yaratıcılık gücünü estetik bir düzeye ulaştırmak amacıyla yapılan tüm eğitim çabasına, ya da bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak belirli estetik değişiklikler oluşturma sürecine sanat eğitimi denir (Arıkan, 2005: 9).

Sanat eğitiminin amacı ise; bağımsız, üretici düşünce ve davranışı, girişimci olmayı ve yaratıcı etkinlikte bulunmayı sağlamak, bizzat yasayarak tanıyıp değerlendirerek sanatsal biçimlendirme olayına katılmak, dünyaya geniş bir perspektifle bakabilmek, algılayabilmek ve bunun için gerekli davranışları edinebilmenin bir yoludur (Görgülügil, 2001: 6).

Aynı zamanda sanat eğitimi bir organizasyon yöntemidir. Görsel algılamaya dayalı bir takım teoriler önderliğinde, çocuğu madde yani, malzeme ile düşünceleri arasında çeşitli bağlantılar kurmaya, buluşlar yapmaya alıştıran bir metottur. Ve metot, böylece çocuğun elinde gelecekte de bilinçli olarak kullanabileceği bir araç olacak ve kişisel bir hüviyet kazanacaktır (Gökaydın, 1985: 46).

2.1.1. Sanat Eğitiminin Gerekliliği

“Sanat alışılmış tanımında; insan duygu ve düşüncelerinin, doğada bulunan çeşitli araç ve gereçlerle ifade edilmesi biçimidir. Ancak bu tanım günümüzde daha farklı algılanmakta ve sanat yapıtında güzellik bir kavram olarak aranmamaktadır. Bunun yerine çağımızda, doyurucu estetik yaşantılar oluşturmak amaçlanmaktadır. Kuskusuz zaman süreci içinde sanatın tanımı her insan ve topluma göre farklılık göstermektedir, bu da kültür zenginliğinden kaynaklanan bir düşünce olarak değerlendirilmelidir”. (Tepecik, 2003: 163).

20. yüzyılın başından bu yana sanat eğitimi kavramı, kapsamsal ve genel anlamda, sanatların tüm alanlarını ve biçimlerini içine alan, okul içi ve okul dışı yaratıcı sanatsal eğitimi tanımlamaktadır. Dar anlamda ise okullarda sınıflarda ki ve ilgili bölümlerdeki bu alana ilişkin olarak verilen dersleri tanımlar. Yaygın ve tümel anlamında kullanıldığı özellikle belirtilmedikçe, sanat eğitimi, daha çok “plastik sanatlar alanında verilen eğitim” biçiminde anlaşılmaktadır. Her iki durumda da sanat eğitimi, yetişkin eğitiminden çok, yetişmekte olanların genel eğitim süreci içinde ele alınmaktadır (San, 2003: 17).

Sanat eğitimi, insanın genel eğitimi içerisinde önemli bir yere sahiptir. Yaygın biçimde düşünüldüğü gibi, sanat eğitimi sadece yeteneklilerin eğitimi için “lüks” değil, herkes için gerekli bir kişilik eğitimidir. Burada sanat eğitiminden amaçlanan, sanatçı yetiştirmeye yönelik eğitim değil, bireyin sanat yoluyla eğitimi, yani bireyin estetik eğitimidir. İnsanın yaratıcı güçlerini ortaya çıkarmasına yardımcı olacak şartları hazırlayan ve bireyin kişilik kazanmasını amaçlayan bir etkinliktir (Gençaydın, 1990: 44).

Bir duygu ve akıl varlığı olan insanın sadece akıl yönünün geliştirilmesi onun tam insan olabilmesi için yeterli değildir. Yalnızca mantıksal eylemler insanı duygu dünyasından uzaklaştırarak çıkarla ilgili değerlere yöneltir. İnsan sadece “kafasıyla yaşamaz”, duygu değerlerine de gereksinimi vardır. Kuşkusuz her şey akla dayanır. Ancak söylenmek istenen, ruhsal doyumun önemli olduğu ve duyarlılığın geliştirilmesinin gerekliliğidir (Gençaydın 1993:3). Aynı zamanda sanat eğitimi bir organizasyon yöntemidir. Görsel algılamaya dayalı bir takım teoriler önderliğinde, çocuğu, madde, yani malzeme ile düşünceleri arasında çeşitli bağlantılar kurmaya,

buluşlar yapmaya alıştıran bir yöntemdir ve bu yöntem, böylece çocuğun elinde gelecekte de bilinçli olarak kullanabileceği bir araç olacak ve kişisel bir biçim kazanacaktır (Gökaydın 1998: 11).

Sanat eğitiminin gerekliliğine ilişkin görüşlerin temelinde “yaratıcılık” odaklı bir yaklaşım gözlenmektedir (Alakuş, vd. 2005: 27).

Sanat eğitimi, yanlış ve yaygın bir kanıyla yalnızca yetenekli öğrenciler için değil herkes için gereklidir. Böyle bir bakış açısıyla yaklaşıldığında yeteneği olmadığı düşünülen çocuklar, kişilik gelişimleri üzerinde sanatın sağlayacağı olumlu katkılardan mahrum bırakılmış olacaktır. Çocuk veya genç, sanat eğitimi yoluyla bakmak yerine görmeyi, işitmeyi, dokunmayı, tat almayı, dokunduğunu hissetmeyi, kısacası farkında olmayı, algılamayı öğrenecektir. Çevresini hakkıyla algılayıp onu biçimlendirmeye yönelmek için bu gereklidir. Yalnızca bakmak değil, “görmek”, yalnızca duymak değil, “işitmek”, yalnızca ellerle yoklamak değil “dokunulanı duymak” yaratıcılık için gerekli aşamalardır (San, 1985: 17; Yılmaz, 2007: 17-18). Çocuğun kendini özgürce ifade edebildiği bir ortamdır. Çocuğun kişiliğinin gelişmesinde, kendine güvenmesinde önemli rol oynar. Atölye derslerinde paylaşma, sorumluluk, düzen, malzemeyi kullanma konularında bilinçlenir. Sanat eğitimi, özgür, barışçı, insancıl, yaratıcı, toplumu ile bütünleşmiş, değişen şartlara göre kendini yenileyebilen, geleceğin izlerini yansıtan çocukların yetişmesi için vazgeçilmez bir dünyadır. Sanat eğitimi çocuklara, kültür, sanat ve tarih değerlerini kazandırırken aynı zamanda onların özgürce yaratıcı güçlerini ortaya koyabilecekleri bir süreç olmalıdır (Buyurgan, 2001: 12–13).

Bir toplumun kültür düzeyini, o toplumun yetişmiş sanatçıların ve sanattan anlayan, değer yargıları gelişmiş kişilerin çokluğu belirler. Bu nedenle, sanat toplumların kültürel gelişimlerinin göstergesidir (Kırısoglu, t.y.: 74). Sanatın evrimi, gücü ve etkinliği de bilgi birikiminden yararlanarak görevini yerine getirir, en iyi iletişim aracı olmayı başarır. Hem bu, hem de kültür farklılıklarından dolayı sanat ile eğitim arasında doğrudan bir ilişki vardır. Nasıl ki, bir yabancı dili anlayıp konuşmak için o dili öğrenmek zorunluysa, sanatı kavramak, sanat eserinde (sanatsal davranışta) iletilmek istenen duygu ve düşünceyi anlatmakta bir sanat kültürünü gerektirir (Erbil, 1990: 64).

Bu kadar kültürel temeller, bu kadar zenginlikler içerisinde sanat bakımından, parmakla gösterilecek kadar sanatçılarımızın varlığı bizi hüzünlendirse de etrafımıza baktığımızda yetenekli çocukların olduğunu görmek gelecek yıllar için uluslararası düzeyde bizi de temsil edecek sanatçıların yetişeceği konusunda umutlandırmaktadır.

Kültürel temelimizde ise; ülkemiz kültürel zenginliklerle dolu bir hazinedir. Müzelerimiz bu binlerce yıllık hazinelerle dolup tasar. Anadolu yine birbirinden güzel ve değerli el sanatı ve halk sanatıyla doludur. Öyle ise eksiklerimiz nedir? Eksiklerimiz her bakımdan yeteneğine inandığımız insanımızı, yine her an iç içe olduğumuz kültürel temelimizle bir araya getirecek sanat eğitimidir. Okullarda sanat eğitimi yaratıcılığın geliştirilmesinde en önemli çalışma alanlarından biridir. Gerçekte her ders kendi içinde yaratıcılığı geliştirici olmalıdır. Ancak, sanat eğitimi, gerek çalışma biçimi, gerek bu çalışmalarda kullanılan araç- gereç bolluğu ve gerekse öğrenciye sağladığı çalışma özgürlüğü nedeniyle kuskusuz öteki dersler arasında çok önemli bir yere sahiptir. Sanatın bu çok yönlü önemi ve işlevlerinden dolayıdır ki, eğitim içindeki yeri ne ihmal edilebilir, ne yadsınabilir ve ne de bir başka şeyle doldurulabilir (Kırısoğlu, t.y.: 74).

“Bir milleti yaşatmak için bir takım temeller lazımdır ve bilirsiniz ki bu temellerin en mühimlerinden biri sanattır. Bir millet sanattan ve sanatçıdan mahrumsa tam bir hayata malik olamaz. Böyle bir millet bir ayağı topal, bir kolu çolak sakat ve alil bir kimse gibidir. Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş olur”. “İnsanların yaşamına, çalışmalarına egemen olan güç, yaratma ve buluş yeteneğidir.” Atatürk’ ten yapılan bu iki alıntı sanat eğitiminin neden önemli olduğuna açıklık getiriyor (İpşiroğlu, 1998: 25). Bugün için, örgencilerin estetik duyarlılığını geliştiren, kendi güçlerini ve önemli olacak görsel gerçekleri tanımalarında önderlik eden, düşünme güçlerini artıran sosyal alışkanlıklarını ve yaratıcı bireylerin oluşmasını sağlar. Estetik duyarlılığın varlığı ve yaratıcılık, toplumları gerilemekten, banalleşmekten korur. Türk toplumunun yücelmesi ve mutluluğu yönünde çizilmiş bir hedefe, yalnızca kuramsal bilgilere boğulmuş kişilerle değil, fakat yaratıcı gücü gelişmiş çok yönlü düşünebilen vatandaşlık sorumluluğu ve dayanışma duygusu ile dolu, tüketici değil, üretici bireylere ulaşılabilir. Büyük Ata’ mızın her zaman derin bir inançla belirttiği, insanımızda var olan zekâ potansiyelinin, bu çağdaş eğitim sistemi ile islenerek ortaya çıkarılması, yine ulu Ata’ mızın işaret ettiği, gelecekteki düzeye varabilmek için, en önemli ve sağlam teminat olacaktır (Gökaydın, 1998).

Günümüzde çağdaş sanat eğitimi, sanattaki düzenli bir öğretimden birçok yarar sağlandığını onaylamaktadır. Sanatın bilim, dil ve matematik gibi öğretilebileceğini belirtirken, sanat öğretiminin dünyayı bilinçli olarak anlamak için esas olduğunu da hatırlamak gerekir (Alakuş vd., 2005: 27).

Tekrarlamak gerekirse, sanat eğitiminde öğrenci (çocuk) yaparak öğrenecek, öğrendikçe yapacak, kuramlar ortaya çıkaracaktır. Her şey yavaş, yavaş öğrencinin öz malı olacaktır. İşte o zaman yapılanın, niçin yapıldığını anlayacak ve yapılan çalışma anlam kazanacaktır. Böyle bir durum, öğrenciye güven verecek, ondaki sorumluluk duygusunun gelişmesini sağlayacaktır. Bunun sonucu olarak öğrenci de, çalışmalarını etrafındakilere sorarak değil, kendi kararları ve beğenileri doğrultusunda ortaya koyacaktır. Basından beri ortaya konan gerçeği bir kere, daha açıklamak gerekirse: Temel sanat eğitimi sistemi, deneyseldir ve sistem olarak düşünebilmeyi, düşünce ürünlerini yansıtmayı kapsar (Gökaydın, 1998: 5-12).

2.1.2. Sanat Eğitiminin İlkeleri

Sanat eğitiminin varlığını sürdürebilmesi, kendi içerisinde varlık nedenlerini sorgulayabilmesine bağlı olabilir. Sanat eğitimi varlığını sorgulaması, varlık nedenlerinin dayandığı ilkelerdir.

Son yıllarda sanat eğitiminde büyük değişimler olmuştur. Eskiden sanat, çocuğa devredilen bir ders iken, şimdi onun fikir ve duygularını dışa aktarabildiği bir araç olmuştur. Bir zamanlar öğretmen çocuğa nasıl resim çizebileceğini gösterirken şimdi böyle bir şeyin ne denli yanlış olduğunu anlamış bulunuyor. Artık çocuğa “resmin nasıl çizildiğini” değil, coşturucu konularla onu doğru bir yola aktarıp resmin yapılmasını sağlıyor. Onu kendi özgür gedisine bırakıp hiçbir zaman resmin yapılına karışmıyor. Kendi kişisel ayrılıklarımız gibi her çocuğunda öz inancı, öz bir anlatım biçimi vardır. Birçok araştırma sonucu çocuğun öğrenme gücünün o andaki istek ve ilgisine sıkı sıkıya bağlı olduğu görülmüştür. Doğru bir eğitimcinin elinde sanat dersleri her çocuğun özgür ve yaratıcı olmasını sağlar (Kehnemuyi, 1995: 18).

Geleceğin çağdaş, uyumlu, araştırmacı, üretici, sanatsal yaşamdan daha çok pay alan etkin bireylerini amaçlayan sanat eğitiminin başarısı da alana özgü ilkelerin uygulanmasına bağlıdır.

Bu ilkeler şunlardır:

- Her çocukta yaratıcı güç vardır ve sanat eğitimi herkes için gereklidir.
- Sanat eğitiminde bireysel farklılıklar göz önünde tutulmalıdır.
- Sanat eğitimi çocuğa göre olmalıdır.
- Sanat eğitimi dersleri diğer derslerin uygulama alanı olarak düşünülmemelidir.
- Sanat eğitimi dersi iki ve üç boyutlu çalışmaları kapsar.
- Sanat eğitimi dersi yaratıcılığa dayanmalıdır.
- Sanat eğitimi derslerinde gerekli ilgi ortamı yaratılmalıdır.
- Sanat eğitiminde çevre olanakları göz önünde tutulmalıdır.
- Sanat eğitiminde fırsat eğitimi ilkesine yer verilmelidir.
- Sanat eğitiminde işlerin bir bütün olarak değerlendirilmesine ve sergilenmesine önem verilmelidir.
- Sanat eğitiminde sanat tarihi, estetik, uygulamalı çalışmalar ve sanat eleştirisi anlamlı ve öğretici bir biçimde birleştirilmelidir (Ünver, 2002).

Sanat eğitimindeki bu ilerlemelere rağmen hala, üç adımda bir civcivin nasıl çizileceğini tahtaya yaptığı şemayı kopya ettirerek, resim çizmeyi öğrettiğini zanneden öğretmenlerin yanı sıra, çocukları başıboş bırakmanın öğretim olduğuna inananları da görüyoruz. “Halbuki sanat eğitiminin belli bir disiplin içinde uygulanması zorunluluğu vardır”. John Dewey, “Bu sağlanmazsa çocuklar, dersin esas amacı olması gereken, yaratıcı, yapıcı, anlatımcı, disiplinli, sosyal iliksileri dengeli, sabırlı olma gibi yetenekleri kazanamazlar” der. Sanat eğitimini kuvvetle etkileyen bir disipline sanat eğitimcisi bütünü ile inanmalıdır, ancak bu inandığı disiplin çocuğun en iyiyi, en üstünü, en doğruyu denemesi, araması sonucu ortaya çıkan, içten gelen disiplindir (Gökaydın 1998: 5).

2.2. ÇOCUĞUN SANATSAL GELİŞİMİ

Lowenfeld, çocukların büyümelerinin resimlerinde fark edilmesini, düşüncelerinin düzenlenmeye başlamasına ve bilişsel yeteneklerinin gelişmesiyle

ilişkilendirir. Yani resimle anlatımlar, motor becerilerinin, algılama, dil ve sembollerin oluşumu şeklinde yeteneklerin ortaya çıkışı ve gelişimi ile çeşitlenmektedir Lowenfeld, sanatsal gelişimi altı ana evrede tanımlar .

1. Karalama Dönemi (2- 4 Yaş)
2. Sema Öncesi Dönem (4- 7 Yaş)
3. Şematik Dönem (7- 9 Yaş)
4. Gerçekçilik (Gruplaşma) Dönemi (9- 11 Yaş)
5. Mantık (Görünürde doğalcılık) Dönemi (11- 13 Yaş) olarak ayrılmıştır.
- 6.Ergenlik krizi 13 yaş öncesi

Uygulama çalışmasının yapıldığı ilköğretim birinci kademe öğrencileri, bu yaş grupları dikkate alındığında dördüncü grup olan Şematik Dönem ve Gerçekçilik (Gruplaşma) Dönemine girmektedir. Buradaki açılımı da bu yaş grubunu ele alarak gerçekleştirilecektir.

2.2.1. Şematik Evre (7- 9 Yaş)

Çocuğun büyüüp, gelişmesi ile düşünceleri, duygusal, bedensel, bilişsel yaşamları da karmaşıklaşır. Bu gelişimlerin ilk deneyimlerini çocuk ilkokula başlayarak, toplumla etkileşimde bulunarak yaşamaktadır. Çocuğun büyümesi ile başlayan, çevresi ile giderek artan etkileşimleri sonucu yaratıcı etkinliklerinde de farklıklar görülmektedir. İlköğretimin birinci sınıfındaki çocuk ile beşinci sınıfındaki çocuk arasında formları bakımından değişiklikler gözlenmektedir. Şematik evrenin özelliklerini belirtmek şema öncesi döneme nazaran daha zordur. Çünkü çocuğun büyümesi ile olgunlaşma süreci, düşünce ve duyguları karmaşık bir hale gelmektedir. Aynı zamanda içinde bulunduğu okul, çevre ve ailenin etkileri artmaktadır. Şematik dönemin tanımı: çeşitli sanatsal etkinliklerin artarak hız kazanmasıdır. Çocuk artık bu dönemde içinde yaşadığı toplumun, kültürün farkına varmaya başlamıştır ve çevresiyle zengin bir etkileşim içerisine girmiştir. Kendisini çevrenin bir parçası olarak görmeye başlayarak, yapacağı her şeyi buna bağlamaktadır. Gelişimin etkisiyle bedensel ve ruhsal değişiklikler sanatsal etkinliklerine yansımaktadır. Piaget'in somut işlem evresi

olarak tanımladığı bu evre çocuğun resimlerinde görünür değişimlerin yer aldığı evredir. Piaget işlemi burada “içselleştirilmiş bir eylem” anlamında kullanılmaktadır. “Bu eylem sayesinde çocuk, eskiden çevresiyle arasında geçen bir etkileşim sonucu, nesneler, kendine özgü bir yapıyı ya da çerçeveyi uygulayarak onları kendi usunda, olduklarından daha başka bir şeye dönüştürmektedir”. Bu dönemde çocuğun, kavramlarında ve kavram biçimlerinde gelişim görülmektedir. Bu evrede çocuk sıklıkla insan figürleri çizer ve bu çizimler tekrarlanarak devam eder. Çocuğun bu tekrarları resimlerinde şemayı oluşturur. İnsan şemalarında gövde parçaları artık yerli yerindedir. Ve çocuk bu parçaları özellikle gösterir. Çocuğun büyümesi ile orantılı olarak insan figürü gibi, ev, ağaç, güneş v.b. nesneler için de çocuk şemalar geliştirmiştir. Bu evrede çocuklar çizimlerinde artık nesnelerle tek tek çalışmayı bırakıp; nesnelerin birbirleriyle olan ilişkilerine ilgi duymaktadır. Bu değişim, çocukların sanatsal etkinliklerinde, nesnelerin birbirleriyle olan ilişkilerini resimleme çabasına götürmektedir. Çocuklar artık kendilerine özgü bir bakış açısı geliştirirler ya da geliştirmeye çalışırlar. Artık ben merkezci yaklaşımlar yerine daha toplumsal bir anlayış geliştirir. Bu dönemde çocuk artık kendini çevresinin merkezi olarak görmektedir. Çocuk kendisinin farkındadır ve daha objektiftir. Farkında lığın, kendisini yer çizgisinde çizerek, diğer insanlarla iletişimin devam ettiği izlenimini verir. Resimde mantık arayıp, bütün parçaları ile bağlantılar kurarak çizer.

Resimlerdeki oran ve ölçü uygulamalarında, önceki döneme göre çocuklar, belli bazı başarıları gösterebilirler de, bu başarı daha çok her nesnenin kendi ölçü ve oranıyla sınırlıdır. Çocuklar nesneler arası ilişkilerde dikkatli de olsa, nesnelerin birbirleriyle oranı ve ölçülerdeki farklılıklar çocukların gözünden kaçabilmektedir. Aynı şekilde yakındaki ile uzaktaki arasındaki ölçü farklılıkları konusunda da kesin bir başarıya hala ulaşamamaktadırlar .

Çizimlerdeki nesnelerin yerleştirilmesinde çocuk belirli plan geliştirmiştir. Genellikle kâğıdın alt tarafında yer çizgisine göre figürler yerleştirilir. Kâğıdın üst tarafında ise gökyüzü için yatay bir çizgi vardır. İlk başlarda, bu iki tasarlanan çizgi arasında kalan yerde figürler, ağaçlar, evler, insanlar v.b. vardır ve bunların büyüklükleri hemen, hemen aynıdır. İleriki aşamalarda ise mekân daha belirgin bir hale gelir bir çeşit perspektif ortaya çıkar. 6 yaşında kâğıdın alt yüzeyindeki yer çizgisi 10 yaşlarında ufuk çizgisine dönüşür Çocuğun ilk kompozisyon denemeleri bu devrede

başlar. Çocuk bu yaşlarda ince işlere merak sarmıştır ve bazı dekoratif işlerle uğraşmak onu memnun eder. Bu evredeki çocukların çizgisel gelişimlerinin yaratıcı çalışmalara dönüşebilmesi için onların iyi bir şekilde yönlendirilip, bilgilendirilmesi gerekmektedir. Çocuk ilkokula başlaması ile birlikte imgelerle düşünmekten uzaklaşır ve gerçeğe yönelmeye başlar. Gerçeğe ulaşırken figürlerin, çevresinde var olan tüm nesnelerin gerçek renklerine sadık kalmaya özen gösterir. Şematik dönemde bulunan bir çocuk insan yüzünü maviye boyamaz. Her zaman ten rengini kullanır. Ancak içlerinden gelen coşku ve sevinçlerini anlatırken renk konusunda da özgür davranırlar.

2.2.2. Gerçekçilik (Gruplaşma) Dönemi (9–12 Yaş)

Sanatsal gelişimin bu evresinde somut işlemler dönemi devam ettiğinden ben merkezci düşünme biçiminde giderek azalma görülmektedir. Çocuklar başkalarının düşüncelerine, hislerine dikkat etmeye başlamıştır. Etrafında değişen ve gelişen dünyayı hızla fark etmeye başlayan çocuk için daha önceki şematik temsiller ona yetmemeye başlamıştır. Temel eğitimin ikinci yarısını kapsayan bu dönemde çocuktaki ruhsal değişimlerin yaratıcılık etkinliklerine yansıdığı görülmektedir. Zihinsel gelişim ve olgunlaşma ile birlikte nesnelerin ve nesneler arasındaki büyüklük ve oranların nesnel gerçeklik ile örtüştüğü gözlenir. Önceki evrelerde var olan çocuğun özgür havası, bu evrede yerini toplumsal ve kültürel öğelere uyma kaygısına bırakmıştır. Bedensel ve psikolojik gelişimle birlikte bireyde değişkenliklerin arttığı ve çeşitlendiği kritik bir dönemdir. Temel eğitimin ikinci kademesine de sarkan bu döneme “gruplaşma” veya “başkaldırma” dönemi de denmektedir. Realist bir anlayış gelişmeye başlamıştır ve bunun yansımaları resimlerinde belirgin bir şekilde görülmektedir. Şematik anlatımdan uzaklaşma, çizgilerinde, objelerin biçimlerinde ve ayrıntıların ifade edilmesinde karmaşıklık vardır. Artık yer çizgisi yerini, derinlik yaratmak için yerle göğün birleşmesine bırakır. İlk perspektif denemeleri yapılmaya başlanmıştır. Çocuk perspektif konusunda yeterli değildir; fakat yakındaki varlığı büyük, uzaktaki varlığı küçük çizerek yakın ve uzak kavramlarını anlatabilmektedir. Geometrik çizgiler anlatımlarını yetersiz kıldığı için bu tür çizgiyi artık uygulamaz olur. Çocukların yaptıkları resimlerde giyim onlar için çok önem taşır. Bu yönde daha gerçekçi olma eğilimindedirler; kolayca ayrıntılara girerler. Çocuğun resimlerindeki figürlerde devinim görülür; insan ve hayvan

figürleri kaslıdır artık. İnsan figürlerindeki her parça çocuk için önemli ve anlamlıdır. Parçalardan birinin bütünden ayrılması ayrı bir sonuca götürür. Gerçekçi olma eğilimi bu şekilde özetlenebilir. Renkleri daha önceki yıllarda kullandıkları gibi özgürce kullanmazlar yine bu yönde de gerçekçi olma kaygıları oluşur. Objelerin, varlıkların gerçek renklerini kullanmaya özen gösterirler. Yüzün boyanmasında önceki evrelerde dilediği rengi kullanan çocuk, şimdi yalnızca cilt renginde boyanması gerektiğine inanır. Seçtikleri konularda da kızlarla erkekler farklılıklar gösterirler ve ayrımlar oluşur. Erkek çocuklar tekneler, arabalar, sporla ilişkili figürler resimlerken; kızlar giysiler, evler, bebekler, çiçekler, hayvanları resmederler.

Çizgi

9- 12 yaşları arasında ergenlik öncesi döneme giren çocukların bilisel gelişimleri halen fiziksel gelişimlerinin önündedir. Çocukların ergenlik dönemine girmeye başladığı bu yaşlarda çocuk, sürekli değişim içindedir. Dolayısıyla sanat gelişmelerinde de farklılıklar oluşur. Somut yaklaşımların ağır bastığı dönemde oldukları için gördükleri nesnelerin ve figürlerin boyutlarına, oranlara, renklere, perspektife ve cins ayrımına dikkat eder, bunların gerçeği en uygun şekilde yansıtmasına özen gösterirler.

Renk

Betimledikleri dünyanın gerçekliğine körü körüne bağlı oldukları dönem 9 yaşından 12 yaşına dek uzun bir süreçtir. Bu süreç içinde renk kavramı gittikçe gelişir ve renkler resimlerinde anlam ve amaçlarına uygun şekilde yer alır.

Mekân Algısı ve Perspektif

9- 12 yaşları arasındaki dönemlerinde mekân duygusu bir önceki dönemden daha da gelişmiş olsa bile henüz üçüncü boyutu yaratma becerisine tam sahip olunamamıştır. Buna rağmen yakında olanı büyük, uzakta olanı küçük çizerek perspektifin farkında olduklarının ipuçlarını verirler.

Oran Orantı

Araştırmacıların gerçeklik dönemi diye adlandırdıkları bu yas dönemleri arasındaki çocuklar figür- nesne- mekan ilişkisindeki orantıları bilir fakat bunu küçük

kas gelişimlerini tam olarak tamamlayamadıkları için uygulamakta biraz güçlük çekerler (Abacı, 2005: 50- 51).

2.3. GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİ

Her kültürde olduğu gibi bizde de hiç kuskusuz görsel sanatların vazgeçilmez bir yeri vardır. Görsel yaşantımıza canlılık verir, bizi hassas yapar ve kim olduğumuza ve neye inandığımıza ilgi duymamızı; bazı zamanlar acı bile olsa kendimizi ve toplumumuzu yansıtmamızı sağlar. Görsel sanat eseri, düşünceleri, duyguları algılarımızı sergiler (Özsoy, 2003: 41).

Görsel Sanatlar Eğitimi; Sanatların yasa ve tekniklerini kullanarak bireye estetik kişilik kazandırmayı hedefleyen bir eğitim alanıdır. Bireyin yaşamının ve onu çevreleyen toplumun vazgeçilmez bir alanını oluşturur. Birey bilerek ya da bilmeyerek yaşamının her kesitinde bir görsel sanat ürünü ile karşı karşıya kalır. Bu gerçeklik onu hem ruhsal, hem de fiziksel olarak etkilemektedir. Çocukların ve gençlerin örgün eğitim içerisinde, çeşitli yaş gruplarına mensup bireylerin yaygın eğitim yoluyla sanatsal yeteneklerini geliştirmek görsel sanatlar eğitiminin kapsamı içerisinde. Özellikle çocukların görsel sanatlar eğitimi alması, onların hayatında kullanabileceği beklenen davranışları edinebilmesi için zorunludur (Buyurgan ve Mercin, 2005: 108).

Görsel sanatlar eğitiminin odak noktasını çocuklar ve gençler oluşturur. Çünkü onların küçük yaşlarda aldıkları nitelikli bir sanat eğitimi gelecekte estetik duyarlılığı gelişmiş yetişkinler olmalarını sağlayacaktır. Bu estetik duyarlılık sadece bireylerin çevresel yaşamlarındaki düzenlemelerle sınırlı kalmayacak, onların davranışlarına da yansıtacaktır (Buyurgan ve Mercin, 2005: 24).

Görsel Sanatlar Dersinde çocuk duygularını ifade etme fırsatı yakalamanın yanı sıra, kazandırılması gereken önemli noktalardan biriside çocuğun görsel algısını geliştirmektir. Böylece çocuk görsel düşünmeyi ve bu düşündüklerini 2 yada 3 boyutlu olarak uygulamaya dönüştürmeyi öğrenir.

Özsoy'a (2003) göre, “ Görsel Sanatlar Eğitimi, gerek okul öncesinden üniversite düzeyine kadar uygulanan örgün, gerekse boş zamanları değerlendirme, bir hobi olarak yaygın biçimiyle müzelerde, özel ve devlet sanat galerilerinde, beşikten

mezara ya da ömür boyu sürebilecek niteliğiyle geçen yüzyılın olduğu gibi, bilgi ve iletişim çağı olarak nitelenen yirmi birinci yüzyılın da en önemli eğitim alanlarından biri olmaya devam edecektir.”

Sanat eğitimi sürecinde; algılama, bilgilenme, düşünce, tasarlama, yorumlama, ifade etme ve eleştirme davranışları estetik ilkeler doğrultusunda sanatların dili kullanılarak edinilir. Bu eğitim alanında birey; resim, müzik, tiyatro, dans, şiir, öykü, heykel, seramik, fotoğraf, yaratıcı drama, film, video gibi sınırsız sanat evrelerinden, kendine en uygun dili seçme sansına sahip olarak kendini ifade etme olanağı bulmaktadır. Görsel Sanatlar Eğitimi, eğitim ile sanatın değişik konumlarda, değişik boyutta ve ağırlıkta bir araya geldiği bir alandır. Bireyin sanatı anlaması ve ona tepki vermesi onun için olumlu yaşantılar kazanmasında etkili bir araç olabilir. Çevreyle ilk tanışma, görme, algılama, adlandırma ve düzenlemeyle başlayan sanat eğitimi daha sonra ürün verme, tat alma olarak gelişir. Örgün eğitim içerisinde verilen sanatsal ürünler de bilgi ve deneyimin izleriyle bütünleşerek bir disiplin, alan olur. Burada artık sanat, ürünü, tarihi, eleştirisi ile öğrenilen ve öğretilen bir ders halindedir (Aykut, 2006).

Kısaca Görsel Sanatlar Dersi, çocukları düşünmeye sevk edip, bu düşüncelerini psikomotor becerilerini kullanarak sonuçlandıracağı bir alandır. Çocuk görsel sanatlar dersinde bire bir bu aşamaların içinde bulunacağı için, yapmış olduğu çalışmalarda konu hakkında düşünüp, araştırıp ve en sonunda uygulama fırsatı bulabildiği için Görsel Sanatlar Dersi çocuğun sanatsal gelişiminde önemli bir adım niteliğindedir. Ayrıca çocuk sınıf ortamında yapılan diğer çalışmaları ve örnekleri gördüğünde bakış açısı ve düşünceleri gelişmekte, kendi yaptığı çalışma ile gördüğü örnekleri karşılaştırarak, sanatsal anlamda bir gelişme göstermesi beklenebilir.

Görsel sanatlar eğitimi alanında kullanılan öğretim yöntemleri diğer alanlarda olduğu gibi konu alanlarının neler olabileceği, öğrenilmesi gerekli bilgilerin nasıl aktarılacağı, kullanılacak eğitim teknolojilerinin nasıl yapılandırılacağını içerir. Öğrencilere sadece anlatılarak verilen bir görsel sanatlar eğitimi eksik kalır. Bireyin sanat eseriyle doğrudan karşı karşıya gelmesi, eser üzerindeki sanatın ilke ve elemanlarını, güzeli, estetik değerleri görebilmesine ve tanımlamasına yardımcı olur. Özellikle teknik özelliklere göre uygulanan yöntemlere baktığımızda, derste kullanılacak malzemenin öğrenci önünde uygulayarak, yaparak öğrenme, söylev

sekinde sunma, konuyu ve olayı örneklerle gösterme biçiminde değişik yöntemlerle oluşturulması önerilmektedir. Ayrıca bu konuda bilgisayar destekli eğitim modelinden faydalanılabileceği vurgulanmaktadır.

Bunun için, görsel sanatlar eğitimi araştırmacıları gelişmelerden doğan ihtiyaçları karşılayabilmek için kendini yenileyebilme çabası içerisine girmiştir. Amerika’da araştırmaların büyük bir bölümü Uluslararası Sanat Yoluyla Eğitim Kurumu (INSEA) tarafından yapılan kongreler, araştırma ve sempozyum gibi etkinliklerle olmuştur. Türkiye’deki görsel sanatlar eğitimcileri de onları takip etmekte geri kalmamıştır (Aykut, 2006).

Görsel sanatlar dersi  ğretim programına göre Sanat eğitimi; Bireye  ağda  yaşama katılma ve  zg r düşünme fırsatı kazandırır. Toplum için birbirini anlayan, eleştiren ve saygı duyan insanların yetiştirilmesine olanak sağlar. Sanat yasama özgün biçimler verir. Kültürlerin anlaşılmasının önemini kavrama, kendi kültürümüze sahip çıkma, onu ya atma ve gelecek kuşaklara aktarmada etkin bir rol üstlenir. Bu açıdan görsel sanatlar eğitimi, eğitimin her basamağında herkes için gereklidir. Öğrencilere yaşamlarında avantajlar sağlar. Çünkü bütün çocukları kültür, sezgi, akıl yürütme, imgelem ve hüneri açıklama ve iletişimin yeg ne biçimlerine doğru geliştiren derece, derece birçok okuryazarlık tipi inşa eder. Bu süreç yalnız etken bir beyin değil, eğitimli olmayı da gerektirir. Görsel Sanatlar eğitimi topluma da avantajlar sağlar. Çünkü sanat öğrencileri insanın geçmiş ve bugünkü deneyimlerini anlamak için güçlü araçlar edinir.

Onlar diğerlerinin sahip olduğu sıklıkta çok farklı düşünme, çalışma, kendini açıklama yollarına saygı duymayı, standart yanıtların olmadığı durumlarda karar vermeyi öğrenirler. Sanat çalışmasıyla öğrenciler kendi doğal yaratıcılıklarını canlandırır; onu karmaşık ve rekabetçi toplumun ihtiyaçlarını güçlendiren öğrenme hazzı gerçek, elle tutulur ve güçlü hale gelir. Görsel sanatlar eğitimi bu nedenlerle eğitim sistemi içerisinde özel bir yere sahiptir. Görsel sanatlar eğitimi içerisinde yer alabilecek alanlar arasında galeriler ve müzeler önemli bir yer tutar. Öğrencileri kapalı sınıf veya sanat odası atmosferinden uzaklaştırarak daha canlı, yasayarak ve deneyim edindiren bir ortamda görsel sanatlar dersini gerçekleştirmek, öğretmenler kadar öğrencileri de mutlu edecektir. Bu bakımdan okul çağındaki bireylerin nitelikli bir

görsel sanatlar eğitimi alabilmesinde müzeler gereklidir (Buyurgan ve Mercin, 2005: 24).

Görsel sanatlar dersinde içerik olarak; “ Müze Bilinci”, “ Görsel Sanat Kültürü” ve “Görsel Sanatlarda Biçimlendirme” olarak üç öğrenme alanı belirlenmiştir. Görsel sanatlar eğitimi sayesinde bilinçli, sanattan zevk alan, sanat eleştirisi yapabilen estetik duyguları gelişmiş nesiller yetiştirilmesi hedeflenmiştir. Bu hedefleri gerçekleştirmede Görsel Sanatlar Dersine giren öğretmenlerimize büyük görevler düştüğü aşîkârdır.

Sanatsal yaratıcılıkta başarılı öğrenciler yetiştirmek için öğretmenlerin de yaratıcı bir kişiliğe sahip olmaları gerekir. Öğretmen yaratıcı davranışların ortaya çıkması için gerekli ortamları hazırlayarak, öğrencilerin karşılaştıkları sorunlar karşısında yeni ve orijinal çözümler üretmesini sağlar. O halde öğrencilerin yaratıcı davranış sergileyebilmeleri sadece onların kişilik özellikleriyle sınırlı değil, diğer faktörlerin yanında, öğretmen tutumlarıyla da yakından ilgilidir (Yolcu, 2004: 203). İyi bir sanat eğitimcisi, bir kılavuz, bir danışmandır. Yine kişisel ve yaratıcı anlatıma ve çocuğun söylemek istediğini kendi istediği biçimde söylemesi gereğine de inanır. Aynı zamanda, çocuğun, içinde bulunduğu topluluğun bireyleri ile teker, teker bir birlik ve beraberlik duygusu içinde olmasından da yanadır (Gökaydın, 1998: 5).

Konusuna hâkim olan öğretmen, derse gelirken hiçbir kaynak araştırması yapma ihtiyacı hissetmeyecek ölçüde kendisine hazır hisseden öğretmen değildir. Öğretmenler, aynı konuları defalarca anlatmış olmanın verdiği rahatlıkla derslere girerler. Fakat öğretmenler derslerini, yeni gelişmeler, yeni örneklerle zenginleştirerek anlatmazlarsa geçen zaman içinde derslerin içeriğinin güncelliğini kaybedeceğini bilmelidirler (Özsoy, 2003: 69).

Kavurgan’a (2002)göre; “Nitelikli sanat eğitimcisi yetiştirilmesi için sunulacak önerilerle birlikte sanat eğitiminin topluma ve en önemlisi eğitim sistemine kazandırmak için acilen önlemler alınmalıdır. Görsel Sanatlar Eğitimi (Resim-İş) eğitimi dersi diğer derslerin yanında bir “branş dersi” olarak görülmemelidir. İş üretme alışkanlığı kazanamayan bir kişinin üreten bir kişiye göre bakış açısı çok farklıdır. Dolayısıyla bunu yargılarken kendi çapında haklı olabilir, fakat eğitimci kendi sergilediği bu pozisyonla bu saygınlığı kazanma şansına sahip olabilir.”

Görsel sanatlar dersi öğretim programına göre; görsel sanat dersi öğretmenlerinin kendi alanlarına ilişkin yeterlilikleri ve beklentileri belirlenmiştir.

Programın uygulanmasında görsel sanatlar öğretmenlerinden beklenenlerden bazıları şunlardır,

- Öğrencilerin gelişim basamaklarının özelliklerini kitabi bilgiler yerine gözlem, inceleme, deneyim ve uygulamalardan elde ettiği örneklerle belirlemeleri bunları önemseyerek ve sorgulayarak eğitim aşamasında kullanmaları,
- Öğrencilerin, hangi aşamada olursa olsun; oyun, şarkı, türkü, masal, efsane, şiir, fıkra, mani, hikâye gibi diğer sanat alanlarının örnekleriyle uyarmaları ve hayal dünyalarını zenginleştirmeleri,
- Öğrencilerin algı dünyalarını zenginleştirici örneklere ve anlatımlara fırsat vermeleri,
- Öğrencilerin duyarlıklarını zenginleştirecek drama gibi farklı öğretim tekniklerinden yararlanmaları,
- Öğrencilere motivasyon amaçlı motivasyon etkinlikleri sunmaları,
- Öğrencileri eğitim yaşantılarında olabildiğince aktif kılmaları,
- Öğrenme alanı ile ilgili öğretim yaklaşımı, yöntem ve teknikleri ile ilgili bilgi sahibi olmaları,
- Öğrenme alanı ile ilgili bilgi teknolojilerinden yararlanmaları,
- Öğrenme alanı ile ilgili sağlık ve güvenlik önlemlerini almaları,
- Öğrenme alanına yönelik kazanımları gerçekleştirmeye yönelik öğrenme öğretme etkinlikleri düzenlemeleri,
- Öğrenme yaşantılarında olabildiğince gerçek hayattaki örneklerden yola çıkmalarını,
- Kazanımlara uygun araç ve gereç seçmeleri, hazırlamaları
- Öğrencilerin kişisel, ruhsal, etik, sosyal ve kültürel gelişimlerine katkıda bulunacak etkinlikleri planlamaları,
- İşlenen konuyu önceki ve sonraki konularla ilişkilendirmeleri,

- Öğrenme alanının kazanımlarını öğrencilerin düzeyine uygun biçimde sunmaları,
- Öğrenilenleri öğrencilerin yaşamlarıyla ilişkilendirecek fırsatlar sunarak hem öğrenilenlere karşı motivasyonu hem de öğrenilenlerin uygulanarak kalıcılığını sağlamaları,
- Öğrencilerin sınıfta kendilerini özgürce ifade edebilecekleri güvenli bir öğrenme ortamı sağlamaları ve sürdürmeleri,
- Malzeme seçimlerinde öğrenciyi masrafa sokmaktan kaçınmaları, malzeme israfını önlemeleri,
- Kazanımlara uygun değerlendirme biçimini belirlemeleri, beklenmektedir.

Öğretmenin, öğrencilerin gereksinimlerine cevap vermesi, onları tanıması, rehberlik etmesi, istenmeyen davranışlara gösterdiği tepki veya ceza, olumlu davranışlar karşısında verdiği ödül, problemi olan öğrencilerin problemleri ile ilgilenmesi hatta rehber öğretmenle işbirliği içerisinde problemi çözmek için çaba göstermesi, öğrencilerin yeteneklerinin ve zekâ alanlarının farkına vararak öğrenciyi başarılı olacağı alana yönlendirmesi ve desteklemesi gibi. Bir çok faktör hem hedeflerin gerçekleşmesini kolaylaştırmakta hem de iyi bir iletişimin kurulmasını sağlamaktadır (Gezer, 2006). Öğretmen, öğrencilerin düşünce ve görüşlerini dile getirmelerinde, hoşgörülü, kaynak araç- gereçlerin kullanımı ve paylaşımında ise adil davranmalı, atölye (işlik), çeşitli sanatsal materyaller- malzemeler ve bunların anlamlı kullanımlarına yönelik hedef beklenti ve olanakları önceden belirlemelidir (Artut, 2004).

2.4. MÜZELERİN EĞİTİMDEKİ YERİ VE ÖNEMİ

Müzeler ile ilgili yapılan değişik tanımlara bakıldığında son yıllarda eğitim kimliğinin ön plana çıktığı görülmektedir.

Ata Kök'e (1993: 144) göre, "Müzeler Bilimsel kurumlardır, hem de bilgi, iletişim, belgeleme ve eğitim merkezleridir." Amerika Sanat Müzeleri Birliği müzeyi; eğitsel ya da estetik amaçla profesyonel uzman kadro ile nesneleri toplayan, koruyan, yorumlayan ve topluma düzenli bir programla sergileyen kurumlar olarak

tanımlamaktadır. ICOM' un müze tanımı ise eğitim yönü ağırlıklı olarak “Müze kültürel değer taşıyan unsurlardan oluşan bir bütünü türlü biçimlerde korumak, incelemek, değerlendirmek ve özellikle halkın beğenisinin yükselmesi ve eğitimi için sergilemek amacıyla toplum yararına sürekli yönelten kurumdur.” Bu tanımdan anlaşılmaktadır ki eğitim, müzenin amaçları ve işlevleri arasına koyulmuştur. Böylece müzeler, yaygın eğitim kurumları olarak benimsenerek müze eğitimi için yeni yöntemler geliştirme çabaları başlamıştır. Müzeler, günümüzde sadece obje sergilemekle yetinmemekte, halka karşı sorumluluklarının olduğunu kabullenmektedir. “Müzeler kitapların ve derslerin açıkça ortaya koyamadığı olgu, olay ve nesnelerin yaşam içerisinde oluşması gereken bağları da sergilemektedir” (Harrison, 1963: 109). Bu nedenle müzelere eğitim amaçlı kurumlar gözüyle bakılmalıdır. Müze eğitiminin amacı bireye bilgisini geliştirme yolları öğretmek, bu bilgileri karşılaştırma alışkanlığı kazandırmaktır. Böylece müzeler kişileri, düşünmeye zorlar, kişilere gözlem yoluyla ilişkiler kurdurarak onların sonuca ulaşmasını sağlar. “Müzede yapılan öğretimde yasayarak ve gözleyerek öğrenme gerçekleştiği için öğrenilenler daha kalıcı olur. Müzeler eğitim ve öğretimin yapılabileceği yeni alanlar ve kaynaklar sunabilir” (Erdoğan, 1995: 19).

Müzeler insanoğlunun ürettiği eserlerin farkına varılmasını sağlayarak kültürlerarası iletişimi de sağlamaktadır. Bunun yanında müzeler, müzede sanat eğitimi çerçevesinde, sanat eğitiminde önemli bir unsur olan yaratıcılığın gelişmesine de katkıda bulunurlar. Yani müzelerin eğitsel rolü özellikle görsel sanatlar eğitimi açısından çok önemlidir. İnsanlık tarihini nesnelerle sunarken yaratıcı düşünceye sahip insanların yetişmesine katkıda bulunurlar. Ayrıca yaratıcı düşünceyi ve gücü kamçılarken geleceği yönlendirecek değerlerin yerleşmesini de sağlar (Atagök. 2000).

Müzeler, oluşumlarından itibaren kültürel değerleri toplumun yararına korumayı ve sergilemeyi hedeflemişlerdir. Ancak 20. yüzyılın başında özellikle de 1950'li yıllarda müze toplum ilişkisi farklı bir döneme girmiştir. Bu dönemde müzecilikte asıl amaç, kültür ve bilimin toplumun tüm kesimine aktarılması olarak gelişmiş, bu nedenle müzecilikte “eğitim” toplama, koruma, araştırma, değerlendirme ve sergilemeyi yönlendiren bir işlev olarak önem kazanmıştır (Atagök, 1994). Bu değişimin baslıca sebebi kuskusuz eğitimde gelişen yeni görüşlerdir.

Günümüzde müzeler, birer yaygın eğitim kurumu olarak karsımıza çıkmaktadırlar. Buradan yola çıkarak halkı eğitmeyi, öğrenmeyi zevkli hale getirerek kültür ve bilimi topluma aktarmayı amaçlamışlardır. Müzeler, kuru bilgi aktarımının temel alındığı ezberci sistemden öğrencileri uzaklaştırarak araştırmacı, yaratıcı bir öğrencinin, herhangi bir soruyu irdeleyerek cevabını kendi bulduğu etkin eğitim sistemine geçişte önemli temel taslardan biri olmuştur. Böylece müzeler, öğrencilerin kendilerini geliştirmeleri açısından yeni eğitim alanları olarak önem kazanmıştır. Müzeler okulun öğrenme yaşantılarının zenginleşmesine katkıda bulunan ideal mekânlardandır. Müzelerin ideal bir öğretim yeri olmasının temel nedeni, kültürle ilgili her tür nesneyi barındırmalarıdır. Okulda öğrenilenler daha çok kuramsal boyutta kalmakta ve yaşamla bağlantısı kurulamamaktadır. Müzeler, sosyal ve fen bilimleri derslerinin somut örneklerini veya bağlantı kurulabilecek nesnelerini içerirler. Sanat eğitiminde de öğrenciler yapıtları bire bir görüp, düşünce ve hayal dünyalarını genişleterek yaratıcılıklarına katkıda bulunurlar. Okulda öğrenilenler müzedeki nesnelerle bağlantılı olarak uygulanır, kuramsal bilgiler dokunulabilir canlı ve kalıcı kılınır. Diğer bir nedense, müzelerde nesnelerle yapılan drama, hikâye anlatma, sanat çalışmaları vb. etkinliklerle öğrencinin aktif hale getirilmesi ve kendi yaşantıları ile bağlantı kurulmasıdır. Öğrenciler, kendilerine aktif olma fırsatı verildiğinde canlanırlar ve yaşantıları ile bağlantı kurulduğunda konuya ilgili yaklaşırlar. Böylece müze, nesneleri, yaratıcı düşünceyi harekete geçirerek bilginin öğrencinin belleğinde kalıcı olmasını sağlar.

Bu bağlamda günümüzde Müzeleri eğitim amaçlı kullanamayan okullarımızda bulunabilmektedir. Her okulda eğitim gören öğrencilerin eşit bir şekilde müzelerden yararlanabilmeleri için ve müzelerinde eğitim görevini yerine getirebilmesi için, herkesin kolaylıkla ulaşabileceği ve faydalanabileceği ders materyallerinin olması gerekmektedir.

Müzeler öğrencilerin kaynaşması ve sosyalleşmesi için de ideal mekânlardan biridir. Öğrenciler, müzelerde değişik etkinlikler ile bir araya gelerek birbirlerini ve kültürlerini daha yakından tanıma ve birbirleriyle kaynaşma fırsatı bulurlar. Böylelikle müzeler öğretim programına destek olmanın yanında, toplumsallaşma ve kültürlenme sağlayarak eğitimin genel amaçlarına da hizmet ederler. Müzeler, öğretmenlerin öğrencileri daha yakından tanıması için de bir laboratuvar niteliğindedir. Müzede

mekânla birlikte sınıftaki ilişkilerin hiyerarşisi de yer değiştirir. Yeni bir ortamda, yeni insanlarla ve kültürlerle tanışmak, çocuğun bakış açısını genişletir. Okulda öğrenemeyen bazı öğrenciler, müze ortamında konulara birdenbire ilgi duyabilirler. Çünkü müzelerde zekâ ve duyular tüm yönleriyle kullanılır. Adıgüzel'e (1999: 77-78) göre müze pedagojisi; "Tüm yaşam boyu devam edebilir. Çünkü müze insanın her yaş döneminde onun ilgisini çekecek imkânları sunar. Ayrıca not alma, belli bir sürede ders yapma uygulamaları olmadığı için bireye özgün bir öğrenme ortamı sağlar. Bu öğrenme ile beş duyuyu kullanarak, keşfederek, araştırarak, bizzat uygulamalara katılarak daha kalıcı ve etkili öğrenmeyi sağlayabilir."

Sınıflarımızda da müzelerin bu yönünü kullanarak hazırlanan etkinlikler uygulanmalıdır. Çocuk müzeye gidemediği zamanlarda bu etkinlikler ile müzeye gitmiş gibi aktif, sosyal, yaparak- yaşayarak, çocuğun ilgisini çekebilecek şekilde işlenen derslerle müze bilinci kazandırılmaya çalışılmalıdır.

Geleneksel öğretim biçimiyle zorluklar yaşayan çocuklar, müzelerde yapılan çeşitli etkinliklerle daha kolay öğrenebilirler. Müzede çocuk zekâsının okul saatleri boyunca kullanılmayan yönleri ve çocuğun fark edilmeyen yetenekleri de ortaya çıkar. Tüm bunlar, müzelerin eğitimdeki gücünü göstermektedir. Müzelerde, amaç ve plan dışı öğrenmeden söz etmek mümkündür. Dolayısıyla farkına varmadan kendiliğinden eğitim söz konusudur. Bu tip öğrenmeye informal öğrenme denir ve böyle öğrenmeler gözleme dayalı olarak gerçekleşir. Erbay'a (1998:50) göre, "Müze okul işbirliği ile gençlerimize gerekli bilinç kazandırılmadıkça, bu değerli eğitim ve haz kaynağına kayıtsız kalınacaktır. Minyonlarca genç düşünüldüğünde eğitim kurumlarının müzelerin kurumlaşmasındaki önemi küçümsenmeyecek boyuttadır. Müzeler ve eğitim kurumları arasındaki ilişkilerin artırılması için harcanan çaba her şeye değer." Müzelerdeki eğitim programlarının amacı, sadece bilgi vermek olmamalı; müzelerdeki eğitim ortamları yaratıcılığı, düş gücünü, soru sormayı, ipuçlarını değerlendirmeyi ve sentez yapmayı özendiren, geliştiren bir etkiye sahip olmalıdır (Onur, 1999).

Müzeler eğitim işlevlerini, belirli programlar hazırlayarak ya da okulların hazırladığı programlara yardımcı olarak doğrudan gerçekleştirmektedirler. Müze programları planlanırken ortak özelliklerde buluşan kesimlere, farklı yöntemlerle halka yönelik, gençlere yönelik ve çocuklara yönelik eğitim programları uygulanmalıdır.

Toplumun bütün kesimlerine hitap eden bir müze eğitim programı halkın müzeye olan ilgisini arttırır. Müzede eğitimi özellikle sanat eğitimi alanı da dâhil olmakla birçok alanda kullanılabileceği, hatta bireyin yaşantısında ömür boyu var olabileceği kabul edilmektedir. Örneğin, müzeye gelmeyen veya gelemeyen bireylerin ayağına müzelerin gitmesi ve o bireyleri bilgilendirmesi, eğitmesi gibi. Bu eğitsel etkinlikler farklı biçimlerde yapılabilmektedir. Örneğin müze öğretmenlerinin katılımı ile ödünç verme, bavul müze, konferanslar, seminerler vb. uygulamalar yapılabilmektedir (Buyurgan ve Mercin. 2005).

Atagök'e (1999: 139) göre; müze dışı eğitimi önemseyen çağdaş sanat müzeleri, sanat derslerini gerekli araç ve gereçlerle donatılmış taşıtlarla okullara gönderilen eğitim ekibi ile gerçekleştirirler. Yine müzede eğitim kapsamında, farklı öğretim yöntemi olarak dokunma oturumları, dramalar, atölye çalışmaları, tartışma oturumları vb. etkinlikler de yapılmaktadır.

Müzelerin ilgili kişiler için hazırladıkları yayın ve dokümanlar içinde, okul ve aileler için programlar, tur ve sergi programları, müzenin hediyelik eşya bölümünden temin edilebilecek harita, kitap, broşür, katalog, poster, kart, fotoğraf, rehber, videokaset, CD'ler hazırlanmaktadır. Çocuklar için müzedeki sergiler hakkında basit öyküler anlatan resimli müze rehberi, boyama kitapları, afisler, bulmaca, kitap, resim ve kartlar kütüphanedeki okuma köşelerinde ya da çok amaçlı çalışma salonunda hazır bulunmaktadır.

2.5. MÜZENİN İŞLEVLERİ

İlk kurulduğu yıllarda müzelerin başlıca amaçları; geçmişe ait nesneleri toplama, koruma, belgeleme ve sergilemeyken sonraları bu amaçlar, toplumun eğitiminin gelişmesi, estetik olgunun yerleşmesi, yaşanan anın, geçmişin ve geleceğin açıklanması, yorumlanması, toplumsal değişimlerin yönlendirilmesi ve kişilerin eğlenirken gelişmesi ve zamanının değerlendirilmesine dönüşmüştür.(Atagök, 1999: 42).

Müzelerin genel olarak amaçları 5 ana grup altında toplanmıştır:

- Toplama

- Koruma
- Belgeleme (Arşivleme)
- Sergileme
- Eğitim

2.5.1. Toplama

Müzelerin eserleri bir çatı altında toplama isteği, onların zaman ve mekanda dağınık bir takım objeleri kolaylıkla izlenmesini sağlama amacından kaynaklanmaktadır. Müzeler, eskiden olduğu gibi günümüzde de işlevsel amaçlardan biri olan toplama görevini farklı biçimlerde yerine getirmektedir. Müzeler toplama işlevlerini, satın alma, kazılar sonucu elde etme, bağış yapma ve değiş – tokuş yoluyla yerine getirmektedirler (Buyurgan ve Mercin, 2005: 56)

Müzelere eser kabulünde dikkat edilmesi gereken en önemli nokta eserin müzeye uygun olup olmamasıdır. Müzenin genel yapısına uygun olmayan eserler müzenin amacı dışına çıkabilir.

İyi bir müze, genel yapıyı bozacak nesneleri koleksiyonlarına katmamalıdır. Bu durumda müzenin sahip olduğu koleksiyonun genel karakteri söz konusudur. Dolayısıyla müzeler, bağış yapılmış eserlerde olsa önüne gelen her eseri bünyesine katmamalıdır (Abacı,1996: 11).

2.5.2. Koruma

Müzelerin koleksiyonlarında yer alan eserlerin sergilenme veya müze depolarında bekletilmesi için alınan bilimsel tüm yöntemler “koruma”dır. Uzman bir kadro ile gerçekleştirilen koruma eserlerin gelecek nesillere sağlıklı aktarımını sağlamaktadır. Koleksiyonların sık, sık yeniden düzenlenmesi, depoların açılması, yapıtların ulusal ve uluslar arası düzeyde karşılıklı değiş tokuşu, bilgi iletişiminin geliştirilmesi, geçici ve gezici sergilerin düzenlenmesi,yaşayan bir kültürün dinamik bir aracı olarak görülen müzeye yeni çehresini kazandırmaktadır.(Büyük Larousse, 1986: 100).

Müzelerin koruma işlevi üç kısımda ele alınmalıdır. Bunlardan birincisi konservasyon, ikincisi restorasyon (onarım) ve üçüncüsü de depolamadır. Müzelerin koruma işlevine farklı yaklaşımlardan biri olarak Kuban (2000:85) şöyle demiştir. “Koruma bilinci genel olarak ne ailede, ne de okulda veriliyor. Müzeleri ben öncelikli koruma bilincini yaygınlaştırdığı için önemsiyorum. Müzenin ilk işlevi korumaktır.” Görüldüğü gibi müzelerin, eğitim fonksiyonuyla sadece eserler yoluyla bilgi aktarımı değil, bireylere koruma ve muhafaza bilinci kazandırılması bakımından da önemli bir kurum olduğu ortaya konulmuştur (Buyurgan ve Mercin, 2005: 59).

2.5.3. Belgeleme

Atagök’e göre (1985: 27) göre; müzelerin eserlerle ilgili olan tüm bilgileri, yazılı, görsel ve işitsel yöntemlerle saptanmasına “belgeleme” denir. Müzelerin sahip oldukları eserlerin kayıtlarını düzenli olarak tutmaları ,eserlerle ilgili ayrıntılı bilgiye sahip olunmasına yardımcı olur. Belgeleme işlemleri yazılı, görsel ve işitsel yöntemlerle yapılmaktadır (Süzen, 2005: 53).

2.5.4. Sergileme

Sergileme, müzedeki eserlerin insanlarla buluştuğu bölümü oluşturur. Müzelerin yaşaması ve varlığını sürdürebilmesi ziyaretçisinin ve fonksiyonlarını yerine getirmesine bağlıdır. İyi bir müze yönetimi sahip olduğu koleksiyonlarındaki eserleri planlayarak estetik kaygıları da göz önüne alarak ve ziyaretçi kitlesini de düşünerek bir düzenleme yapmalıdır. Aksi takdirde müzeler fonksiyonlarını yitirmiş olurlar. (Buyurgan ve Mercin, 2005: 60)

2.5.5. Eğitim

Müze etkinliklerinin tümü eğitici bir nitelik taşımaktadır. Müzeler, sergiledikleri eserler ile toplumun eğitilmesi, bilinçlendirilmesini sağlayan bir eğitim kurumudurlar. Atagök’ göre (1999: 42);müzeler, sanata ilgi göstermeyen kişilerin dikkatini çekerek, eğlenirken öğrenmeyi sağlayan eğitim programları düzenleyebilirler. Müzeler, geçmişte yaşamış olan toplumların, kültür, sanat, yaşam örneklerini

toplayarak, günümüzde değişen değerleri gösteren ilgili koleksiyonları oluştururken, toplumu eğitme, kültür ve bilgi birikimini sağlayıp, araştırmaya teşvik etme görevini üstlenirler. Müzeler günümüzde; yalnızca koruma işleviyle yetinmeyerek bünyesinde düzenlediği çeşitli etkinliklerle canlı bir ortam yaratmaya ve bilgi iletmeye ağırlık vermişlerdir.

Müze eğitiminin özellikle sanat eğitimi alanı da dahil olmakla birlikte birçok alanda kullanılabileceği, hatta bireyin yaşantısında ömür boyu var olabileceği kabul edilmektedir. Örneğin, müzeye gelemeyen ve gelemeyecek bireylerin ayağına müzelerin gitmesi ve o bireyleri bilgilendirmesi, eğitmesi gibi. (Buyurgan ve Mercin, 2005: 62)

Bu bilgiler ışığında okullarımızda var olan müze eğitimi için kaynak sıkıntısı, Görsel Sanatlar Dersi içinde gösterilen müze bilinci kazanımlarının etkili olarak öğrenilmesinde sıkıntı yaratabilmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İLLÜSTRASYON

3.1. İLLÜSTRASYON

İllüstrasyon sözlük anlamı olarak; izah edici resim demektir. Tepecik’e (2002: 79) göre; “Daha çok kitap içi metinlerin açıklayıcı tanımlarını güçlendirmek ve daha iyi anlaşılmasını sağlamak amacıyla yapılan, konulu resimlerdir. Sanat çalışmalarında bir uzmanlık alanı olarak yerini almıştır”.

Becer’e (2005: 210) göre ise; “Başlık, slogan ya da metin gibi sözel unsurları görsel olarak betimleyen ya da yorumlayan bütün unsurlara genel olarak “illüstrasyon” adı verilir”. İllüstrasyon, resim ve grafik tasarım alanlarını birbirine bağlayan grafik tasarımın en önemli alt dallarından biridir. Grafik tasarımın alt dallarından biri olan illüstrasyon, bir amaç ve proje doğrultusunda yapılır ve genelde ticaridir (Becer, 2005: 210).

Hazırlanmasında geleneksel çizim ve boyama malzemelerinin yanı sıra, fotoğraf, kolaj ve bilgisayar tekniklerinden de yararlanılan illüstrasyon; bir sanat çalışması olarak nitelendirilebilir (Becer, 2005: 210).

3.2. İLLÜSTRASYON TÜRLERİ VE TEKNİKLERİ

3.2.1. İllüstrasyon Türleri

Tepecik’e (2002:79-80) göre illüstrasyon; “Günümüz meslek gruplarına göre çeşitlenmektedir. Fotoğraf ve ileri görüntüleme teknikleri, illüstrasyon tekniğiyle hazırlanmış olan görüntülerin bilgi kalitesine hala ulaşmamıştır. Örneğin; tıp alanında insanın iç organlarını gösteren illüstrasyonların kalitesi fotoğraflarla elde edilememektedir”. İllüstratör; konu içinde daha önemli olanı vurgulamak için, gerektiğinde ayıklama, yayınlştırma ve gerçeklik duygusunu etkilemeyecek abartma yöntemlerine başvurarak, bir fotoğraf makinesinden daha fazlasını yapmayı hedefler. Tepecik’e (2002) göre; illüstrasyon kendi içinde farklı türlere ayrılır. Bunları şöyle sıralamak mümkündür;

-Tıp illüstrasyonları

Tıp ve sağlıkla ilgili konularda canlıların iç ve dış yapılarını, organlarını detaylandırmak amacıyla yapılan resimleme çalışmalarıdır. İyi bir tasarım, anatomi ve biyoloji bilgisi ve tıpla ilgili bir uzmanın denetiminde çalışmayı gerektirir.

- Teknik illüstrasyonlar

Mühendislik, biyoloji, zooloji, botanik, endüstriyel malzemeler gibi maddelerin ve organizmaların ayrıntılı görüntülerini, tanımlayıcı, açıklayıcı, öğretici ve bilgi iletme amaçlı yapılan illüstrasyonlardır. Yine bu tür illüstrasyonları yapacak tasarımcının, mesleğinde deneyimli olması, resimlenecek objenin hakkında teknik bilgilere sahip bir uzmanla çalışması gerekmektedir.

- Yayın illüstrasyonları

Yayın illüstrasyonları; gazete, dergi, kitap ve ansiklopedilerdeki makale, haber, öykü, roman, şiir ve açıklamalara eşlik eder. Yayın sektöründe çalışan bir illüstratör, zerinde çalışacağı metnin içeriği hakkında bilgi ve görüş sahibi olmalı, metindeki mesaj ve duyguyu resim diline aktarabilmelidir.

- Kültürel illüstrasyonlar

Toplumun günlük yaşayış ve davranış biçimlerinin, gelenek ve göreneklerinin resimlenmesidir. Örneğin; Kültür Bakanlığı tarafından halk oyunlarını yerli ve yabancı turistlere tanıtmak amacıyla kitap içlerinde kullandığı resimler kültürel illüstrasyonlardır.

- Bilgi amaçlı illüstrasyonlar

Çeşitli konularda halkı bilinçlendirmek amacıyla, yapılan tasarımlardır. Örneğin; Sağlık Bakanlığı tarafından çeşitli aşı kampanyaları veya hastalıkların anlatılması, küçük kitapçıkların içinde halkı aydınlatmak için çalışılan resimlerdir.

- Ticari illüstrasyonlar

Bir ürün ya da hizmeti tanıtmak amacıyla yapılan bu tür çalışmalarda ayrıntı ön plandadır. Sinema, tiyatro ve konser afişleri, kaset ve CD kapakları, turistik ilanlar, besin ambalajları, basın ilanları, takvimler, tebrik kartları, çıkartma ve etiketler; reklâm illüstrasyonlarının uygulama alanları arasındadır. Mal ve mamul maddelerin üretim aşamasından, pazara sunulmasına kadar geçen sürede izleyeceği yolları konu alan teknik veya tanıtım amaçlı yapılan illüstrasyonlar, tüketiciyi ikna edecek biçimde işlenmelidir. Bu tarz tasarımlar çeşitli broşür ve kitapların içinde de kullanılmaktadır.

3.2.2. İllüstrasyon Teknikleri

Grafik tasarım alanında kullanılan tüm teknikler illüstrasyon çalışmalarında geçerlidir ve kullanılabilir. Bu teknikleri şu şekilde sıralanabilir;

- Kurşunkalem ve kuru boya teknikleri

Kurşunkalem, biçim ve kompozisyon araştırmalarında esnek çalışma olanağı sağlar. En eski, en ucuz, en yaygın çizim ve yazı aracı olan kurşunkalem; ucunun arada sırada sivriltilmesi dışında hiçbir hazırlık gerektirmez. Kurşunkalem çalışmaları; sanat ve tasarım eğitiminin ilk basamağında yer alır. Kurşunkalemle karalamalardan, gerçekçi ve ayrıntılı resimlere kadar her türlü çalışma yapılabilir. Birçok tasarımcı, yaratıcı bir düşünceyi görselleştirme amacıyla yaptığı ilk karalamalarda kurşunkaleminden yararlanır. İllüstratörler de ön çizimlerinde kurşunkalem kullanmaktadırlar. Kuru boyaların ise günümüzde suda eriyebilen tipleri bulunmaktadır. Bunlar marker, anilin boya ve mürekkeple birlikte kullanılabilir. Kuru boya çalışmalarında yüzey ve gölgelerde zengin bir renk dizisi kullanıldığında, etkileyici sonuçlar elde edilmektedir. Örneğin, bir yüzeyi yeşile boyarken; yeşilin değişik tonlarının yanı sıra, açık mavi, sarı ve kahverengiden de yararlanılabilir (Becer, 2005; Tepecik, 2002).

- Keçeli kalem ve marker teknikleri

Keçeli kalem ve marker günümüzün en yaygın taslak malzemelerindendirler. Uçları keçe ya da cam elyafından yapılan marker ve keçeli kalem çalışmalarında iyi sonuç almak için özel olarak üretilen yarı saydam marker kâğıtları kullanılmalıdır. Bu malzemeler çabuk kurur, su kabı ve fırça gerektirmez. Suluboya, pastel, guaj gibi malzemelerle birlikte kullanılabilir (Becer, 2005).

- Mürekkeple çizim teknikleri

Çizgi ile yapılan illüstrasyon çalışmalarında; tarama ucu ve rapido gibi araçlardan yararlanır. Özel bir sapa takılan ve sivri uçlu bir metal olan tarama ucu mürekkebe batırılarak kullanılır. Çini mürekkebi, anilin, inceltilmiş guaj ve rapido mürekkebiyle kullanılabilir. Tarama ucu çalışmalarında değişik ton değerleri elde etmek amacıyla dik, yatay ve çapraz tarama tekniklerinden yararlanır. Çizgiler kalınlaşıp birbirine yaklaştıkça, tonlar koyulaşır. Rapidolar; 0.1 mm'den 2.00 mm'ye kadar değişik iğne kalınlıklarında üretilen ve değişik renklerdeki özel mürekkeplerle kullanılan çizim

kalemleridir. Rapido ile noktalanarak yapılan illüstrasyonlarda iyi sonuçlar elde edilebilmektedir (Becer, 2005). Mürekkeple çizim tekniklerinde lavi tekniğinden de söz etmek gerekir. Bu teknik çini mürekkebinin sulandırılmasıyla gerçekleştirilir. Mürekkebin açık, koyu ve gri değerlerinin kullanıldığı bu teknikle ilginç sonuçlara ulaşılabilmektedir (Tepecik, 2002).

- Suluboya ve anilin boya teknikleri

İllüstrasyon çalışmalarında en çok tercih edilen tekniklerdendir. Suluboya tekniğiyle her tür illüstrasyon yapmak mümkündür. Baskı aşamasında iyi sonuç almak için kaliteli suluboyalar tercih edilmelidir (Tepecik, 2002). Suluboyalar, saydam ya da örtücü olarak kullanılabilir. Mürekkep kıvamındaki anilin boyalar ise cam şişelerdedir ve yüksek yoğunluktaki renkleri suyla açılabilir. Suluboya tekniğinin en belirgin özelliği, renklerin saydam ve canlı kullanımıdır. Boyamaya açık tonlardan başlanır. Renk tonları gerekli bölgelere katmanlar halinde sürülerek güçlendirilir ya da koyulaştırılır. Suluboya sabır ve titizlik isteyen bir tekniktir. Beyazın kullanılacağı yerlerde boyama yapılmaz, kâğıdın beyazından yararlanılır. Suluboya ve anilin çalışmalarında yüksek grenli kâğıtlar ve kaliteli samur fırçalar tercih edilmelidir. Kâğıdın greni arttıkça renk geçişleri yapmak kolaylaşır. Kâğıt suyla temas ettikçe kıvrılıp, dalgalanmaya başlar. Bunun önüne geçmek için kâğıt, ıslatılıp, düz bir yüzey üzerine kâğıt bandı yardımıyla gerilmelidir. Suluboya ve anilin boya ile yapılan illüstrasyonlarda; maskeleme sıvıları (latex, kauçuk çözeltisi vb) ve maskeleme filmlerinden de yararlanılır. Maskeleme sıvıları; kâğıt üzerine fırça ile uygulanır ve çalışmanın sonunda kâğıt yüzeyinden kolayca temizlenir. Bu teknikle yapılan illüstrasyonlarda iki tür boyama yöntemi kullanılır:

- Guaj ve tempera teknikleri

Guaj, suyla eritilerek inceltir. Örtücü olmasına karşın; bileşimindeki su oranı arttıkça, suluboya gibi saydamlaşır. Guaj ya da Tempera ile homojen bir renk yüzeyi oluşturmak için boya kıvamının iyi ayarlanması gerekir. Birinci boya katı yatay fırça hareketleriyle sürüldükten sonra kurumaya bırakılır. Daha sonra ilk boyama yönüne dik açı oluşturacak biçimde ikinci kat sürülür (Becer, 2005).

-Pastel boya tekniği:

Kuru ve yağlı pastel boyalarla uygulanan teknikle çocuk hikâyeleri, roman, masal illüstrasyonları tasarlanabilir. Pastel boyalar doğrudan kâğıt üzerine sürüldükten sonra, tümünün üzeri siyah pastel boya ile kapatılarak kazıma işlemi yapılabilir. Işıklı renklerin ortaya çıktığı bu teknikle çocuk masalları için kullanılabilecek resimler yapılabilir (Tepecik, 2002).

- Akrilik boya teknikleri

İllüstratörler tarafından yaygın olarak kullanılan akrilik (polimer emülsiyon) boyalar, diğer su esaslı boyalara göre bazı üstünlüklere sahiptir. Bunlar çabuk kurur ve kuruduktan sonra sudan etkilenmez. Bu nedenle üzerine başka bir su esaslı boya ile çalışılabilir. Suluboya gibi saydam, guaj boya gibi örtücü ve yağlı boya gibi kalın tabakalar halinde kullanılabilir (Becer, 2005).

- Püskürtme teknikleri

İllüstrasyon çalışmalarında püskürtme tekniklerinden de yararlanılabilir. Bu teknik titizlik ve ustalık ister, sonuçları görüntü ve baskı açısından oldukça başarılıdır. Sıvı ya da sonradan inceltilmiş boyaları hava kompresörleri ya da sıkıştırılmış hava tüpleri ile iki ve üç boyutlu yüzeyler üzerine aktarmada kullanılan kalem ya da tabanca biçimindeki pistole adı verilir. Püskürtme tekniğinde kullanılan yüzeyler; düz, kalın ve boya emici özelliklere sahip kâğıt ve kartonlardır. Mürekkep, suluboya, anilin, guaj, tempera, akrilik ve yağlıboya inceltmek ve süzgeçten geçirmek koşuluyla, püskürtmede kullanılabilir (Becer, 2005; Tepecik 2002).

- Karışık teknikler

Bazen aynı çalışma üzerine birden fazla çizim ya da boyama tekniği uygulanabilir. Karışık teknikle yapılan çalışmalarda kullanılan bu teknikler şöyle sıralanabilir (Becer, 2005; Tepecik 2002):

- a. Kurşunkalem üzerine suluboya ya da anilinle çalışma.
- b. Mürekkeple çizim üzerine suluboya ya da anilinle çalışma.
- c. Suluboya ya da anilin üzerine kuru boya ile çalışma.
- d. Akrilik üzerine suluboya ile çalışma.

e. Guaj ya da akrilikle yapılmış bir çalışmayı kuru boya ya da pastelle gölgelendirme.

f. Suluboya ya da anilin üzerine guaj ya da akrilikle çalışma.

- Bilgisayar destekli illüstrasyon çalışmaları

Çağımızda bilgisayar, grafik tasarımının her alanına girdiği gibi, illüstrasyon tasarımı alanında da mükemmel sonuçlar vermektedir. Teknik ve ustalık aşamasını bilgisayar hallettiği için, tasarımcı iyi bir bilgisayar kullanıcısı ve yaratıcılık bilgisine sahip olduğu takdirde, hayal edilen her şeyi tasarlayabilmektedir (Tepecik 2002).

3.3. İLLÜSTRASYONLARIN İŞLEVLERİ BAKIMINDAN GRUPLANDIRILMASI

3.3.1. Süsleyici Resimler

Bir konunun açıklamasına yardımcı olmaktan çok onun sembolik yönünü belirlemeye yarar. Bu nedenle bu resimlerin halk hikâyelerinde, şiir kitaplarında kullanılması daha uygun olur. Ders kitaplarında da aşırılığa kaçmamak koşuluyla bu tür resimlere yer verilebilir. Süsleyici resimler, hayal gücünün artmasında, estetik duygunun gelişmesinde, düşünce seklinin artmasında, kişiliğin gelişmesinde yararlı olurlar. Konunun anlaşılması ve benimsenmesi resimler sayesinde daha da kolaylaştığı gibi kişinin okumadan duyacağı zevki de arttırır. Bu da hayal gücünün genişlemesi, bilgi dağarcığının artmasını sağlayacaktır.

3.3.2. Metin Tamamlayıcı Resimler

Metni yorumlayan illüstrasyonlar yaratıcılık yetilerinin ve görsel algılamamanın zihinsel gelişmeye olan katkısının devamında son derece etkilidir. Bu illüstrasyonlar sayesinde konunun zihinde kalıcı olmasını sağlamak, unutulmayacak bilgileri vermek mümkündür. Bu tür resimlerden kavram geliştirilmesinde yararlanılabilir. Böylece karakteri ya da zekâyı yansıtan, aynı zamanda kişiliği geliştirici özelliği önem arz etmektedir.

3.3.3. Metni Tamamlayıcı Yorumlayıcı Resimler

Bu tür resimler yazıyla anlatılması kolay olmayan ayrıntılı ve karmaşık nesnelerin ve olayların kolayca kavranması amacıyla tasarlanacağı gibi bazı teknik olayları açıklamada da kullanılabilir. Yine bu tasarımda çeşitli varlıklar baslıca özellikleri ile anlatılabilir.

3.4. GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNDE İLLÜSTRASYONUN ÖNEMİ

Etkileşimin en etkin ve önemli unsuru kuskusuz çocuğun sanat eğitimidir. Genel sanat eğitimi içinde hiçbir sanat resim kadar insanın kendini tamamlamasında doğadaki varlıkların algılanmasında ve betimlemesinde etkili olmamıştır (Artut, 2001).

Çocuklar ne amaçla resim yaparlarsa yapılan resim yapma hem ruh hem beden yapısına has bir davranıştır. Akli, bilinci daha gelişmemiş çocukların ya da akli bilinci kaybolmuş delilerinde bu itişten etkilendiği görülür. Resim çocukların gelişiminde önemli rol oynamaktadır. Çizme, boyama, inşa etme gibi etkinlikler karmaşık bir süreç olup çocuk bu çabaları sırasında çeşitli öğeleri birleştirerek anlamlı bir bütün oluşturur ve böylelikle deneyim kazanır (Yavuzer, 1992).

Resmin çocuğun eğitiminde etkin hale gelebilmesi için gelişim özelliklerinin çok iyi bilinmesi, kitap resimlerinin gelişim özelliklerine uygun şekilde oluşturulması gerekmektedir. Bu gereklilik çocuğun toplumun her alanda alt yapısını oluşturuyor olması göz önüne alınarak özellikle gelişmiş toplumlarda bir zorunluluk haline gelmiştir. illüstrasyonu duygu ve düşüncelerin resimlenmesi tanımıyla düşündüğümüzde illüstrasyonun sadece eğitimde değil sanat eğitiminde ne kadar etkin olduğunu görebiliriz. Öğrenilecek konuların anlaşılabilirliğinin yanı sıra bilgi dağarcığının artması ve hayal gücünün genişletilmesi illüstrasyonun sanat eğitimi içindeki rolünü ortaya koymaktadır. İçinde bulunduğumuz bilgi çağında, mevcut bilgi hacmini hızlı ve etkili bir şekilde işleme ihtiyacı her geçen gün artmaktadır. İllüstrasyonlar, içerdikleri resimsel değerlerin birbirinden farklı yorum ve stilleriyle, sanatçının özgün karakteriyle kaynaşarak, okuyucu-seyircide estetik bir haz uyandırır. Bu estetik haz, sanat katına çıkan illüstrasyonların yaşamı yansıtan, sevdiren ve dönüşümüne katkı sağlayan gücüyle gerçekleşir.’ Read, resimleri duygu ve düşüncelerin “sembolik kristalleşmesi” olarak tanımlamıştır. Resimli çocuk kitaplarından gıda ambalajına ya da bir tiyatro

afisine kadar birçok konuda çoğunlukla yazı tek basına yeterli olmamakta etkili bir iletişim için sürekli resim, sema diyagramlarla desteklenmektedir. Çünkü bazen hem yazı hem de resim tek basına yeterli olmamakla birlikte ancak her ikisi birlikte kullanıldığında etkili bir etkileşim ya da iletişim gerçekleşebilmektedir. Fakat eğitim söz konusu olduğunda bir öğrenme sekli olarak bu yöntem dil ile öğretime göre daha az kullanılmakta ve daha az kabul görmekte olduğu söylenebilir. Bu durumu dil ile değil de resimle ifade edilenlerin irrasyonel olduğu şeklinde yanlış düşüncelere bağlayabiliriz (Langer,1971).

Sanat eğitiminde yazı ile beraber kullanılan illüstrasyonlar öğrenci için hem ilgi çekici hem de motive edicidir. Problem çözme sürecinde tartışmanın odak noktası olabilmektedir. İllüstrasyonlar anlatılmak istenen sözel düşüncelerin kavrama düzeyini arttırabilirler. Arnheim'in, beynin farklı alanlarına depolanan bilgilerin tekrar çağırıldığını ve bilgi ile beraber depolanan duygu ve hislerin daha önce geldiği ifadesine dayanarak renk, biçim, çizgi, doku gibi tasarı elemanlarından oluşan illüstrasyonların duygu ve hisleri harekete geçirmede yazıya göre daha etkili olabileceği sonucuna varabilir, bunun sanat eğitimi basta olmak üzere eğitimde ne derece etkili olduğunu açıkça görebiliriz. Metni destekler nitelikteki, duygu ve düşünceleri anlaşılır şekilde ifade edebilen illüstrasyonlar özellikle eğitim materyali biçiminde kullanıldığında sanat eğitiminde görsel hatırlama için bir köprü işlevi görebileceğini söyleyebiliriz.

3.5. İLKÖĞRETİMDE KULLANILAN İLLÜSTRASYONLAR

3.5.1. İllüstrasyonların Çocuğun Görsel Eğitimine Etkisi

Çocuk doğar doğmaz merak dürtüleriyle çevresindeki nesnelerin ne işe yaradığını, nasıl kullanıldığını öğrenmenin yollarını arar. Çevresini inceler ve ebeveynlerine sorar. Çocuk, aile içinde başladığı görsel öğrenme sürecine daha sonraları okulda devam eder. Okullardaki örgün eğitim, arkadaş grubu içindeki iletişim, radyo, televizyon, sinema, tiyatro, gazete gibi unsurlar aracılığıyla bu gelişimini sürdürür (Günaydın, 1981).

İlköğretim dönemdeki çocuklar için, ders kitaplarında yer alan illüstrasyonlar zihinsel ve duyuşsal gelişim açısından çok önemlidir. Kitapların dili nasıl çocuk psikolojisine uygun olarak işleniyorsa, resimler de o yaklaşımla işlenmelidir. Nasıl bir

ders kitabını okuma yazma bilen yazamazsa, bu resimlemeleri de çizimden biraz anladığını düşünen herkes çizmemelidir. Resimlemeler, metinlerin resim diliyle yorumlanması ilkesine dayalı ve çocuğun seviyesine uygun olmalıdır. Çizerin de en az yazar kadar bilgili, konuya hakim ve alanıyla ilgili sağlam işler çıkarabilecek yetkinlikte olması gerekmektedir. Tüm resimlemelerde estetik bakış açısı olmalıdır. Özellikle ilköğretim birinci ve ikinci sınıflarda illüstrasyonların öğrenme hızını daha da arttırdığı görülmektedir (Kılıç, 2003).

İlköğretim birinci kademedeki çocuğun görsel öğrenme yetisi ve gelişimi irdelendiğinde; bu dönem çocukları doğal olarak hareketlidir. Çocuk, elindeki eğitim materyalinde kendisine göre görsel anlatım geliştirebilir. İçeriği destekleyici olan görsel anlatım, onun estetik gelişimine katkıda bulunabilir.

“Kitap; özensiz ve çocuğun yaratıcı anlatım zenginliğinden daha geri ise çocuk okuduğunda keyif almadığı, kitaptan sıkıldığı gibi, o resme takılıp kalacak ve estetik duygusunda tahribat gelişecektir” (Özünel, 1996: 176).

Çağımızda her insan yaşamında yer alan kitap, çocuk eğitiminin en değerli öğesidir. Çocuğa bilgi veren kitaplar; aynı zamanda hayal güçlerini, estetik duygularını, tasarım ve illüstrasyonları yoluyla geliştirmeyi amaçlar (İçmeli, 1996). “İlkokul yıllarında kitaplar çocuğun kültürel kazanımlarına katkı sağladığı gibi çocuğun başarılı olma ve kendisine değer verme duygularını da tatmin etme de etkili bir araçtır. Kitaplar aynı zamanda çocuğun edebi zevkini geliştirerek çocuğa okuma alışkanlığı ve zevkini kazandırmakta, estetik duygularının gelişmesine yardımcı olmaktadır. Bunun yanı sıra kitaplar çocuğun hayal gücünü, kavrama yeteneğini, kendini ifade edebilme becerisini, kelime hazinesini, genel kültürünü, düşünme çeşitliliğini geliştirmesi nedeniyle de derslerini olumlu yönde etkileyebilmektedir” (Aral, 2000: 322).

İllüstratif anlamda resim, sözcüklerin soyut dünyasını görselleştirirken, çocuğa çizerin süzgecinden geçmiş, görsel sanatlara ait birikimlerden örnekler de sunar. Çocuktaki estetik değer yargılarının ortaya çıkmasında ve gelişmesinde katkıda bulunur. “Çizerin, metinde hissettikleri ile kendi dünyası arasında kuracağı biçimsel bağ, metnin özüyle bütünleşerek resmi oluşturur. Bu oluşumda resim sanatının tüm kaygıları vardır” (Kaya, 1996: 152).

Çocuk kitaplarında illüstrasyonlar, estetik kaygının en önemli taşıyıcılarından biridir. İllüstrasyonlar, çocuğun gelişme dönemlerinin gereksinimini karşılamalı; algılama, düş kurma, güzellik duyumsaması, bilgi edinme, toplumsal bilgilenme en önemlisi eğlenme ve yaşama aktif olarak katılma gereksinimlerini geliştirebilmelidir. İllüstrasyon, kitap tasarımının çocuğa yönelik en önemli parçasıdır. Çocuk ve gençlik yayınlarında resimlerin kullanılması, her dönemde başvurulmuş bir yöntemdir.

Ancak çocuğa yönelik resim dili konusunda tartışmalar, yüzyıl kadar geriye gider. Ludwich Richter'in yetişkinlere ve çocuklara yönelik popülist sanatında bile, çocukların imgelem ve kompozisyonda özgün, basit ve renkli resimlere gereksinim duyacağı dikkate alınmamıştır. Bu gerekliliği ilk olarak "Sanat Eğitimi Hareketi"nin önde gelenlerinden birisi olan Henrich Wolgast, 1894 yılında formüle etmiştir (Sauer, 1996: 94).

Wolgast; anlaşılır, sanat yönü olan herhangi bir belirsizlik içermeyen, yüzeysel olmayan, fakat basit bir şekilde tasarlanmış resimler ile çocuğun estetik eğitiminin desteklenebileceğini savunmuştur. Daha önce de değinildiği gibi, illüstrasyonların işlevi, metinlerin açıklanması işlevinden daha çok görsel algının uyarılması yoluyla onun estetik beğenisine ve yaratıcı düşünme yöntemlerinin geliştirilmesine katkıda bulunmaktır. Özellikle "sanat eğitimi" almış illüstrasyon uygulayıcılarının bu konuda bir çok noktada görüş birliğine vardıkları izlenmektedir. Pekmezci' ye (1996:146) göre;

1. Çağın bilimsel ve teknolojik koşulları, insan ögesinin giderek yükselen niteliği; bireyin özgürlüğünün, özgünlüğünün ve yaratıcılığının adeta kutsandığı bir tarihsel süreci hazırlamıştır. Bilgi, bilim, kültür ve sanat birikiminin vazgeçilmez gerekliliği, çağdaş toplum olmanın en belirgin göstergelerindendir.

2. Sürekliliği, doğruluğu, değişkenliği tartışılabilen bir olgu olan bilgi; ussal, zihinsel, görsel ve algısal edimlerin toplamıdır. Bu edimlerin kaynaklarının doğruluğu ve çağdaşlığı bilginin yönlendiriciliği, üretimi ve özünde sakladığı yaratıcılığı etkileyecektir. Bilgi-üretim ilişkisi yaratıcılığı getirir. Bir başka deyişle yaratıcılık bilgi yüklü üretim eylemi ile olasıdır.

3. Görsel algı, görsel bilgi, görselleşmiş bilgi birikimi de sanatsal birikime kaynaklık eder. İlköğretim kitaplarında çocuğa sunulan kuramsal bilgiler kadar, görsel bilgiler olan illüstrasyonlar bu nedenle önemlidir.

4. Çocukta 7-15 yaş dönemi, eğitim olgusu ile çok yönlü çevrelendiği, ona, güne ve geleceğe yönelik ilgi ve gereksinimlerin ussal, imgesel, görsel, algısal ve ruhsal oluşumlarının biçimlendiği dönemdir. Bu dönem görme, işitme, dokunma duyularının en etkin olduğu dönemdir.

5. Özellikle 7-15 yaş grubu çocuklar; gerekli ortam sağlandığında başarılı eğitimciler, yeterli olanaklar ve nitelikli örneklerle uyarıldığında, kendilerini bilinç altlarını, sevinçlerini, özlemlerini, duygusal ve çelişkili davranışlarını, düşünsel ve görsel üretimlerini resim, grafik, karikatür, fotoğraf, heykel, şiir, öykü vb. gibi anlatım yolları ile özgürce anlatma duyarlılığına sahiptirler. Ancak, günümüz koşulları içinde okullarımızda, ülkemiz çocuklarına sunulabilen kaynaklar çoğu zaman tek örnek, tek seçenek olan okul kitapları ve ünite dergileridir. Özellikle temel eğitimden sonra eğitime devam etmeyenlerin önemli bir bölümü için, okul kitapları görebilecekleri ilk ve son kaynaklardır.

6. Nitelikli illüstrasyonlar, ilgi uyandırabilen, duyarlılık kazandırabilen, çocuğu yaratıcı sürece çekeabilen, onun sevme, çalışma, üretme, yaratma eylemine katılmasına zemin hazırlayabilen uyarıcılardır.

7. İlköğretim ders materyallerinde, görsel sanatların tüm çeşitliliğinden geniş ölçüde yararlanılmalıdır. Resim, fotoğraf, karikatür, minyatür, heykel ve grafik sanatının olanakları, çocuğun görsel dünyasını zenginleştirecek öğelerdir.

8. Çocuğun “bende şiir, öykü yazabilirim, resim yapabilirim, çizebilirim” diyebileceği, gerektiğinde kendi yaş grubundan çocukların seçme ürünleri tasarımı illüstrasyon ögesi olarak kullanılmalıdır.

9. Çocuğun görsel gelişimine büyük katkısı olan eğitim materyalleri zihinsel gelişim dikkate alınarak yaş gruplarına göre uzmanlar tarafından hazırlanmalıdır. Bunlar çocuğun belleğindeki izleri yakalayabiliyor, algılanan etkiyi çoğaltabiliyor, genişletebiliyorsa, düş gücüne daha geniş ve renkli dünyalar kazandırabiliyorsa, çok önemli bir görevi yerine getirmiş olur. Yarının görsel sanattan haz almasını bilen bilinçli bireylerinin, bugünün sanat ve estetik açısından nitelikli biçim ve içerik yapısına sahip çocuk kitaplarının okurları arasından çıkma olasılığı oldukça yüksektir (Doyran, 1997).

İllüstrasyonda görev alan sanatçının sorumluluğu, yalnızca sanatsal diline ve ürüne yönelik değildir. Üzerinde çalıştığı kitabın okuruna, yani çocuğa karşı da ciddi sorumluluklar üstlenmek durumundadır. Çocuğun iç dünyasını, psikolojik eğilimlerini, sezgilerini, evreni algılama yöntemini, yaşamla kendisini ilintilendirme biçimini tanımalıdır. Kapsamlı olarak, onun görsel dünyasına önce zarar vermemeyi, daha sonra da katkıda bulunmayı öncelikli sorumluluğu saymalıdır.

3.5.2. İllüstrasyonların Tasarım İlkelerine ve Öğrencilerin Algı Düzeyine Uygunluğu

San'a (1977: 30) göre; "Duyu organlarımız yoluyla bedensel alandan ya da dış çevreden toplanan uyarıcının uyardığı tepkiye duyum, bir ya da birden çok duyu organının beyinde kaydettiği bir uyarıcının yorumlanmasına da algı denir".

Dört yaşındaki bir çocuğa; sevgi, nefret gibi soyut kavramların ne olduğu sorulduğunda bir kavram kargaşasına girdiği görülür. Oysa bu kavramları açıklamak onbeş-onaltı yaş çocuğu için oldukça kolaydır. Bu örnekten de anlaşılacağı gibi her yaşın kendine özgü bir "algılama düzeyi" vardır. Bu anlayışa göre illüstratör, tasarımlarını çocukların algısal gelişimlerini dikkate alarak yapmalıdır (Kangel, 1994).

"Guttman, Levin ve Presley, deneylerle yaptıkları araştırmalarında; çocuklara resimli kitaplardan öyküler okumuşlar 6 ve 7 yaş arasındaki 1 ve 2. sınıf çocukları resim ve kelime çiftlemelerinde internal imgeler oluşturabilmişlerdir. Peeck ve Goldberg, 2 ve 3. sınıf çocuklarında metni yanlış tanımlayan illüstrasyonlar göstermişler, bu deney sonucunda çocukların hatırlama kapasiteleri ve algılama oranlarının düştüğünü saptamışlardır" (Erkmen, 1996: 43).

Okuma materyallerindeki resimlerin etkinliğine ilişkin en kapsamlı çalışma 1982 yılında Levie ve Lentz tarafından yapılmıştır. Araştırmacılar resimli ve resimsiz metinlerden öğrenmenin karşılaştırıldığı 55 deneysel araştırmanın sonuçlarını gözden geçirmişlerdir. Yapılan deneysel karşılaştırmaların % 98'inde, metinde yer alan ve resimlendirilen bilginin, resimli metinlerde resimsiz metinlere kıyasla daha iyi öğrenildiği ortaya çıkmıştır (Erkmen, 1996: 44).

“Resimlemelerin, hem metindeki hem de resimlerdeki bilginin hatırlanmasını kolaylaştırıcı etkileri en basit şekilde “tekrar etkisi” ile açıklanmaktadır. Metnin resimle birlikte verilmesi durumunda aynı bilginin iki kez, resimsiz verilmesi durumunda ise sadece bir kez sunulması söz konusudur. Bu görüş Pavlio tarafından geliştirilen “çift kodlama kuramı” na dayandırılmıştır. Buna göre bilgi bellekte sözel ve görsel olmak üzere iki ayrı, fakat birbiriyle ilişkili şekilde kodlanmaktadır. Bu durum, bilginin gerektirdiğinde geri getirilmesi olasılığını arttırmaktadır” (Demirel, 1998: 36).

İllüstrasyonlar, çocuğun zihinsel gelişim dönemindeki gereksinimlerini karşılamalıdır. Algılama, düş kurma, beğeni duygusu, bilgi edinme, toplumsal öğrenim ve hepsinden önce öğrenme yeteneklerini geliştirmelidir. “Konu ne kadar dramatik veya korkunç olursa olsun, çocuğun yaklaşılabileceği, buldum diyebileceği bir ışıltıya, bir rahatlamaya mutlaka dönüşmelidir” (Özünel, 2000: 175).

Yaş gruplarının ilgi ve zevkleri farklılıklar göstermektedir. Bu nedenle hedef kitleye yönelik tasarımların da farklılık göstermesi gerekmektedir. Renk, çizgi, form gibi unsurların bu etmenlere bağlı olarak kullanılması, mesajın iletilmesinde başarının artmasını sağlayacaktır.

Yaş gruplarına göre çocukların resimsel, zihinsel ve estetik gelişim evreleri farklılık göstereceği için hazırlanan materyallerdeki çizimlerin bu gelişim evrelerini baz alınarak oluşturulması anlatılmak istenen konunun daha dikkat çekici ve zevkli işlenmesi konusunda yardımcı olabilir.

Kaya’ya (1996:152) göre; “ İlköğretimin ilk yıllarında çocuk, henüz oyun çocuğudur. Bu yıllardaki ders kitapları ve ders materyalleri de aynı zamanda onların oyun aracı gibi düşünülmelidir. Bu çağ çocukları somut düşünme basamağında oldukları için göremedikleri nesnelere ve olaylara ilişkin kavramları öğrenmekte güçlük çekerler. Onlar için resim, içerikle bağlantıyı kurmak bakımından da önemlidir”.

“Resimlerle ilgili tanımlama hafızası yaşla birlikte olgunlaşır. Birden fazla obje içeren kompleks illüstrasyonları öğrenme ve algılama yeteneği 6 yaşından itibaren başlar. Roth ve Owen, 5 ile 8 yaş arasındaki çocukların kelimeleri resimlerle ilişki kurarak hatırladıklarını ortaya koymuşlardır” (Erkmen 1996: 43).

Dört- altı yaş arası çocukların kitaplara ilgi duymasını sağlamak ve estetik duyularına hitap etmek amacı ile hazırlanan tasarımlarda; parlak renkler, belirgin, sert

ve büyük hatları olan imajlara yer verilmelidir. Buna karşın altı- oniki yaş arasında parlak renkler, sert ve büyük hatlar dikkat dağınıklığına ve ilginin metinden kopmasına, açık, belirgin, çabuk algılanabilecek formlar hayal gücünü geri iterek okuyucunun sıkılmasına neden olur. Yavuzer'e (1992:32) göre; "Yedi- oniki yaşları arasında çocuklarda mantıksal düşünme, sayı, zaman, mekan, boyut, hacim ve uzaklık kavramları gelişmeye başlar". Bu dönem çocuğunun en önemli özelliği realist oluşudur. Her şeyi tam görmek ve algılamak ister. Soyut kavramları anlamaktan henüz uzaktır. Bu nedenle gördüğü herhangi bir resimde realist yaklaşımın izlerini arar. Evin damı onun için her zaman turuncu, ağaç her zaman yeşildir. Işık- gölge anlayışıyla çalışılmış bir ağaç resmi gördüğünde tepki gösterebilir. Yedi- oniki yaşa hitap eden illüstrasyon çalışmalarında renk seçimlerine ve formların gerçekçiliğine dikkat edilmelidir.

Atmaca'ya (2006) göre ise; çocuk okul yaşında kendi isteği ile gerçeği yansıtmaya çabası içine girer ve çözmesi gereken birçok sorunu çözmeye bu yaşta yönelir. Bu yaşlarda çocuklar baktıkları nesneleri daha dikkatli incelemektedirler. Bu bağlamda çocuk için kitaplar ve içindeki illüstrasyonlar fazlasıyla önem taşır. Çünkü çocuk, kitapları dikkatle inceleyecek ve metinleri açıklayıcı resimlere karşı daha ilgili olacaktır. Bu dönemde çocuklar gerçeği ararlar. Çocuğun çevreye, sanat yapıtlarına ve kendi ürettiklerine karşı geliştirdiği eleştirel tavır, bu dönemin başka bir özelliğini yansıtır.

Kırıçoğlu'na (Aktaran: Atmaca, 2006) göre; onbir -oniki yaşlarında çocuk, bir yandan gerçeği yansıtmaya bir yandan da özgür form arayışı içindedir. Bu evrede henüz perspektif kuralları öğrenilmemiş, hareket problemi çözülmemiş, ışık, gölge, renk, açık-koyu ve resim düzleminde üçüncü boyutu yaratma bilinci yeterince gelişmemiştir. Bu gelişme ancak okul ve okulun sunduğu öğrenme olanakları ile mümkündür.

Çocuk çevresindeki varlıkların, nesnelerin anatomilerini, biçimlerini çözümleme sürecinde olduğundan, obje içindeki parça bütün ilişkisini sağlıklı kurabilmeli, formun bütününe rahat algılayabilmelidir. Bunun için, biçimleri birbirinden ayırt edebilecek kontrast renk değerleri kullanılmalıdır. Resimlemeler yakın renk armonisiyle oluşturulursa biçimin net konturlarını algılamak zor olacaktır.

Çalışmalar renkleriyle canlı ilişkiler içinde olursa hareketlilik kazanan anlatım çocuğu resmin içine çeker. Ayrıca bu illüstrasyonlar; estetik değer taşımali, kompozisyonu ile nitelikli ve vurucu olmalıdır.

Resmin görevi metni gerekli olan biçimde açıklamak, zenginleştirmek, sahneleri canlandırmaktır. “Resim her şeyden önce çocuğun yaşantılara katılma ve çevresi ile ilişki kurma yeteneğini arttırmalıdır” (Aichinher, 1997). Çocuğun estetik yönden gelişimine yardımcı olabilecek güzellikte olmalıdır.

Ders materyalleri illüstrasyonlarında, çocukların yaş ve zihinsel gelişim düzeyleri dikkate alınmalıdır. Olayların geçtiği zaman kesiti ve mekân geçişleri kopukluk göstermemelidir. Kavramaya yardımcı unsurlar kullanılmalı, hitap edilen dönemdeki çocuğun yaşı ve kişilik karakterleri doğru tahlil edilmelidir. Çocuklar resimleri izlediklerinde çelişkiye düşmemeli, illüstrasyonlar yanıltıcı olmamalıdır. Ders materyallerinde yer alan resimlerin öğretici etkileri çok önemlidir. Fotoğraflar gerçekliği olduğu gibi yansıttığından, çocukların düşsel dünyalarını sınırlayıcı, yaratıcılıklarını kısıtlayıcı olumsuz etkiler oluşturabilmektedir.

Gökaydın’a (1996) göre; ülkemizde illüstrasyon açısından şu temel sorunlar yaşanmaktadır;

1. İllüstrasyon, metnin açıklamalı şeması sayılmaktadır.
2. Çocuğun görsel algısının geliştirilmesi, estetik ve sanat eğitime katkısı anlaşılamamıştır.
3. İllüstrasyonun, grafik sanatlarının özel bir uzmanlık alanı olduğu ve resim çizme yetisinin dışında, çeşitli yetileri gerektirdiği anlaşılamamıştır.
4. Ders kitabı, resimlemesi, tasarımı ve üretimi ile bu alandaki yetkin kişilerin uzun süreli bilimsel, sanatsal çabaları sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu kişilerin birbiriyle iletişimi ön koşuldur. Farklı dünya görüşlerinde birbirleriyle iletişimsiz olarak, sipariş yöntemi ile illüstrasyon yaptırılması gerekli ekip çalışmasına uygun değildir.
5. Kullanılan illüstrasyonların değerlendirme ve eleştirilerini yapacak bir kurul olmadığı için, baştan sona tek düze ve hiçbir estetik kaygı gütmeyen illüstrasyonlar kolayca kabul görmektedir.
6. Genellikle ezberlenmiş, şablonlaşmış, sahteleşmiş resimlerin yer aldığı ders kitapları, çocuğa yönelik sanat eğitimi birikiminden yoksun uygulayıcılar tarafından üretilmiştir. Çünkü ders kitabı illüstrasyonları sadece illüstrasyon birikimini değil; çocuğun sanat eğitime ilişkin bilgi birikimini de gerektirir.

7. Zaman, zaman, kitapların içeriğinde seçilen sanat ürünü niteliğini taşıyan metinler, bu sanat kimliğine uymayan kalıplaşmış resimlerle tamamlanmaya çalışılmaktadır. Oysa bu sayfalarda rahatlıkla bir sanat ürünü olarak ressamların resimleri kullanılabilir.

8. İllüstrasyonların maliyetine ayrılan pay her zaman küçük olduğundan, resimlemede çalışan elemanların kendilerini bir sanatçı özgürlüğünde hissederek, uzun uğraş vererek çaba göstermeleri engellemektedir. Çünkü böyle uzun bir çaba, uygulayıcının ciddi emeğiyle bütünleştiğinde karşılığındaki maddi değer artar.

9. Basım koşullarına ve basım niteliğine illüstrasyon uygulayıcıları müdahale edemediğinden, hazırlanmış iyi bir illüstrasyonun basım sürecinde bozulması, sanatçının bu tür üretimlere imza atmasını engellemektedir. İmza taşımayan ürün bir anlamda “sorumluluğu taşımayan üründür”.

10. İlköğretim materyallerindeki illüstrasyonlar, genellikle ciddi resimsel hatalar taşır. Kuru, sevimsiz, espriden yoksun, çocuğun fantezilerini zenginleştiremeyen bir illüstrasyon, çocuğun beğenisinde ciddi yaralar açtığı gibi çocuğun kendi resimleri için de kötü örnek oluşturur. Çünkü özellikle ilköğretim çağındaki çocuklar kendi resimlerini tasarlarken kitap resimlerinin etkisinde kalmaktadırlar (Gökaydın, 1996).

İllüstrasyonlar, çocukta resim yapma hevesini ortaya çıkarmalıdır. Çocuğun illüstrasyonlar üzerine yorum yapabilmesi ve resim üstünde düşünerek onu tanımlayabilmesi için çizer ne kadar ipucu verirse, çocukta da biçimlendirme yeteneği o denli harekete geçecektir. “Algılama noktasına gelen her çocukta çizme yaratıcılığı başlar” (Erkmen, 1996:44).

Bu resimlemeler çocukları, sanatçı niteliği ile resim yapmaya teşvik etmelidir.

3.6. MEB GÖRSEL SANATLAR DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI İÇİNDE İLLÜSTRASYON TEKNİĞİNDEN YARARLANILARAK MÜZE EĞİTİMİ

Milli Eğitim Bakanlığı Görsel sanatlar dersi programını hazırlarken öğrencilerin tüm yaşamları boyunca kendilerini ifade etme yollarını keşfetmeleri ve bunları kullanarak duygusal, bilişsel, kültürel ve toplumsal yönlerden donanımlı hale gelmeleri, sağlıklı dengeli kimlik oluşturmaları ve nitelikli alışkanlıklar edinmelerini

hedeflemiştir. Görsel sanatlar dersi öğretim programı ilköğretim 1.sınıftan 8. sınıfa kadar, ara disiplin olarak ele alınan görsel sanat kültürü ve müze bilinci kazanımları öğrencilere etkinlikler sırasında aktarılmaktadır. Bu etkinlikler bütün bir yıla dağıtılarak veya dönemlik performans ödevleri olarak öğrencilere verilmektedir. 1.sınıf da illüstrasyon, duygu, düşünce ve izlenimlerini çeşitli görsel sanat teknikleriyle ifade edebilmeleri için ‘Müzeyi Tanıyorum’ adlı etkinlikte çocuklar hem müzeyi tanıma hem de müzeyi konu alınarak uygulamalar yapma olanağı buluyorlar.

3.7. DERS MATERYALLERİNİN VE SANAT EĞİTİMİNDE KULLANIMI

Öğrenme süreci içerisinde öğretmen tarafından değişik ortamlarda öğrencilere sunulan araçlara materyal denir. Öğretme, öğrenme etkinliklerinde kullandığımız yardımcı kaynaklar araç-gereç ikilisinden oluşur (İşingör, 1989). Öğrencinin öğrenmeye hazırlanmasından sonra, öğretilmek istenilen davranışlarla ilgili uyarıcılar öğretim ortamına sunulur. Sunuş sırasında çeşitli öğretim yöntem, teknik ve materyallerinden (araç- gereç) yararlanılabilir. Öğrenci sunulan uyarıcıları, seçerek, örgütleyerek, ön bilgileriyle karşılaştırarak, uzun süreli belleğine kodlamaya çalışarak bir öğretim sürecinden geçer (Erdem ve Akman, 1996: 181).

Araç daha çok mekanik nitelikte yardımcı olup; gereci sunmada vazgeçilmez öğedir.

Gereç ise daha çok yazılı basılı nitelikte yardımcı olup, aracın vazgeçilmez öğesidir.

Sanat eğitimi bütünüyle araç ve gerece dayalı bir öğretim alanıdır. Günümüzde hammadde olarak sanatçıya sunulan o kadar değişik ve olanaklı araç- gereç var ki, sanat eğitimi konularının hemen hepsinde bunları kullanmak, denemek, irdelemek olası (İşingör, 1989). Bunların seçimlerinden kullanımlarına ve bir esere dönüşümlerine kadar, birçok bilginin de öğrenilmesi gerekir. Bu nedenle sanat eğitiminde hangi araç gerecin seçildiği ve bunların nasıl kullanıldığı önemlidir. Çünkü bu alanda araç gereç bolluğu var ve bunların iyi saptanması gerekmektedir (Yolcu, 2004: 114).

Seçilmiş araç gereçler öğrenme işlemine katılan duyu sayısını artırarak daha fazla ve kalıcı öğrenmenin gerçekleşmesine yardımcı olurlar. Bir resim bin kelimeye

bedeldir. Öğrenmede ki en etkili yöntemlerden biri, görsel sanatlardan yararlanmadır. Görselliği ön planda olan resim sanatının öğretiminde, her türlü görsel eğitim araçlarından yararlanarak öğretim yapmak, öğrencilerin öğrenmesine önemli katkılar sağlamaktadır. Bu nedenle slâytlar, filimler, tıpkıbasımlar, sanat eserleri, açıklayıcı levhalar, sergiler vb. araçların çocuklarla karşılaştırılması ve bu yolla amaca yönelik bir bocalama yasayabilecek öğrencinin, bu durumuna olumlu katkı sağlayabilecek bir yöntemdir (Yolcu, 2004: 107).

Teknolojinin icat edip bizlere sunduğu bu tür malzemeye yabancı kalmak, örgenciye de yabancı olmaya itmek olur. Bu konulara eğitim ve sevecen yaklaşım öncelikle sanat eğitimi dersinde başlar (Işingör, 1989: 43).

3.7.1. Materyal Kullanımı

Sanatsal yaratım, nesnel olarak, maddi teknik olanaklara doğrudan bağımlıdır ve nesnelerin karakterinin bazı yönleri ise büyük oranda teknik zorunluluklardan kaynaklanır. Estetik deneyim bir bakıma teknolojinin bir parçasıdır. Teknik ilerleme ile sanat, hem yeni anlatım araçları hem de yeni içeriksel araçlar bulmaktadır; En basit formun yaratılmasında dahi, bilgi ve araç gereç kullanılması söz konusudur. Yani neyin nasıl kullanılacağını bilgisine ihtiyaç vardır. Dolayısıyla her formun yaratımı, basitten yüksek tekniğe olan ranjda belli bir teknolojinin kullanımını gerektirmektedir. Bu bağlamda sanat, yakından en sofistikeye doğru performans gösteren teknolojinin ürünleri olan formların dünyasıdır. Sanatın, bir bakıma tekniğe paralel olarak geliştiği söylenebilir (Ulusoy, 2005: 172).

Öğrenci gereksinimlerini tam olarak karşılayacak hazır materyallerin seçilmesi ve kullanılması gerekmektedir. Eğer bu sağlanamıyorsa, ikinci seçenek olarak var olan materyallerin daha uygun hale getirilip kullanılması gerekmektedir. Ancak bu da olanaklı değilse, son seçenek olarak öğretmenin kendisi materyalleri geliştirebilir (Akyol, 2006).

Gelişen teknoloji eğitimi, teknolojik ortamda yaşayan bireylere gerekli genel yetenekleri kazandırma ve ortamın gerektirdiği niteliklere sahip insan gücünü yetiştirme ve teknolojik olanaklardan yararlanma olmak üzere üç yönde etkilemektedir. Bu durum çağın gerektirdiği insanı yetiştirecek olan eğitimde, olumlu ve etken uygulamalara

ulaşmak için personel, tasarım, araç- gereç, süreç ve yöntemlerden oluşmuş bir sistemin gereksinimini ortaya çıkarmaktadır (Basak, 2002).

3.7.1.1. Sınıf Ortamında Kullanılabilecek Teknoloji Ve Materyaller

- Gerçek nesne ve modeller,
- Yazılı gereçler (kitap, broşür),
- Görsel basılı materyaller (resim, fotoğraf, tablo, çizim),
- Çeşitli pano ve tahtalar,
- Tepegöz ve saydamları,
- Slâytlar ve film şeritleri
- Ses öğeleri (kaset, CD, ses çıkaran nesneler),
- Televizyon ve video,
- Bilgisayar olarak söylenebilir (Akyol, 2006).

İsteddiği ve sevdiği malzemeyi bulduğu an çocuk kendine has kural dışı fakat bir fabrikanın çalışması gibi spontaneleşmiş bir çeşit sanayi kurmayı başarır (Kehnemuyi, 1995: 19). Materyal öğrenme sürecine katılan duyu organlarının sayısını arttırarak daha kalıcı öğrenme sağlar. Bireysel ihtiyaçların karşılanmasına yardımcı olarak, motivasyonu, ilgiyi arttırır ve zamandan tasarruf sağlar (Gezer, 2006). Eğitim öğretim ortamının temel unsuru olan öğrenci, kaynaktan gelen mesajı duyu organları ile algılamaktadır. Algı sürecinde etkin olan tüm organlar öğrenmede aynı düzeyde rol almazlar. Organların öğretimde kullanımı farklıdır. Ergin'e göre öğrencilerin,

- % 83'ü görme
- % 11'i işitme
- % 3,5'i koklama
- % 1,5'i dokunma

- % 1'i tatma duyularıyla edinilen yaşantılar yoluyla öğrenir. Görme ve işitme duyularının öğrenmede kullanılma oranının %94 olduğu dikkate alınır, ağırlığın bu iki organ üzerinde olduğu anlaşılabacaktır (Basak, 2002).

Öğretim teknolojileri ve materyallerinin öğrenmenin kalıcı izli olmasını sağlamak bakımından kullanılması çok önemlidir. Bir öğretme etkinliği ne kadar çok duyu organına hitap ederse öğrenme daha iyi, daha kalıcı ve daha izli olmakta, unutmada da geç olmaktadır.

Zaman sabit tutulmak üzere insanlar;

İşittiklerinin % 20'sini

Gördüklerinin % 30'unu

Hem görüp hem işittiklerinin % 50'sini

Söylediklerinin % 70'ini

Yapıp söylediklerinin % 90'ını

Okuduklarının % 10'unu hatırlamaktadırlar (Akyol, 2006; Özkan, 2006: 170).

Bilinen bir gerçek, bir ustanın marifetinin araç gereçlerini iyi kullanmasına bağlı olduğudur. Bir eğiticide görsel malzemeleri iyi kullandığında, etkinlik için en büyük desteği sağlar. Eğitici uygun olan her yerde ve zamanda kullanabildiği kadar ve konuyla bağlantılı kılabilirdiği ölçüde aktiviteleri, rol oyunları, hikâyeleri ve görsel malzemeleri kullanmalıdır. Öğrencilerin kendisini araçlar ve görsel materyalleri kullanma becerisine göre de değerlendirdiklerini unutmamalıdır (Barutçugil, 2002: 93).

Sanat eğitimi, gözün (görsel sanatların), kulağın (işitsel sanatların), vücudun, jestlerin ve dilin (drama, tiyatro) eğitimini kendisine hedef olarak seçmiştir. Bu hedeflerden hangisine yönelik olursa olsun ve hangi öğretim yöntemi uygulanacaksa uygulansın muhakkak görsel bir materyal kullanılması gerekir. Özellikle sanat eğitiminde ders saatlerinin yetersizliği göz önünde bulundurulduğunda daha kısa sürede öğrenmeyi sağlaması açısından dersin kendi niteliğinden kaynaklanan ayrıcalığı yönüyle araç gereç kullanımı öğrenme yaşantısında önemli bir yer tutar. Araç ve gereç dikkatin derse yönlendirilmesini, özellikle küçük sınıflarda soyut kavramların

somutlaştırılmasını, bilginin hatırlanmasını, zaman kazanılmasını ve konunun basite indirgenerek kolay anlaşılmasını sağlar (Gezer, 2006).

Bilgilerin görsel, işitsel araç- gereçler yoluyla sunulması, öğrencilerin dikkatini çekerek onlarda duygusal tepkiler yaratarak onların yüksek düzeyde motive olmasına neden olur. Motivasyonun sağlanmasında ve öğrenmede önemli olan bu araç gereçlerin bazı özelliklere sahip olması gerekir ki şöyle sıralayabiliriz;

Konunun amacına uygunluk

Araç ve gereçlerin doğruluğu

Araç ve gerecin öğrenciye uygunluğu

Araç ve gereçlerin çekiciliği

Araç ve gerecin kullanışlı ve dayanıklı olması

Araç ve gerecin sadeliğidir (Güngördü, 2003). Bunların yanında materyallerin hazırlanmasında yine materyallerin türüne göre değişen ilkeler vardır. Her türlü materyalin geliştirilmesinde göz önünde tutulacak temel ilkeler aşağıda belirtilmiştir.

1. Basit, sade ve anlaşılır olmalı;
2. Dersin hedef ve davranışlarına uygun seçilmeli ve hazırlanmalı,
3. Dersin konusunu oluşturan bütün bilgilerle değil, önemli ve özet bilgilerle donatılmalı.
4. Görsel özellikler materyalin önemli noktalarını vurgulamak amacıyla kullanılmalı.
5. Görsel- işitsel öğeler, öğrencinin gelişim ve öğrenim özelliklerine uygun olmalı, ayrıca gerçek hayatla da tutarlılık göstermeli.
6. Öğrenciye alıştırma ve uygulama imkânı sağlamalı.
7. Her öğrencinin erişimine ve kullanımına açık olmalı.
8. Öğretmenler kadar öğrencilerin de kullanabileceği düzeyde basit olmalı.
9. Tekrar kullanılacak özellikte olmalı.
10. Geliştirilebilir ve güncelleştirilebilir olmalıdır.

Öğretim materyallerinin seçiminde temel yaklaşım öğretim programlarındaki hedef ve davranışlara uygunluktur. Bu bir bakıma “amaç- araç” ilişkisi olarak da belirtilmektedir. Bu ilişkide dile getirilmek istenen hedeflere uygun öğretim materyallerinin seçimidir (Demirel, 2000: 71).

Sanat eğitimcisi kullanacağı araç ve gereci seçerken konuya uygunluğuna, öğrencinin yaşına ve zihinsel gelişimine ve materyali kullanacağı öğretim yöntemlerini destekleyici olmasına dikkat etmelidir. Öğretmenin hazırlamış olduğu görsel bir materyal çok amaçlı olarak ta kullanılabilir. Örneğin sanat akımları hakkında bilgi edinmeyi sağlayan bir materyali, sanat akımları arasındaki farklılığı gösterebilir nitelikte, öğrencilerin dikkatini çekebilecek soruların sorulmasını sağlayacak şekilde bir oyun aracı olarak ya da sınıfa asılabilecek bir pano gibi düzenlemek mümkündür (Gezer, 2006).

Öğretim araçları duyu organlarının ise koşulmasında, öğrenme öğretme etkinliklerinde zenginlik ve çeşitlilik temininde öğretmen, öğrenci ve süreçlerle organik ilişkisi olan yardımcılarıdır. Bu araçların doğal olarak duyu organlarımızla algılanması güç ya da imkânsız olan algılamaları doğal durumu basitleştirme, büyütme, küçültme yavaşlatma, hızlandırma, ilişkileri açıklama, karşılaştırma gibi işlevleriyle görülebilir ve incelenebilir duruma getirerek öğrenmenin oluşmasını sağlamaktadırlar. Öğrenme-öğretme ve iletişim süreçlerinin ortak üyesi olan ortamların öğrenmede:

- İlgi ve Dikkat,
- Ekonomi,
- Somutluk,
- Sıra Düzen,
- Yaşantı Zenginliği,
- Kolaylık,
- Öğretmenin Yükünü Azaltma,
- Zaman ve Sözdten Tasarruf,
- Düşünme Sürekliliği,

Öğrenci katılımını sağlama gibi çeşitli özellikleriyle temel bir gereksinim oluşturmaktadır (Basak, 2006). Öğretmenin bir materyali hazırlarken dikkat etmesi gereken bir başka noktada materyalin kolay taşınabilir olması ve her öğrencinin görebileceği büyüklükte tasarlamasıdır. Bu materyaller dışında öğretim sürecinde gerçek eşyalar ya da modeller de kullanılabilir. Örneğin, bir natürmort çalışması yapılacağına sınıfa saksı içerisinde bir çiçek, meyveler, kumaşlar getirilebilir (Gezer, 2006).

Görsel kaynak araç- gereçlerin kullanımı dersin anlam ve amacı bakımından son derece etkilidir. Sanat öğretiminde, görsel araç- gereçlerin konulara göre sınıflandırılarak zenginleştirilmesi istenilen sonucun daha etkili ve anlamlı olmasını sağlar. Her yıl tamamlanan çalışmalardan görsel örnekler toplanarak teshir panosunda korunmalıdır. Bu örnek çalışmalar en az iki yılda bir yenilenmelidir (Artut, 2004).

Bugün öğretim geleneksel yöntemin monotonluğundan kurtarılmalıdır/ kurtarılmaktadır. Öğretim artık bir sözlü anlatım yöntemiyle zihinlere hitap etme durumundan çıkıp, öğrencilerin çeşitli duyu organlarına etkide bulunarak, onların daha güvenilir ve daha uzun ömürlü, kalıcı bilgi kazanma yollarına yönelmiş bulunmaktadır. Öğrencinin çeşitli duyularına hitap eden öğretim materyalleri soyut konuları somutlaştırmakta da başarılı olmaktadır. Bilimsel gelişmelerin ışığında ortaya çıkan teknolojik buluşlar insanlığa pek çok boyutuyla hizmet edebilmektedir. İnsan yaşamını kolaylaştıran, teknolojik buluşların, insanın doğayı anlamlandırmasında da kolaylıklar sağladığı şüphe götürmez bir gerçektir (Artut, 2004).

Bir dersi araç gereçsiz işlenmesi, o dersin tek duyu organıyla işlenmesi demektir. Hâlbuki bir ders ne kadar çok duyu organına hitap ederse unutkanlık o kadar az olur (Durmuş, 1973).

3.7.1.2. Ders Materyali Kullanmanın Faydaları

- Sanat öğretimini daha canlı, açık ve zevkli bir hale getirebilir.
- İşlemler basitleşir, sonuca daha çabuk ulaşılabilir.
- Görerek modeldeki ayrıntılar daha iyi kavranır, ilgi ve dikkat çekici hale getirilebilir.

- Teknik bilgi ve beceri kazanır. Öğrenme arzusu yaratılabilir.
- Kullanılacak araç ve gereçlerin sınırlılık ve olanaklarını belirlenen süreç içinde tanır.
- Estetik bilgi, görgü ve kültürün gelişiminde etkili olur.
- Bir konunun açıklanmasında kolaylık sağlar.
- Araç ve gereçlerin özelliğini tanır, kullanımında beceri kazanır.
- Zamandan ve sözden kazanımlar elde edilir.
- Tasarımlar üzerinde alternatifler yaratma olanağı sağlar.
- Güçlü anlatım dili oluşturmayı öğrenebilir (Artut, 2004: 239).

Sanatsal çalışma yoluyla kazanılacak deneyim ve bilgiler gereçlerde saklıdır (Gençaydın, 1993). Araç ve gereçler ya da materyaller öğrenmeyi kolaylaştıran en önemli etkenlerden biridir (Gezer, 2006). Hiçbir görsel ve işitsel araç- gereçle desteklenmeyen bir ders çok sıkıcı olacaktır. Bir ders aktif katılımı sağlayacak yöntem tekniklerle desteklenmiyor, görsel ve işitsel olarak da zenginleştirilmiyorsa kalıcı izler bırakamayacaktır (Özden, 1993). Gençlerin olabildiğince çeşitli gereçlerle çalışmalarına olanak sağlanması, onların eğitimleri yönünden üzerinde durulması gereken çok önemli bir konudur (Gençaydın, 1993: 11).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
GÖRSEL SANATLAR DERSİNDE MÜZE EĞİTİMİ AMACIYLA
İLLÜSTRASYON TEKNİĞİYLE TASARLANMASI

4.1. BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde “Görsel Sanatlar Dersinde Müze Bilinci Kazandırılması Amacıyla İllüstrasyon Tekniğinden Yararlanılması” konulu araştırma sonucunda hazırlanan etkinlik oyunun illüstrasyon tekniği kullanılarak çizimleri yapılmıştır.

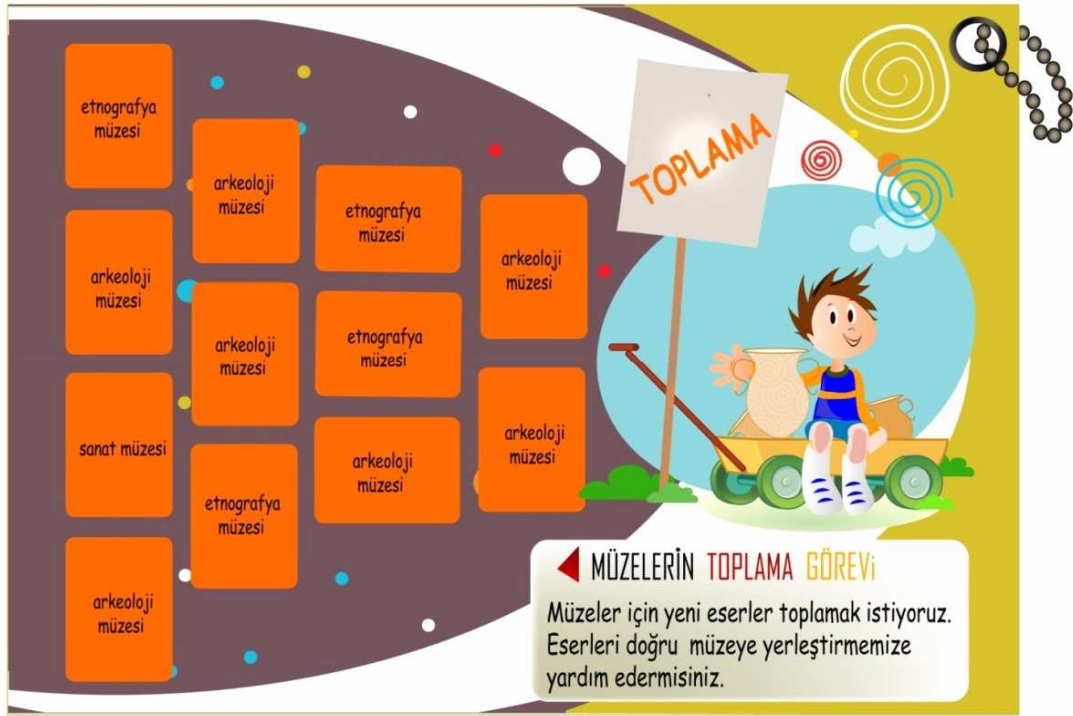
Görsel Sanatlar Dersinde müze bilinci kazanımlarını elde etmek için hazırlanan etkinlik oyununun, illüstrasyon tekniği kullanılarak çizimleri yapılmıştır. Etkinlik oyunu beş aşamadan oluşmaktadır. Bu aşamalar sırasıyla takip edilmelidir. Görsel Sanatlar Dersine giren öğretmen sınıftaki öğrenci sayısına göre öğrencileri gruplara ayırıp müzeler müze kazanımları ve oyun hakkında adım, adım bilgilendirerek oyunda rehber görevi görür. Öğrenciler ihtiyaç duydukları zaman hazırlanan bilgi kartlarından yardım alabilecekleri için sınıfta kargaşa oluşmaz.

Birinci Adım Müzelerin Toplama Görevi:

Bu aşamada ilk adım olarak öğretmen müzelerin toplama görevi hakkında bilgi vererek oyunun ilk adımı başlatır. Oyun hazırlanan ve üzerinde çeşitli müzelerde sergilenen eserlerin olduğu oyun kartları karışık olarak öğrenciler tarafından paylaşılır. Oyun zeminin üzerinde kartların geleceği yerlerde yazan müze türleri öğrenciler tarafından seçilir yani her müze bir öğrencinin olur. Arkeoloji müzesi birinin , etnografya müzesi birin vb. sonraki adım müzelerine ait olan eserleri arkadaşlarından toplamaktır. Bu sayede müzelere eserlerin nasıl toplandığı ve hangi eserin hangi müzede sergilendiği konusunda bilgi sahibi olur.

Çizim 4.1: 1 Numaralı İllüstrasyon

Müzelerin toplama görevini anlatan oyunun zemin kısmı.

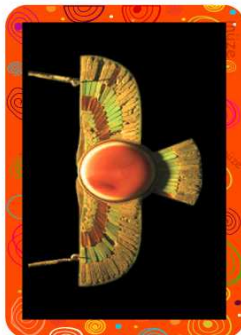
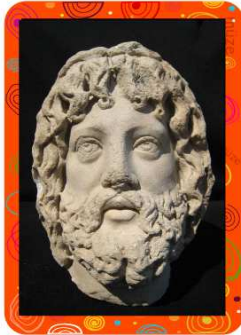
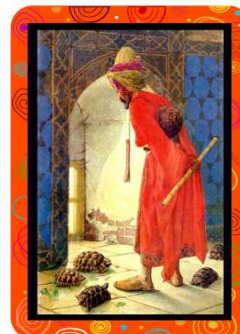


Çizim 4.2: 2 Numaralı İllüstrasyon



Çizim 4.3: 3 Numaralı İllüstrasyon

Müzelerin toplama görevini anlatan oyunun zeminine yerleştirilecek kartlar.



Çizim 4.4: 4 Numaralı İllüstrasyon

Müzelerin türlerini anlatan bilgilendirme kartı.



Çizim 4.5: 5 Numaralı İllüstrasyon çizimi

Müzelerin türlerini anlatan bilgilendirme kartı.



İkinci Adım Müzelerin Koruma Görevi:

Bu aşamada ikinci adım olarak öğretmen müzelerin koruma görevi hakkında bilgi vererek oyunun ikinci adımını başlatır. Oyun hazırlanan ve üzerinde yapboz şeklinde hazırlanan illüstrasyon tekniği ile çizilen eser birleştirilerek müzelerin koruma görevi yerine getirilmiş olur. Bu sayede müzelere eserlerin nasıl korunduğu hakkında uygulama yaparak bilgi sahibi olur.

Çizim 4.6: 6 Numaralı İllüstrasyon

Müzelerin koruma görevini anlatan oyunun zemin kısmı.



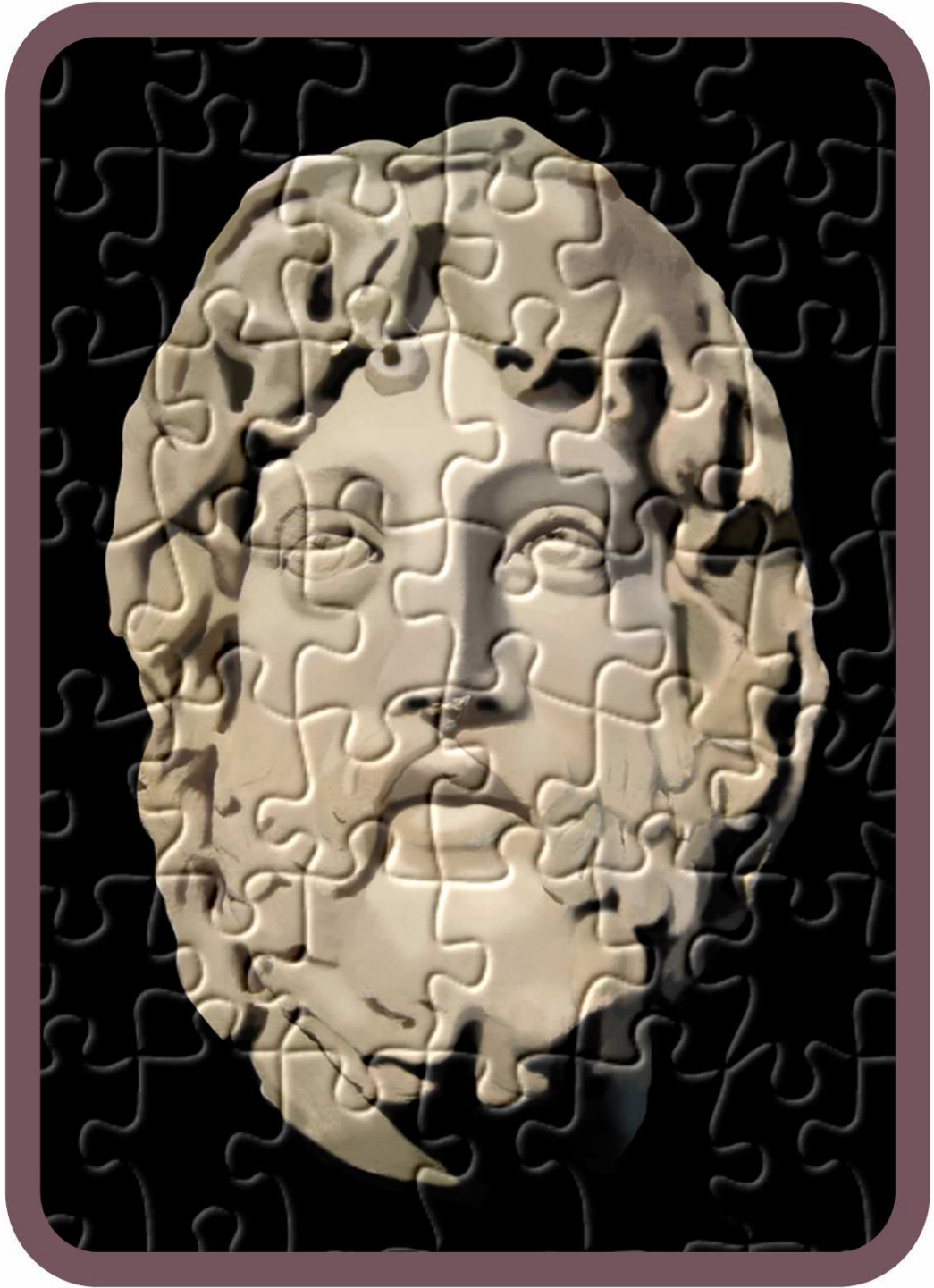
Yapboz kısmı 1,2,3 sınıflar için daha büyük parçalı olarak, 4, 5' ler için daha küçük parçalı olarak hazırlanmıştır.

Yapbozun bitmiş hali yapbozun zeminine yerleştirilmiştir. Müzenin Koruma işlevi için hazırlanan bilgi kartı ise yapbozun yanına eklenerek, öğrencilerin istediği zaman bilgiye kolayca ulaşması sağlanmıştır.

Çizim 4.7: 7 Numaralı İllüstrasyon



Çizim 4.8: 8 Numaralı İllüstrasyon



İllüstrasyon tekniği kullanılarak çizilen yapboz.

Üçüncü Adım Uygulama

Bu aşamada üçüncü adım olarak öğretmen çocuklardan grup olarak bir çalışma yapmalarını ister. Her grup farklı bir müzeyi ele olarak o müzede bulunan bir eserin resmini yapar, teknik serbest bırakılır.

Dördüncü Adım Müzelerin Arşivleme Görevi:

Bu aşamada üçüncü aşamanın devamı olarak öğrenciler grup çalışmasıyla yaptıkları uygulamayı belgelendirerek eser hakkında bilgileri doldururlar. Böylece arşivlemenin nasıl olduğu ve ne işe yaradığı hakkında bilgi sahibi olur.

Çizim 4.9: 9 Numaralı İllüstrasyon

Eserin adı:.....

Eserin numarası:.....

Eserin yapılış tarihi:.....

Eserin bulunduğu yer:.....

Eserin sergilendiği müze türü:.....

MÜZELERİN ARŞİVLEME GÖREVİ ▶

Hadi bakalım eserine bir isim ver ve onu kayıt altında tut ki, Müzeyi ziyarete gelenler eser hakkında bilgi sahibi olup onu nerde bulabileceklerini bilsinler.

ARŞİVLEME (BELGELEME)

Çizim 4.10: 10 Numaralı İllüstrasyon



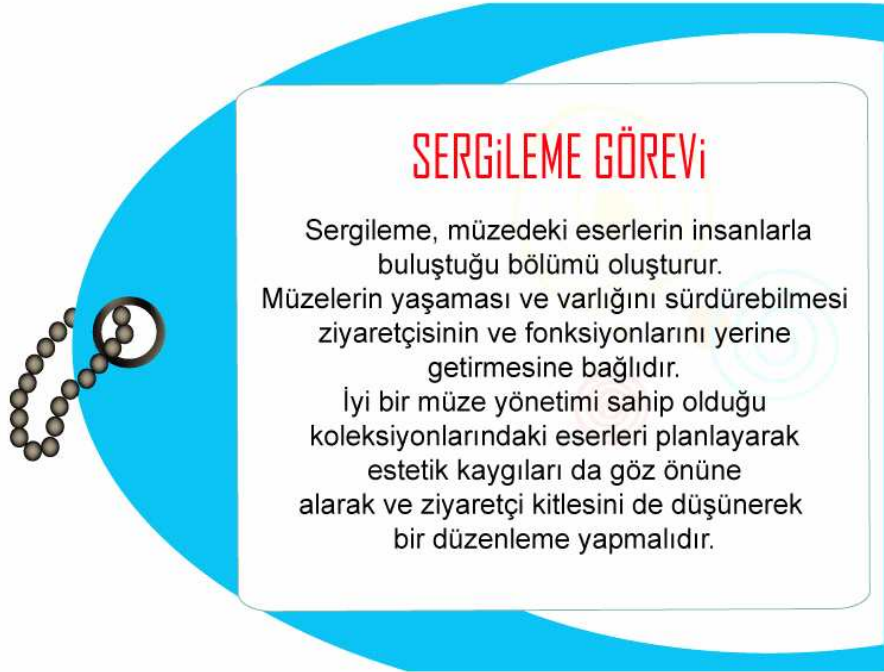
Beşinci Adım Müzelerin Sergileme ve Eğitim Görevi:

Bu aşamada beşinci adım olarak öğrenciler yaptıkları uygulama çalışmalarını ve hazırladıkları belgeleri sıralarının üzerine yerleştirirler. Her grup sırayla diğer grupları ziyaret ederek yaptıkları eserlere ve belgelerine bakarak hangi müze, hangi eser olduğu hakkında bilgi sahibi olurlar. Ayrıca ziyarete gittikleri gruba sorular yönelterek eser ve müzeleri hakkında bilgi alabilirler Bu sayede yaptıkları uygulamaları sergileme ve sınıfta müze ziyareti sırasında nasıl davranmaları gerektiği ve müze türleri hakkında bilgi sahibi olurlar.

Çizim 4.11: 11 Numaralı İllüstrasyon



Çizim 4.12: 12 Numaralı İllüstrasyon



Çizim 4.13: 13 Numaralı İllüstrasyon



4.2. ARAŞTIRMANIN NİTEL BULGU VE YORUMLARI

Araştırmada İlköğretim 1. Kademe Görsel Sanatlar Dersine giren öğretmenlerin, Görsel Sanatlar Dersinde Müze Bilinci Kazandırılması Amacıyla İllüstrasyon Tekniğinden Yararlanılmasına yönelik görüşleri aşağıda sunulmuştur.

Bulgular ve yorumlar görüşme formunda yer alan soru maddeleri sırası ve görüşme yapılan öğretmenlerin isimleri kodlanarak verilmiştir.

1. Araştırmada ilk soru “**Müze bilinci kazandırılması amaçlı hazırlanan etkinlik oyununun Müze Bilinci kazanımlarını elde etmede yararlı olabileceğini düşünüyor musunuz. niçin?**” şeklindedir. Birinci soruya ilişkin görüşler aşağıda verilmektedir:

S.G: “Hazırlanan etkinlik oyununun içeriğini dinledikten sonra müze eğitimi kazanımlarını elde etmede yararlı olabileceğini düşünüyorum. Çünkü seviyelerine uygun hazırlanmış yapboz şeklinde sunulması kavratılmada kolaylık sağlayacağını ifade ediyor”.

S.E: “Müze eğitimi amaçlı hazırlanan etkinlik oyununun çocuklar açısından faydalı olacağını düşünüyorum. Bu konuda sıkıntı çekiyoruz. Öğrenciler üzerinde müze bilinci kazanımlarını etkileyeceğini, müzeler hakkında daha geniş bilgiler edineceklerini umuyorum. Görsel çalışmalar çocukların daha çok ilgisini çekecektir”.

E.P: “Kesinlikle evet. Yaşadığımız çevre olanaklarını düşündüğümüzde birçok yerde, müze ziyareti gerçekleştiremiyoruz. Öğrencilere anlatılan bilgilerin kalıcı olması ve pekiştirilmesi açısından yararlı olabileceğini düşünüyorum”.

B:E: “ Evet. Ama 1. Sınıflar için daha görsellik olmalı (Sembolik)”.

Z.K: “ Yararlı olur. Öğrencilerin görsellere ilgisinin olduğundan, oyun şeklinde olup, oyunlara daha istekli olmalarından dolayı”.

D.K: “Evet. Özellikle sınıflar bazında bu oyunlar cd. şekline getirilirse daha yararlı olur” .

M.M: “Evet yararlı olduğunu düşünüyorum. Çocukların müze konusunda bilgilendirilmeleri amacıyla hazırlanmış çok güzel bir etkinlik. Eseri koruma, toplama, arşivleme, sergileme ve eğitim olarak ele alınması konunun akılda kalması açısından

son derece olumlu. Özellikle arşivleme de sonradan gelenlere ışık olması açısından dikkat edilmesi gereken bir nokta”.

F.İ: “Evet yararlı olabileceğine inanıyorum. Müzede bulunan eserleri ve farklarını daha iyi kavrayabileceğini düşünüyorum”.

İ.O: “Çok yararlı olacağını düşünüyorum. Her yaş döneminde bu eğitime ihtiyaç var elbette. Çocuk bu vesile ile bir nesnenin saklanması, korunması gibi kavramları öğrenmiş olacak”.

Ö.E: Yararlı olur. Ancak gerekli materyallerin temin edilmesinde sıkıntı olabilir. Bunun göz önünde bulundurulması gerekir.

S.Ş: “Müze eğitimi kazanımlarını elde etmede yararlı olabileceğini düşünüyorum, çünkü öğrencilerin aktif katılımı ile gerçekleşen etkinlik daha kalıcı öğrenme ve davranış kazandıracaktır”.

B.A: “Düşünüyorum. Çünkü 40 dakikalık ders saatini ekonomik kullanan, görsellerle desteklenmiş pratik ve donanımlı bir anlatım. Grup çalışması olması karşılıklı fikir alışverişi ile sonuca ulaşması açısından önemli”.

A.K: “Evet yardım edebileceğini düşünüyorum. Görsel anlamda oyun ile birlikte sunulan etkinlik her zaman öğrenmede kalıcı etki sağlar”.

F.Y: “Yararlı olabileceğini düşünüyorum. Bu hazırlanan etkinlik oyunu öğrencilerin ilgisini çekecektir. Oyunu şeklinde müze eğitimi öğrencilerimizi daha iyi bilgilendirecektir”.

F.İ: “Evet. Çocuklar yaparak yaşayarak öğrenciler. Sözle anlatılanlar çok kısa zamanda unutulur. Çocukların dikkatlerini toplama süresini de göz önüne alırsak oyun çok daha yararlı olacaktır”.

K.Y: “Bu tür çalıştırmalarını müze eğitimi kazanımlarını elde etmede çok yararlı olabileceğini düşünüyorum. Müze eğitimi konusunda öğrencilerin ilgisini çekmede açısından amaca yönelik olduğunu düşünüyorum”.

Yukarıda görüşme formundaki birinci soruya ilişkin bildirilen görüşler dikkate alındığında İlköğretim 1.kademe Görsel Sanatlar dersine giren öğretmenlerin, Müze bilinci kazandırılması amaçlı hazırlanan etkinlik oyununun Müze bilinci kazanımlarını

elde etmede yararlı olabileceği görüşündedirler. Elde edilen bulgulara göre, hazırlanan etkinlik oyunun müze kazanımlarını ve kavramlarının yaş grubuna uygun olarak oyun şeklinde düzenlenmesinin, çocukların aktif olarak öğrenmenin içinde yer almasının kalıcı bilgi sağlayacağı görüşünde oldukları anlaşılmaktadır. Bir öğretmenin yapılan görüşme sırasında etkinlik oyunun CD ortamında da olması konusundaki belirmiş olduğu fikri, sorulduğunda, kalabalık sınıflarda daha kolay yönlendirme yapabilmek için CD ortamında hazırlanmış bir örneğinin olmasının kolaylık sağlayacağı görüşündedir.

Bu görüşlere göre, İlköğretim 1. kademe Görsel Sanatlar dersine giren öğretmenlerin, Görsel Sanatlar dersinde müze bilinci kazandırılması amacıyla illüstrasyon tekniğinden yararlanılarak hazırlanan etkinlik oyunun İlköğretim birinci kademe öğrencileri için müze kazanımlarını öğrenmede yararlı olduğu, aktif olarak öğrenmede yer alarak kalıcı bilgi sağladığı, çocukların seviyelerine göre hazırlanan görsellerin müze eğitimine ilgi çekmede ve derse katılımı artırmada etkili olduğunu göstermektedir.

2. Araştırmada ikinci soru ***“Müze bilinci kazandırılması amaçlı hazırlanan etkinlik oyununun illüstrasyon tekniğinin konuyu kavramada etkili olabileceğini düşünüyor musunuz. Niçin?”*** şeklinde olmuştur. İkinci soruya ilişkin görüşler aşağıda verilmektedir:

S.G: İllüstrasyon tekniğinin konu kavramadaki etkinliği çok iyi düşünülmüş. Çünkü o bölümde kullanılan resimler onların görmek istedikleri yönde resimler olduğu için kalıcılığını uzun süreli sağlar.

S.E: Etkili olabileceğini düşünüyorum. Her zaman için görsel çalışmalar öğrencilerin kafasında bir konuya değişik açılardan bakılmasına imkân vereceğini düşünüyorum. Müzelere geziler bazen olamayabiliyor. Bu tür çalışmalar çocukların müzeye olan bakış açıları değişecektir. Geçmiş daha farklı değerlendirmeye başlayacaklardır.

E:P: Evet. Uygulamayı öğrencinin kendisinin gerçekleştirmesi ve yapması konuyu pekiştirir.

B:E: Evet. İlgi çekici ve yaş düzeyine uygun olduğu için.

Z.K: Etkili olur. Yaş grubuna uygun resimlerin ilgilerini çekmesinden dolayı.

D.K: Evet. Görsel olarak verilen konuların akılda daha iyi kalacağı ve kazanımların daha iyi yerleşeceği kanaatindeyim.

M.M: Kesinlikle çok etkili olduğunu düşünüyorum. Konulardaki görselliğin etkili bir şekilde ifade edilmesi ve en önemli noktalardan biri. Bunu ilgi çekici şekil ve renklerle ifade etmek en etkili yöntemlerden biri.

F.İ: Evet, öğrenci için görselliğin artması öğrenmede her zaman etkili olacaktır.

İ.O: Çok etkili olacaktır. Özellikle 1. Kademedeki en uygun teknik. Müze eğitiminde en uygun teknik, öğretilebilir aynı zamanda. Ayrıca bölümlerin farkına varması sağlanmış olur. Alanları bölümleri tanımış olacak. Geçmişe, tarihe merak uyandırmış olacak.

Ö.E: Bu teknik yararlıdır. Bu teknikte gerekli malzemenin öğrenci yaş grubuna hitap etmesi, Görsel ebat, sayı vb. durumların dikkate alınması yararlı olur.

S.Ş: İllüstrasyon tekniği olumludur. Bu tür görseller öğrenci isteği uyandırmakta, sevecek katılmasını sağlamaktadır.

B.A: Düşünüyorum çünkü ilköğretim 1. Kademe öğrencilerinin dikkat süreleri kısadır. Algıyı sürekli uyanık tutmak açısından illüstrasyon görsellerle desteklenmiş. Etkinlikle hızlı ve merak uyandırıcı geçişler bilgiyi daha kalıcı hale getirebilir.

A.K: Evet. Çevre şartları, büyük şehirde olmama veya imkansızlıklardan dolayı müze ziyaretleri yapmak her öğrenciye ve öğretmene kavrama kavratma zorluğu yaşıyor. İllüstrasyonlarla gidilmesi zor olan müzelere gitmeden oradaki eserleri tanıma açısından oldukça önemlidir.

F.Y: Kavramalarında etkili olacaktır. Görsel olarak verilen her şey daha kalıcıdır.

F.İ: Evet. Çocuklar gözle görüp elle dokunamadıkları objeleri kağıt üzerinde anlayabileceği şekilde görmesi daha etkili olacaktır.

K.Y: Evet, illüstrasyon tekniği son derece yararlı olacaktır. İlgi çekici olabildiği gibi kalıcı da olabilecektir.

Görüşme formundaki ikinci soruya verdikleri yukarıdaki yanıtlara göre, İlköğretim 1.kademe Görsel Sanatlar dersine giren öğretmenlerin, Müze bilinci kazandırılması amaçlı hazırlanan etkinlik oyununun da illüstrasyon tekniğinin konuyu kavramada etkili olduğu görüşündedirler. Öğretmenlerin, müze bilinci amacıyla illüstrasyon tekniğinden yararlanılmasının çocukların ilgi ve dikkatini çekmesi açısından faydalı olduğu, bu tür görsellerin derse istek uyandırıp severek katılım sağladığı, müzeleri ziyaret edemeyen öğrenciler için müzeye karşı olumlu düşünceler oluşturacağı görüşündedirler.

Bu görüşler, İlköğretim 1. kademe Görsel Sanatlar dersine giren öğretmenlerin, Görsel Sanatlar dersinde müze bilinci kazandırılması amacıyla illüstrasyon tekniğinden yararlanılmasının çocuklar için müze eğitimi eğlenceli hale getirip ilgi ve algılarını sürekli açık tuttuğu için konu kavramada etkili olacağı görüşündedirler.

3. Araştırmada üçüncü soru **“Müze bilinci kazandırılması amaçlı hazırlanan etkinlik oyununun daki Tipografinin (yazı düzenlemesi) boyutlarının konuyu algılamada yeterli olabileceğini düşünüyor musunuz. Neden ?”** şeklinde olmuştur. Üçüncü soruya ilişkin görüşler aşağıda verilmektedir:

S.G: Söylenilen gerçek ebatların öğrencilere uygun ebatlar olması etkinliği ve algılamayı kolaylaştıracak. Son derece doğru ve isabetli bir çalışma. En kısa zamanda kullanıma açık olmasını diliyorum.

S.E: Müze eğitimi amaçlı hazırlanan etkinlik oyunlarının sonunda tipografi (yazı düzenlenmesi)’nin konuyu algılamaların yeterli olabileceğini düşünüyorum. Her müzenin tanıtımında belli bir düzen içerisinde sıralamaya konması, yazılarla süslenmesi, yazıların renkli olarak yazılması, açık- koyu tonların kullanılması çocuğa konuya daha iyi Öğretmeyi sağlayacaktır. Düzenli çalışmayı sağlayacaktır.

E:P: Yeterli, açıklayıcı bilgilerin daha ayrıntılı olması gerekli diye düşünüyorum.

B.E: Yeterli, Yazıların müfredat kapsamındaki yazı karakterine uygun olması iyi olur.

Z.K: Yazı ebatları yeterlidir. Bilgilendirme yazıları yeterlidir.

D.K:Yeterli olabilir. Daha da geliştirilebilir. Kartların veya yazıların altında veya arkasında açıklayıcı bilgiler yazılabilir.

M.M: Boyut olarak gayet iyi. Sadece ilköğretim birinci sınıflara daha büyük olabilir.

F.İ: Evet. Çocukların görebileceği boyutlarda dikkatlerini çekebilecek renkte olduklarını düşünüyorum.

İ.O: Boyutların, yazı düzenlemelerinin boyutları 50-70 olmalı yazıların anlaşılır olması yararlı olur. Sanatsal terimler daha sade ve açıklamalı olmalı.

Ö:E: Yeterli olamayabilir. Bunun çeşitli yardımcı kaynaklarla desteklenmesi, müze hakkında sanal bilgiden çok bizzat gezilerin yapılması ve gerekli kolaylıkların sağlanması gerekir.

S.Ş: Evet. Yazı boyutları uygundur. Farklı renklerde kullanılabilir.

B.A: Düşünüyorum çünkü materyallerin ebadına orantılı olarak büyüyen yazı ve yazının anlaşılabilirliği illüstrasyonu destekliyor.

A.K: Evet yeterli olacağını düşünüyorum. Çocukların hayal dünyası görsellerle dengeleniyor. Görünenin amacını algılayabiliyor.

F.Y: Evet yeterli olabileceğini düşünüyorum. Yazıların boyutları çocukların konuyu anlaması için yeterli.

F.İ: Yazılar, çocukların seviyesine uygun, anlayabileceği şekilde açık ve büyük yazılmış.

K.Y: İlköğretim çağındaki öğrencilerin, görsellerdeki boyutlarının ilgi çekici olabilmesi için oldukça büyük olmasının önemi de büyüklüktür. Boyutların 50-70 olması yeterlidir.

Görüşme formundaki üçüncü soruya verilen yukarıdaki yanıtlara göre, öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu Müze bilinci kazandırılması amaçlı hazırlanan etkinlik oyununda ki Tipografinin (yazı düzenlemesi) boyutlarının konuyu algılamada yeterli olduğu görüşündedirler. Öğretmenlerden İlköğretim birinci sınıf öğretmeni (B.E) yazıların ilköğretime uygun olarak eğik el yazısı şeklinde yazılmasının daha faydalı olacağını, ders kitaplarında da bu sıkıntıyla karşılaştığını belirterek bu konuya dikkat

edilmesi gerektiğini vurguladı. Bir diğer birinci sınıf öğretmeni (Ö.E) olan sanal bilgiden çok gezilerin yapılmasının gerekliliğini bildirip bu konudaki eksikliklerin giderilmesi gerektiğini söyledi. Geri kalan öğretmenler renk seçimlerinin ve yazı boyutunun yaş seviyesine uygun hazırlandığını, illüstrasyonları desteklediğini vurguladılar.

Yukarıdaki görüşlere dikkat edildiğinde, öğretmenler, Müze bilinci kazandırılması amaçlı hazırlanan etkinlik oyunundaki Tipografinin (yazı düzenlemesi) boyutlarının konuyu algılamada yeterli olabileceği görüşünde olup, bu gibi etkinliklerle müze eğitiminin daha zevkli ve bilgilendirici geçeceğini bildirmişlerdir. Bu durum uygulamaların etkililiğini göstermesi bakımından önemlidir.

4- Araştırmada dördüncü soru **“Müze bilinci kazandırılması amaçlı hazırlanan etkinlik oyunun da oluşturulan etkinliklerin müze eğitiminin amaca uygun olduğunu düşünüyor musunuz. Niçin ?”** şeklinde olmuştur. Dördüncü soruya ilişkin görüşler aşağıda verilmektedir:

S.G: Bilgilendirme yazıları ve kartları çok uygun ölçülerde belki renk seçimleri daha onların istedikleri renkler ve şekillerde biçimlenebilir.

S.E: Etkinlik oyunu çocukların ilgisini çekecektir. Müzelerimize ilgimiz günümüzde baktığımızda pek yok gibi. Bu tür çalışmalar çocukları müzelere daha sıcak bakmalarına zemin hazırlayacaktır. Kafalarında soru işaretleri uyandıracaktır. Geçmişe karşı bir hayranlık yaratacaktır. Buna çok ihtiyacımız var.

E:P: Müze eğitimi konusunu pekiştirici ve konunun uygulamalı olması ile kalıcı olmasını sağlayacak nitelikte olduğunu düşünüyorum.

B.E: Müze olmayan yada yetersiz olan yerler için amaçlara uygun kazanımları karşılayan bir çalışma.

Z.K: Uygundur. Görsel sanatlar dersinde müze eğitimi işlemede sıkıntılar var.

D.K: Düşünüyorum. Çocukların her konuda verilen bilgilerin eğitici ve öğretici oyunlarla desteklenmesi verilecek olan eğitimlerin daha kalıcı olacağına inanıyorum.

M.M: Evet düşünüyorum. İlköğretim seviyesinde bir öğrencinin konuyu anlamasındaki en iyi yöntem. Bence açık, net ve anlaşılır.

F.İ: Müze eğitimine uygun olacağını düşünüyorum ve bu tür yönlendirmelerin öğretmenlere hazır kaynak olarak sunulmasını istiyorum.

İ.O: Amaca uygundur. Etkinliğin çocukların yaşına uygunluğuna bağlıdır. Yaş gruplarına Göre düşünülmeli.

Ö.E: Amaca uygundur sınıflar a göre ebatları göz önünde bulundurulması gerekiyor.

S.Ş: Etkinlik oyunu uygundur. Bu konuda bir boşluğu dolduracaktır. En azından sanal ortamda da olsa farklı müzeler hakkında bilgi edinmeyi ve kültür oluşumuna destek olacaktır.

B.A: Düşünüyorum. Çünkü öğretim programımıza önemi ile birlikte yeni giren konuyu destekleyen materyaller oldukça sınırlı ve ders süresiyle örtüşmeyen boyut kazanabiliyor. Bu bağlamda hazırlanan etkinlik oyunu konuyu kavramada yararlı olabilir.

A.K: Çocuğun müzeyi kavraması bu kavramı hayatının diğer alanlarında karşılaştığında anlatabilmesi ve unutmaması için oyunlar oldukça önemlidir. Amacına uygun olduğunu düşünüyorum.

F.Y: Müze eğitimi amaçlı hazırlanan etkinlik oyununu müze eğitimi amacına uygundur. Müze eğitiminde görselliğin önemi büyük, kartlarla oynandığı için gördüğü eserleri unutmayacağını zannediyorum.

F.İ: Müze eğitimi sadece sözde kalırken çocukların aktif olarak görev aldıkları ve müzede olan objeleri kendileri yaptıklarından müze eğitimi daha etkili olacaktır.

K.Y: Amacının her konuda daha iyi kavranması için öğretimin oyunla kavratılması çok, çok önemlidir.

Görüşme formundaki dördüncü soruya verdikleri yukarıdaki yanıtlara göre, öğretmenlerin hepsi Müze bilinci kazandırılması amaçlı hazırlanan etkinlik oyununun da oluşturulan etkinliklerin, müze bilinci kazandırılması amacına uygun olduğu görüşündedir. Öğretmenler etkinliğin oyun şeklinde hazırlanmasından dolayı çocukların ilgisini sürekli canlı tutacağı için kazanımları vermede daha kalıcı olacağına hem fikirler. Yine öğretmenler İlköğretim birinci kademedeki öğrencilerin oyun çağından,

okul çağına geçiş döneminde bulunduklarını bu tür materyallerin öğretmenleri, amaca daha kolay ulaştıracağı görüşündedirler.

Yukarıdaki görüşler dikkate alındığında, öğretmenler, Müze bilinci kazandırılması amaçlı hazırlanan etkinlik oyununun da oluşturulan etkinliklerin müze bilinci kazandırılması amaca uygun olduğu görüşündedirler. Öğretmenlerin görüşlerinden de anlaşılabacağı gibi bu alanda var olan bir kaynak eksiliği vardır. Öğretmenlerle görüşme sırasında derste müze eğitimi adına çok sınırlı etkinlikler yapabildiklerini ve böyle bir materyale çok büyük bir gereksinim olduğu yönündeki görüşleri hemfikirdir. Bu durum var olan kaynak eksikliğini göstermesi bakımından önemlidir.

5- Araştırmada beşinci soru **“Bunların dışında varsa görüş ve önerileriniz belirtirmisiniz.”** şeklinde olmuştur. Beşinci soruya ilişkin görüşler aşağıda verilmektedir:

S.G: İllüstrasyonların daha akılda kalıcı formlardan seçilebileceğini düşünüyorum.(Harfler, doğa parçaları) gibi unsurlardan oluşturulursa etkinin daha da artacağına inanıyorum.

S.E: Etkinlik oyunlarını daha fazla geliştirebilirsiniz. Daha değişik oyunlar oluşturabilirsiniz.

E:P: Kılavuz kitaplarımızda, müze eğitimi ile ilgili etkinlik örneklerimizin yetersiz olduğunu düşünüyorum.

B:E: Materyal sınıflara takım halinde kılavuz kitapla ulaştırılması gerekir.

Z.K: Öğrenmede yaparak – yaşayarak öğrenmenin kalıcı öğrenmedeki önemi sebebi ile etkinlik oyununun, hem kalıcı, hem eğlenceli bir çalışma olduğunun kanaatindeyim.

D.K: 1. Kademe görsel sanatlar dersinin kılavuz kitabının yeterli olmaması sıkıntı yaratıyor. Kılavuz kitabının içinde yer alacak etkinlikler öğretmenin daha iyi eğitim – öğretime hazırlanmasını sağlayabilir. Ayrıca kılavuz kitabın yanı sıra, her konunun cd ler şeklinde hazırlanarak verilmesini temenni ediyorum.

M.M: Yarak –yaşayarak öğrenme en kalıcı öğrenmedir.

F.İ: Konuların yeterince açık olmadığını ve öğretmenin yeterliliğine, çalışkanlığına ya da diğer şartların uygunluğuna bırakılıyor. Kaynaklar çeşitlendirilebilir diye düşünüyorum.

İ.Ö: Ülkemizde müzeler bizim insanımıza hala paralı, insanımızı müzelere ve Sanat galerilerine sokamıyor, merak uyandıramıyoruz, bu sevgiyi evde de okulda da veremiyoruz, okullar bu işin başlangıç yeri ama bina yaparken uygun ortamlar yeterli değil, Öğretmenlerin bu alanda eğitilmesi zorunlu olmalı.

Ö.E: Öğrenciler için müze ziyaretlerinde gerekli kolaylığın sağlanması gerekir.

S.Ş: Bu tür çalışmaların çeşitli tonlar ile desteklenmeli ve okulların kullanımına ücretsiz sunulmalıdır.

B.A: Etkinlik oyunun ön hazırlığı PowerPoint sunusu ile bir hafta önceden desteklenebilir. Aile ve okulların yetersiz kaldığı müzeye ve müze bilgisine ulaşımın zor olduğu ücra okullar için materyali destekleyen bir CD hazırlanabilir. Kavram kargaşalarını gidermek ve öğrencide evrensel ve kalıcı tanımlar ortaya koymak adına her alanda (arkeoloji, Etnografya, Sanat vb.) söz konusu kavramları daha koyu renkler veya büyük puntolarla desteklenebilir.

A.K: Çalışmayı oldukça başarılı ve kullanışlı buldum Tebrik Ediyorum.

F.Y: Yapılan etkinlik oyunun öğrencilerimize faydalı olacağına inanıyorum. Görecek ve oynayacak, fikir gerçekten çok güzel.

K.Y: Bu tür çalışmaların okullarda bulunması çok önemlidir. Bunun için de çalışmalar devletçe(MEB) desteklenmelidir. Öncelikle bu tür çalışmaların okullardan gösterimi yapılmalıdır.

Görüşme formundaki beşinci soruya verilen yukarıdaki yanıtlara göre, öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu var olan kılavuz kitaptaki müze bilinci kazandırılması için yeterli bilgi ve etkinlik bulunmaması yönünde ortak düşüncededirler. Yapılan bu çalışmaların MEB tarafından desteklenerek uygulamaya geçilmesinin diğer yapılacak çalışmalara da itici bir güç uygulayacağı görüşündedirler. Etkinlik oyunun dersi öğrencinin yaparak- yaşayarak öğreneceği için kazanımların etkili ve kalıcı olması, uygulama kısmı ile de konuya ait görüşlerini ve bakış açısını ifade

etmesine fırsat vermesi bakımından önemli bulunup hazırlanan etkinlik oyunun biran önce eğitim materyali olarak kullanmak istediklerini belirtmişlerdir.

Sonuç olarak yukarıdaki görüşler dikkate alındığında öğretmenler, hazırlanan etkinlik oyununun müze bilinci kazanımlarına uygun olarak hazırlandığını ve müze eğitiminin var olan kaynak sıkıntısının giderilmesi yönünde, bu çalışmaların gerekliliğini vurgulamışlardır. Bu durumda illüstrasyon tekniğinden yararlanılarak hazırlanan etkinlik oyununun, Müze bilinci kazanımlarını öğrenmede etkili olacağı söylenebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Görsel Sanatlar Dersinde Müze Bilinci Kazandırılması amacıyla illüstrasyon tekniğinden yararlanılmasına yönelik yapılan çalışmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Elde edilen sonuçlar görüşme formunda yer alan soru sıralamasına göre şöyledir:

1- Birinci soruya ilişkin olarak öğretmenler, Müze bilinci kazandırılması amaçlı hazırlanan etkinlik oyununun Müze bilinci kazanımlarını elde etmede yararlı olabileceğini, oyun şeklinde hazırlanmasının çocukların ilgisini çekip derse istekle katılım sağlayacaklarını, Görsel Sanatlar Dersi içinde bu kazanımları eksiksiz şekilde vermenin sanat eğitimi açısından etkili olacağı görüşündedirler.

2- İkinci soruya ilişkin olarak öğretmenler, Müze bilinci kazandırılması amaçlı hazırlanan etkinlik oyununda, illüstrasyon tekniğinin konuyu kavramada etkili olabileceği görüşündedirler. İllüstrasyonların İlköğretim birinci kademe öğrencilerinin yaş grubuna uygunluğu ve kazanımların görsel olarak akılda kalıcılığını artıracığı görüşünde hemfikirdirler.

3- Üçüncü soruya ilişkin olarak öğretmenler, Müze bilinci kazandırılması amaçlı hazırlanan etkinlik oyununda ki Tipografinin (yazı düzenlemesi) boyutlarının konuyu algılamada yeterli olduğu görüşündedirler.

4- Dördüncü soruya ilişkin olarak öğretmenler, Müze bilinci kazandırılması amaçlı hazırlanan etkinlik oyununun da oluşturulan etkinliklerin, müze eğitiminin amacına uygun olduğu görüşündedir. Etkinliklerin müze kazanımları sırası göz önünde bulundurularak uygulamalarla adım, adım yapılmasının bilginin kalıcılığını sağlaması bakımından önemli bulunmuştur.

5- Beşinci soruya ilişkin olarak öğretmenlere, bunların dışında varsa görüş ve önerileri sorulmuştur. Öğretmenler yapılan etkinlik oyununun var olan kaynak sıkıntısını gidermek adına önemli bir çalışma olduğunu belirtmiştir. Ayrıca bu gibi çalışmaların devlet tarafından desteklenip teşvik edilmesinin bu alanda var olan kaynak sıkıntısının giderilmesinde çözüm olacağı görüşündedirler.

6- Görüşme yapılan Öğretmenlerden özellikle ilköğretim 1,2,3 sınıflarda Görsel Sanatlar Dersini işleyen sınıf öğretmenlerinin var olan kılavuz kitabının kendilerine uygun olmadığı ve müze eğitimi kazanımlarını nasıl verecekleri konusunda sıkıntı çektikleri görüşündedirler.

7- Görüşme yapılan 16 öğretmenin de, Görsel Sanatlar Dersi içerisindeki müze kazanımlarını verme noktasında sıkıntı çektiklerini, çünkü çocuklara yönelik olarak hazırlanmış kaynak olmadığını, hatta müzelerin bile bu alanda çocuklara yönelik olarak hazırlanmış materyallerinin olmadığını belirtmişlerdir.

8- Görüşülen Öğretmenler, Hazırlanan etkinlik oyunundaki kartların çocukların yaş seviyesine uygun hazırlanmasının ve müzelerden çeşitli örnek çalışmaların alınmasının müze bilincini elde etmede yararlı olacağı görüşündedirler.

Öneriler

Araştırmada elde edilen sonuçlara, alana ve gelecekte yapılacak araştırmalara yönelik olarak aşağıdaki öneriler getirilmiştir:

1 – Görsel Sanatlar Dersinde Müze bilinci kazandırılması amacıyla illüstrasyon tekniğinden yararlanılmasına yönelik hazırlanan etkinliğin, öğretmenlerin kaynak sıkıntısını gidermede olumlu katkıda bulunduğu ve bu konudaki eksikliği giderdiği için var olan öğretmen kılavuz kitabı da bu gibi etkinlik örneklerine yönelik olarak yeniden düzenlenmelidir.

2- Görsel Sanatlar Dersinde Müze bilinci kazandırılması amacıyla illüstrasyon tekniğinden yararlanılmasına yönelik hazırlanan etkinliğin, öğretmenler tarafından uygun bulunduklarından dolayı ilköğretim birinci kademe Görsel Sanatlar Dersinde, bu tür etkinliklerden yararlanılmalıdır.

3- Sadece bir ilde uygulanan bu araştırma, farklı illerde de uygulanarak yapılan müze eğitiminde illüstrasyonun önemi araştırılmalıdır.

4- Öğretmenlere yönelik hazırlanan görüşme formu, sınıfta uygulama yaptırıldıktan sonra öğrencilere de uygulanmalıdır.

5- Bu konularda yapılan araştırmaların daha da genişletilerek, hazırlanan etkinlik oyunundaki karakterlerin çocukları yönlendiren bir animasyon haline getirilerek, desteklenmesi kaynak sıkıntısını gidermede büyük katkı sağlayacaktır.

EKLER

EK-1

İLKÖĞRETİM BİRİNCİ KADEME GÖRSEL SANATLAR DERSİNDE GÖREV YAPAN ÖĞRETMENLERİN GÖRSEL SANATLAR DERSİNDE MÜZE BİLİNCİ KAZANDIRILMASI AMACIYLA İLLÜSTRASYON TEKNİĞİNDEN YARARLANILMASI HAKKINDA GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Sayın Eğitimciler;

Bu araştırmanın amacı ; ‘GÖRSEL SANATLAR DERSİNDE MÜZE EĞİTİMİ AMACIYLA İLLÜSTRASYON TEKNİĞİNDEN YARARLANILMASI.’ Konulu yüksek lisans tezi için gerekli olan bilimsel verileri toplamaktır. Bu amaçla siz değerli eğitimcilerin görüşlerine ihtiyaç duyulmaktadır.

Görüşme formu 2 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgiler, ikinci bölüm Görsel Sanatlar dersinde müze eğitimi amacıyla illüstrasyon tekniğinden yararlanılmasının önemine ilişkin düşünceleriniz istenmektedir.

Yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Figen DURMUŞ

Dumlupınar Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

KÜTAHYA

1.BÖLÜM

- Adınız Soyadınız.....
- Görev Yaptığı Okul:.....
- Branş:.....
- Mesleki Kıdeminiz:.....

2.BÖLÜM

- Müze eğitimi amaçlı hazırlanan etkinlik oyununun Müze Eğitimi kazanımlarını elde etmede yararlı olabileceğini düşünüyor musunuz. Niçin?
- Müze eğitimi amaçlı hazırlanan etkinlik oyununun illüstrasyon tekniğinin konuyu kavramada etkili olabileceğini düşünüyor musunuz. Niçin?
- Müze eğitimi amaçlı hazırlanan etkinlik oyununun daki Tipografi'nin (yazı düzenlemesi) boyutlarının konuyu algılamada yeterli olabileceğini düşünüyor musunuz. Neden ?
- Müze eğitimi amaçlı hazırlanan etkinlik oyununun da oluşturulan etkinliklerin müze eğitiminin amaca uygun olduğunu düşünüyor musunuz. Niçin ?
- Bunların dışında varsa görüş ve önerileriniz belirtir misiniz.

EK-2

GÖRSEL SANATLAR DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI 1. SINIF KAZANIM TABLOSU
ÖĞRENME ALANI: MÜZE BİLİNCİ

KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
1. Müze, sanat galerisi, öğren yeri, tarihî eser, anıt vb. hakkında fikir sahibi olur. 2. Müze, sanat galerisi, öğren yeri, tarihî eser, anıt vb. ile ilgili edindikleri kartlar, posterler gibi görsel belgelerle müze köşesi yapmaktan haz duyar. 3. Müze, sanat galerisi, öğren yeri, tarihî eser, anıt vb. ile ilgili izlenimlerini paylaşır. 4. Müze, sanat galerisi, öğren yeri, tarihî eser, anıt vb. eserlerden yararlanarak görsel tasarımlar yapar. 5. Görsel çalışmalarını sergilemekten ve bu duyguyu çevresindekilerle paylaşmakta sevinç duyar.	1. “Ören Yerinden Müzeye” Öğretmen öğrencileri varsa bir öğren yerine götürür ya da öğren yeri fotoğrafı gösterir. Öğrencilere şu soruları yöneltebilir: “Burada neler görüyorsunuz? Sizce bu görüntüler neye benziyor? Eskiden burada insanlar yaşamış olabilirler mi? Nereden anladınız? Sizce burada daha önce yaşamış olan insanlar hangi eşyaları kullanıyorlardı? Kullandıkları eşyalar sizce şimdi nerede? Bulunan eşyalar nereye götürülmüş olabilir?” gibi sorularla öğrencilerin öğren yeri ve müze hakkında fikir sahibi olmalarını sağlar. Yöneltilen son soruya hiçbir öğrenciden “müze” yanıtı alınamazsa, öğrencilere bu eserlerin nereye götürülmüş olabileceği sorusunu büyüklerine sormaları istenir. Böylece öğrencilerin merakları kışkırtılarak bilgiye ulaşma isteği yaratılır. 1. “Anısına” Öğretmen, öğrencileri varsa bir anıta götürür ya da bir anıt fotoğrafı gösterir. Ardından öğrencilere şu sorular yöneltilir: “Burada ne görüyorsunuz? Hangi amaçla yapılmış olabilir? Bir öyküsü olabilir mi?” sorularıyla öğrencilerin tahminlerini aldıktan sonra götürdüğü ya da fotoğrafını gösterdiği anıta ilgili öyküyü anlatır. Ardından “Sizce yerleştirmek için neden burası seçilmiş olabilir?” sorusunu yönelterek anıtlar hakkında öğrencilerin fikir sahibi olmalarını sağlar. Öğrenciler, anıtın öyküsüyle ilgili görsel sanat çalışmaları yaparlar. 1, 3, 4. “Müzeyi Tanıyorum” Müzeyi tanıtıcı görsel dokümanlar ve materyaller (fotoğraf, broşür, kartpostal vb.) incelenebilir. Yakın çevrede bulunan bir müze, öğren yeri, tarihî yapı, anıt vb. ziyaret edilebilir. Müzede veya öğren yerlerinde gördüklerini anlatırlar. “Neler gördünüz? Ne hissettiniz? En çok dikkatinizi çeken eser hangisiydi? Neden? Sevdiklerinizin de gittiğiniz müzeyi görmesini ister misiniz?” gibi sorularla öğrencilerin müze ile ilgili izlenimlerini paylaşmaları sağlanır. Daha sonra izlenimlerine yönelik resim yaptırılabilir. 2. “Müze Panosu” Sınıf veya okul içinde, tüm öğrencilerin katılımı ile müzelerle ilgili görsel dokümanlarla pano düzenlemesi yaptırılabilir.	1. İmkân dahilinde ve “Müzeler Haftası” (18–24 Mayıs) kapsamında, yakın çevrede bulunan bir müze, öğren yeri, tarihî yapı veya anıt ziyaret edilmelidir. 2. Yakın çevrede müze veya öğren yerine ziyaret gerçekleştirilemediği takdirde, sınıf içerisinde müzeyi tanıtıcı görsel belgeler ve materyaller incelenmelidir. 3. Türkçe Dersi, “Konuşma” öğrenme alanı, “Görgü kurallarına ve değerlere (millî, manevî, kültürel, ahlaki, sosyal vb.) uygun konuşur.” 4. Türkçe Dersi, “Görsel Sunu” öğrenme alanı, “Bilgi, düşünce ve izlenimlerini resim, şekil ve sembol kullanarak görselleştirir.” 2. Türkçe Dersi, “Konuşma” öğrenme alanı, “Bilgi edinmek amacıyla soru sorar.” ☐ Bu öğrenme alanlarında açık uçlu sorular, derecelendirme ölççekleri, kontrol listeleri, öz değerlendirme, grup değerlendirme formları, gözlem formları, performans ve proje ödevleri, öğrenci ürün dosyaları vb. kullanılarak değerlendirme yapılabilir.

☐:Sınıf-okul içi etkinlik ☐:Okul dışı etkinlik ☐:Uyarı ☐:Ders içi ilişkilendirme ☐:Diğer derslerle ilişkilendirme ☐:Ölçme ve Değerlendirme ☐:Ara disiplinlerle ilişkilendirme

EK-3

GÖRSEL SANATLAR DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI 2. SINIF KAZANIM TABLOSU
ÖĞRENME ALANI: MÜZE BİLİNCİ

KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
1.Müze, sanat galerisi, ören yeri, tarihî yapı, anıt vb. yerlerin kurallarına uygun davranır. 2.Müzedeki ve sanat galerilerindeki eserlerin, ören yerlerinin, tarihi yapıların, anıtların vb. önemini kavrar. 3. Müze, sanat galerisi, ören yeri, tarihî eser, anıt vb. ile ilgili görsel tasarımlar yapar. 4. Müze, sanat galerisi, ören yeri, tarihi eser, anıt, vb. ile ilgili görsel çalışmalarını sergiler. 5. Ülkemizin müze, ören yeri, tarihî eser, anıt vb. zenginliklere sahip olmasından gurur duyar.	1, 2. “Müzemize Hoş Geldiniz!” Öğrencilerden en sevdikleri eşyaları sınıfa getirmeleri istenir. Getirilen eşyalar, kime ait olduğu, ne zaman alındığı, hangi malzemeden yapıldığı yazılarak sıraların üstüne yerleştirilir. Öğrenciler arasında müze ziyaretçileri ve görevlileri olarak iş bölümü yapılabilir. Müzede eserlere dokunmamak, sessizlik vb. uyulması gereken kurallar hatırlatılarak bir müze ziyareti canlandırılabilir. 1, 2, 3.“Müzemize Davetlisiniz” Öğrencilere, oluşturulan müze ile ilgili, baskı veya kolaj tekniklerinden istedikleri birini kullanabilecekleri bir posta kartı veya davetiye hazırlatılabilir.	1,2,3. İmkân dahilinde ve “Müzeler Haftası” (18 – 24 Mayıs) kapsamında, yakın çevrede bulunan bir müze, ören yeri, tarihî eser veya anıt ziyaret edilmelidir. [!] Yakın çevrede müze veya ören yerine ziyaret gerçekleştirilemediği takdirde, sınıf içerisinde müzeyi tanıtıcı görsel dokümanlar ve materyaller incelenmelidir. [!] Tercih edilen araç - gereçler en az bir ders öncesinden öğrencilere bildirilmeli, araç-gereç ve teknik seçimlerinde öğrencilerin ilgi ve istekleri dikkate alınmalıdır. ☐ Bütün öğrenme alanlarında açık uçlu sorular, derecelendirme ölçekleri, kontrol listeleri, öz değerlendirme, grup değerlendirme formları, gözlem formları, performans ve proje ödevleri, öğrenci ürün dosyaları vb. kullanılarak değerlendirme yapılabilir.

☐:Sınıf-okul içi etkinlik ☐:Okul dışı etkinlik **[!]** :Uyarı ☐:Ders içi ilişkilendirme ☐:Diğer derslerle ilişkilendirme ☐ :Ölçme ve Değerlendirme ☐:Ara disiplinlerle ilişkilendirme

EK-4

GÖRSEL SANATLAR DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI 3. SINIF KAZANIM TABLOSU
ÖĞRENME ALANI: MÜZE BİLİNCİ

KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
1. Müzedeki eserlerin korunmasının önemini kavrar. 2. Müzedeki eserlerin önemini açıklar. 3. Müze, sanat galerisi, ören yeri, tarihî eser, anıt vb. yerlere ilişkin değişik kaynaklardan araştırma yapabilmenin yollarını keşfeder. 4. Müzedeki eserlerle ilgili duygu ve düşüncelerini görsel çalışmalarla ifade eder. 5. Ülkemizin müze, ören yeri, tarihî eser, anıt vb. zenginliklere sahip olmasından gurur duyar.	1,2,4. “200 Yıl Sonra ...” Öğrencilerden, günümüzden 200 yıl sonraki insanların bulacağı bir oda hayal etmeleri ve içine -kendilerine fırsat verilecek olsaydı- bugün neler yerleştirmek isteyeceklerini düşünmeleri istenir. Fikirleri alındıktan sonra, odanın içine yerleştirmek isteyecekleri eşyalar, yapılar vb. ile ilgili resim çalışması yaptırılır. Daha sonra odanın kapısının kilitlendiği, anahtarın bir ağacın dibine gömüldüğü ve aradan 200 yıl geçtikten sonra anahtarı tesadüfen bir insanın bulduğu ve odaya girdiği anlatılır. Ardından, “Sizce bu odaya 200 yıl sonra giren ve karşısında bizim yerleştirdiğimiz yapıları, eşyaları vb. gören kişi bizimle ilgili ne gibi bilgiler (yaşadığımız kültür, özelliklerimiz, teknolojimiz vb.) edinirdi?” gibi sorular yöneltilir. Alınan cevaplardan yola çıkarak müzelerin kültür mirasımızın koruyuculuğu ve yeni kuşaklara aktarımındaki araç olma işlevleri vurgulanabilir ve müzedeki eserlerin korunmasının önemi kavratılabilir. 3. “Bilgiye Yolculuk” Öğrencilerin yakın çevresinde bulunan müze, ören yeri, tarihî yapı, anıt gibi kültür miraslarından bildiklerini söylemeleri istenir. Bu eserlerle ilgili bilgilere nasıl ulaşılacağı sorulur. Öğrenciler, farklı sorularla yönlendirilerek İnternet ortamından, daha önce gidip gören kişiler ve yetkililer gibi canlı kaynaklardan; gazete, dergi ve broşürlerden, kütüphanelerden ya da bizzat kendisi giderek bu eserlerle ilgili bilgi edinebilecekleri sonucuna ulaşmaları sağlanır. İstenirse, konuyla ilgili bilgiye ulaşma sürecini kapsayan canlandırmalar yaptırılabilir.	1,2,3. İmkân dahilinde ve “Müzeler Haftası” (18 – 24 Mayıs) kapsamında, yakın çevrede bulunan bir müze, ören yeri, tarihî eser veya anıt ziyaret edilmelidir. [!] Yakın çevrede müze veya ören yerine ziyaret gerçekleştirilemediği takdirde, sınıf içerisinde müzeyi tanıtıcı görsel dokümanlar ve materyaller incelenmelidir. [!] Tercih edilen araç - gereçler en az bir ders öncesinden öğrencilere bildirilmeli, araç-gereç ve teknik seçimlerinde öğrencilerin ilgi ve istekleri dikkate alınmalıdır. ☐ Bütün öğrenme alanlarında açık uçlu sorular, derecelendirme ölçekleri, kontrol listeleri, öz değerlendirme, grup değerlendirme formları, gözlem formları, performans ve proje ödevleri, öğrenci ürün dosyaları vb. kullanılarak değerlendirme yapılabilir.

☐:Sınıf-okul içi etkinlik ☐:Okul dışı etkinlik **[!]** :Uyarı ☐:Ders içi ilişkilendirme ☐:Diğer derslerle ilişkilendirme ☐ :Ölçme ve Değerlendirme ☐:Ara disiplinlerle ilişkilendirme

EK-5

GÖRSEL SANATLAR DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI 4. SINIF KAZANIM TABLOSU

ÖĞRENME ALANI: MÜZE BİLİNCİ

KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
1. Yakın veya uzak çevresinde bulunan ören yeri, tarihî eser, anıt gibi yerlerin geçmişi hakkında ön bilgi edinir. 2. Müzelerin içerdiği eserlere göre Resim Müzesi, Arkeoloji Müzesi, Etnografya Müzesi ve Bilim Müzesi gibi sınıflandırıldığını fark eder. 3. Ören yeri, tarihî eser, anıtlar ve müzelerden yola çıkarak iki veya üç boyutlu görsel tasarımlar yapar. 4. Orijinal eser ile röprodüksiyon arasındaki farkı bilir. 5. Görsel çalışmalarını sınıf, okul panosu ve standında sergilemekten haz duyar. 6. Ülkemizin müze, ören yeri, tarihî eser, anıt vb. zenginliklere sahip olmasından gurur duyar.	1,3,5. “Takvim” Bu çalışmada her bir yaprağında bir ayın yer aldığı on iki yapraklı bir takvim yapılacaktır. Sınıf mevcuduna göre ikişer, üçer kişilik on iki tane grup oluşturulur. Ardından öğrenciler yıl içerisinde doğum günlerine ya da sevdikleri mevsime ait bir ay seçerler. Her öğrenci yakın çevresindeki bir müzeden beğendiği bir eserin renkli fotoğrafını temin eder. Hata yapma olasılığına karşı fotokopi ile çoğaltma yaptırılabilir. Bu fotoğrafı kullanarak “bir parçası yırtılmış fotoğrafı tamamlama” çalışması yapılabilir, birden fazla fotoğrafı bir araya getirip kolaj yapılabilir veya fotoğrafın resmini çizerek bir takvim yaprağı oluşturulabilir. Ardından çalışmalarını bir karton üzerine yapıştırarak fon hazırlar. Bu çalışmalarda her öğrenci seramik, resim, heykel, mozaik gibi ayrı alanlara ait eserler üzerinde yoğunlaşabilir. Her öğrenci görsel tasarım yaparak oluşturduğu takvim yaprağının altına seçtiği ayın çizelgesini kesip yapıştırır ya da kendisi oluşturur. Ortaya çıkarılan tüm aylar birleştirilerek on iki yapraklı bir sınıf takvimi oluşturulur. 1, 3, 5. “Benim Güzel Eserim” Bk. Etkinlik örnekleri, s.103. 2. “Koleksiyon” Öğrenciler, sevdikleri nesneleri biriktirirler. Sonra bu nesneleri sınıflandırarak koleksiyon yapmaya yönlendirilirler. Müzelerin de sundukları eserlere göre sınıflandırıldığını, yaptıkları bu çalışmayla ilişkilendirerek kavrayabilirler.	1. İmkân dahilinde ve “Müzeler Haftası” (18 – 24 Mayıs) kapsamında, yakın çevrede bulunan bir müze, ören yeri, tarihî eser veya anıt ziyaret edilmelidir. 2. Yakın çevrede müze veya ören yerine ziyaret gerçekleştirilemediği takdirde, sınıf içerisinde müzeyi tanıtıcı görsel dokümanlar ve materyaller incelenmelidir. 2. Müze Çeşitleri: Sanat, tarih, arkeoloji, etnografya, bilim, teknoloji, basın, açık hava müzeleri, askerî müzeler vb. [!] Tercih edilen araç - gereçler en az bir ders öncesinden öğrencilere bildirilmeli, araç - gereç ve teknik seçimlerinde öğrencilerin ilgi ve istekleri dikkate alınmalıdır. □ 5. Özel Eğitim, 6. “Kendini ifade edebilme becerisi geliştirir

☐: Sınıf-okul içi etkinlik □: Okul dışı etkinlik [!]: Uyan □: Ders içi ilişkilendirme □: Diğer derslerle ilişkilendirme □: Ölçme ve Değerlendirme □: Ara disiplinlerle ilişkilendirme

EK-6

GÖRSEL SANATLAR DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI 5. SINIF KAZANIM TABLOSU

ÖĞRENME ALANI: MÜZE BİLİNCİ

KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
1. Müze, ören yeri, tarihî eser, anıt vb. ziyaretleri yapmaya istek duyar. 2. Müze, ören yeri, tarihî eser, anıt vb. yerlerde edindiği bilgileri ve gördüğü eserlerin tarihle ilişkisini arkadaşları ile tartışır. 3. Restorasyon ve konservasyonun amacını açıklar. 4. Gördüğü tarihi eserlerden yola çıkarak görsel tasarımlar yapar. 5. Ülkemizin müze, ören yeri, tarihî eser, anıt vb. zenginliklere sahip olmasından gurur duyar.	1,2. “Müze Gidiyorum” Yakın çevrede ya da imkân dahilinde gidilebilecek farklı çeşitteki müze (sanat, tarih, arkeoloji, etnografya, bilim, teknoloji, basın, açık hava müzeleri ve askerî müzeler) ve galerileri öğrencilerin ziyareti sağlanır. 3. “Kazı Çalışması” Öğretmen vazo, çömlek, testi vb. gibi sağlam bir seramik ürününü öğrencilerle birlikte kırarak parçaları okul bahçesi içinde belli bir alanda öğrencilerin görmediği bir zaman diliminde gömer. Daha sonra öğrencilere evlerinden getirdikleri diş fırçası, kürdan, dal parçası gibi materyale zarar vermeyecek araçlar yardımıyla bulmalarını sağlar. Bulunan bu parçalara numaralar verilerek kayıt altına alınır. Parçalar özenle sınıfa taşınır. Bir kazının canlandırıldığı bu çalışmayı, sınıf ortamında yapıştırıcı maddelerle birleştirmek suretiyle basit bir restorasyon çalışması gerçekleştirilebilir. 4. “Mozaik Yapıyorum” Öğrencilere, bir hafta öncesinden “Antakya Mozaikleri” ile ilgili küçük bir araştırma yapmaları söylenir. Sınıfa getirilen Antakya Mozaikleri’ne ait fotoğraflar incelenir. Mozaik eserlerin biçimsel özellikleri, küçük parçaların nasıl bir araya getirilerek eseri oluşturduğu vb. hakkında öğrencilerin konuşmaları sağlanır. Bu tekniğin mozaik olduğu bilgisine ulaşırlar. Daha sonra kendi mozaik çalışmalarını yaparlar. Bunun için renkli taşlar, bir karton kutunun tabanına çizilmiş olan resme uygun olarak yapıştırılır. Üzerine ayrı bir kapta su ile karılan alçı dökülür. Donduktan sonra karton kutudan çıkarılır. Nemli sünger ile yüzeye sıyan alçılar temizlenir.	1. İmkân dahilinde ve “Müzeler Haftası” (18 – 24 Mayıs) kapsamında, yakın çevrede bulunan bir müze, ören yeri, tarihî eser veya anıt ziyaret edilmelidir. 2. Müze veya ören yerine ziyaret gerçekleştirilemezse, sınıf içerisinde müzeyi tanıtıcı görsel doküman ve materyaller incelenmelidir. 3. Restorasyon: Bir sanat yapıtını ya da insanlık tarihine tanıklık eden herhangi bir nesneyi korumak ve gerektiğinde olabildiğince ilk hâline getirmek amacıyla, bu yapıtı / nesneyi sağlamlaştırmaya ve yıpranma sürecini durdurmaya yönelik işlemlerin tümü. Konservasyon: Arkeolojide bir eseri olduğu gibi muhafaza etme yöntemi.

□: Sınıf-okul içi etkinlik □: Okul dışı etkinlik [!]: Uyan □: Ders içi ilişkilendirme □: Diğer derslerle ilişkilendirme □: Ölçme ve Değerlendirme □: Ara disiplinlerle ilişkilendirme

KAYNAKÇA

- ABACI, O., (1996), “Müze Eğitimi”, Yayınlanmamış Sanatta Yeterlilik Tezi, **Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, İstanbul.
- ABACI, O., (2005), “Çocuğun Sanatsal Gelişimi”, **İlköğretim Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri**, Ed: Vedat Özsoy, Varan Matbaacılık, Ankara.
- ADIGÜZEL, Ömer ve Faruk, ÖZTÜRK, (1999), “Türk Eğitim Düşüncesinde Okul Müzesinden Müze Pedagojisine Değişim”, **Eğitim Bilim/Education and Science**, 14. (114), ss.73-81.
- AİCHINGER, H., (1997), **Çocuk Kitapları Resimlemesi Üzerine Düşünceler**, Ankara.
- AKYOL, Ç., (2006), “Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme”, <http://egitim.cu.edu.tr/wp.asp?3>, (27.02.2010).
- ALAKUS, A. O., (2005), “Çok Alanlı Sanat Eğitimi”, **İlköğretim Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri**, Ed: Vedat Özsoy, Varan Matbaacılık, Ankara.
- ALAKUS, A. O., (2005), “Sanat Eğitimi Kuramsal Temelleri”, **İlköğretim Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri**, Ed: Vedat Özsoy, Varan Matbaacılık, Ankara.
- ARIKAN, E. N. Y., (2005), “İlköğretim Okullarında Görev Yapan Branş Öğretmenlerinin Sanat Eğitimine Bakış Açıları”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Konya.
- ARTUT, K., (2001), **Sanat Eğitimi Yöntemleri ve Kuramları**, Anı Yayınları, Ankara.
-, (2004), **Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri**, Anı Yayıncılık, Ankara.
- ATAGÖK, T., (1990), “Çağdaş Müzeciliğin Anlamı”, **Lami Sanat Dergisi**, Cihan Matbaacılık, İstanbul.
-, (1999), **Yeniden Müzeciliği Düşünmek**, Yıldız Teknik Üniversitesi Basım-Yayın Merkezi, İstanbul.
-, (1978), “Yaşayan Müze ve Eğitim”, **Sanat Dünyamız Dergisi**, 71, 24.

- ATMACA, A. E., (2006), “İlköğretim Ders Kitaplarında Görsel Tasarım ve Resimleme”, **Milli Eğitim Dergisi**, Sayı: 171, Ankara.
- AYKUT, A., (2006), “Günümüzde Görsel Sanatlar Eğitiminde Kullanılan Yöntemler”, **Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 21, ss.33- 34, Ankara.
- BARUTÇUGİL, İ., (2002), **Eğitim Becerilerinin Geliştirilmesi, Eğitimcinin Eğitimi**, Kariyer Yayıncılık, İstanbul.
- BAŞAK, A., (2002), “Materyal Kullanımının İlköğretim Okulu Öğrenci Başarısına Etkisi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **M. Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü**, İstanbul.
- BECER, E., (1996), “Bir Kitabın Grafik Tasarımı”, **Türkiye ve Almanya İlköğretim Ders Kitapları Sempozyumu**, H.Ü Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Bölümü, Ankara.
- BUYURGAN, S. ve L. MERCİN, (2005), **Görsel Sanatlar Eğitiminde Müze Eğitimi ve Uygulamaları**, Editör: Vedat Özso), Varan Yayıncılık, Ankara.
- BUYURGAN, S. ve U. BUYURGAN, (2001), **Sanat Eğitimi ve Öğretimi**, Dersal Yayıncılık, Ankara.
- DEMİREL, Ö., (2000), **Planlamadan Değerlendirmeye Öğretme Sanatı**, 2. Baskı, Pagem A Yayıncılık, Ankara.
- DOYRAN, E. Y., (1997), ‘İlköğretim Birinci Sınıf Ders Kitapları İllüstrasyonlarının, Çocuğun Eğitimine Katkısı’, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Bolu.
- DURMUŞ, V., (1973), **Derslerde Başarı Yolları**, Ülkü Yayıncılık, Konya.
- ERBİL, H., (1990), **Sanat Felsefesi Tartışmaları**, Ekin Yayınları, Ankara.
- ERDEM, M. ve Y. AKMAN, (1996), **Eğitim Psikolojisi**, 3. Baskı, Arkadaş Yayınevi, Ankara.
- ERKMEN, N., (1996), “Çocuk Kitabı Resimleri”, **Art Dekor**, Sayı: 37, Nisan, Ankara.
- GENÇAYDIN, Z., (1990), **Sanat Eğitiminin Düşünsel Temelleri**, Ortaöğretim Kurumlarında Resim-İş Öğretimi ve Sorunları, Şafak Matbaacılık, Ankara.

-, **Sanat Eğitimi**, Ed: Süleyman Eripek, Etam as. Ofset.
- GEZER, Ö., (2006), “İlköğretim 2. Kademedeki Sanat Eğitiminde Sınıf Yönetimine İlişkin Bir Durum Çalışması”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Konya.
- GÖKAYDIN, N., (1985), “Sanatla Eğitim”, **1. Plastik Sanatlar Sempozyumu**, 25- 27 Nisan, Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü, Ankara.
-, (1996), “Temel Eğitimin Önemli Bir Parçasını Oluşturan Çocuk Yayınları’nın Yaşamsal Önemi”, **Türkiye ve Almanya İlköğretim Ders Kitapları Sempozyumu**, H.Ü Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Bölümü, Ankara.
-, (1998), **Eğitimde Tasarım ve Görsel Algı**, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul.
- GÖRGÜLÜGİL, N., (2001), “İlköğretim Kurumlarında Sanat Eğitimi ve İletişimin Önemi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Konya.
- GÜNGÖRDÜ, E., (2003), “**Öğretimde Görsellik Ve Görsel Araçlarda Bulunması Gereken Özellikler**”, <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/157/gungordu.htm>, (14.04.2010).
- İÇMELİ, M., (1996), “Türkiye’de İlköğretim Ders Kitaplarında Fiziksel Yapı, Tasarım ve İllüstrasyon Sorunları” **Türkiye ve Almanya İlköğretim Ders Kitapları Sempozyumu**, H.Ü Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Bölümü, Ankara.
- İPŞİROĞLU, N. (1998), **Sanattan Güncel Yaşama**, Pan Yayıncılık, Ankara.
- İŞİNGÖR, M., (1989), “Kurumsal Temel Sanat Eğitimi İle Uygulamadaki Temel Sanat Eğitimi Arasında Boşluk”, **Güzel Sanatlar Fakültelerinde Temel Sanat Eğitimi Semineri**, 2 Kasım, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları 10, Ankara.
- KANGEL, R., (1994), “7 – 12 Yaş Çocukları İçin İllüstrasyon”, Yüksek Lisans Tezi, **Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Samsun.

- KAVURGAN, T. (2002), “Nitelikli Sanat Eğitimcisi Yetiştirmede Sanat Eğitiminin Önemi”, **Sanat Eğitimi Sempozyumu**, Ankara.
- KEHNEMUYİ, Z., (1995), **Çocuğun Görsel Sanat Eğitimi**, 1. Baskı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- KILIÇ, A., (2003), “İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarında Resimleme- İçerik İlişkisi Üzerine Bir İnceleme, İlköğretim İkinci Sınıf İçin Türkçe Ders Kitabı’nın Tasarım ve Resimlemesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Ankara.
- KIRIŞOĞLU, O. (t.y.), “Sanatsal Zekâ ve Sanat Eğitimi”, **Sanat Yazıları 4**, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları, Ankara.
-, (t.y.), “Gençlerin Sanat Eğitimi”, **Sanat Yazıları 2**, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları 7. Özgün Matbaacılık, Ankara.
- KUBAN, Doğan, (1998), **100 Soruda Türkiye Sanat Tarihi**, İstanbul.
- LANGER, S., (1971), **The Culturel Important of the Arts** , Chicago.
- LOWENFELD, Viktor, (1969), **Your Child and His Art**, The Macmillan Company, USA.
- MERCİN, L., (2002), “Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinde Müzelerin Sanat Eğitimi Amaçlı Kullanılmasına İlişkin Yönetici ve Öğretmenlerin Görüşlerinin Değerlendirilmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü G.S.E. Anabilim Dalı**, Ankara.
-, (2006), “Resim Dersini Müze Kaynaklı Oluşturmacı Öğrenme Yaklaşımı Etkinliklerine Göre Uygulamanın Erişiyi, Kalıcılığa ve Tutuma Etkisi”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, **Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü G.S.E. Bölümü Resim İş Öğretmenliği Bilim Dalı**, Ankara.
- ONUR, B., (1999), **Anadolu Medeniyetleri Müzesi Konferansları**, Ankara.
- ÖZDEN, Y., (1993), **Öğrenme ve Öğretme**, Pagem A Yayıncılık, Özkale, Ankara.
- ÖZKAN, E., (2006), **Öğrenmeyi Öğret Bana**, 3. Baskı, Bahçıvanlar Basım, Konya.
- ÖZSOY, O., (2003), **Etkin Öğrenci, Etkin Öğretmen, Etkin Eğitim**, Hayat Yayıncılık, Ankara.

- ÖZSOY, V., (2002), “Resim-İş (Sanat) Öğretmeni Eğitimine Yönelik Lisansüstü Programlarda Müze Eğitiminin Yeri ve Önemi”, **Gazi Üniversitesi I.Sanat Eğitimi Sempozyumu**, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Matbaası, Ankara.
-, (2003), “İlk ve Ortaöğretim Sanat (Resim) Eğitiminde Müzelerden ve Sanat Eserlerinden Yararlanma”, **Milli Eğitim Dergisi**, Bahar Dönemi, M.E.B. Yayınları, Ankara.
-, (2003), **Görsel Sanatlar Eğitimi; Resim -İş Eğitimi, Tarihsel ve Düşünsel Temelleri**, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara.
-, (2003), **Resim (Sanat) Eğitiminde Özel Öğretim Yöntemleri**, Ankara.
-, (2003), **Resim-İş Eğitiminin Tarihsel ve Düşünsel Temelleri (Görsel Sanatlar Eğitimi)**, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara.
- SAN, İnci, (1977), **Sanatsal Yaratma ve Çocukta Yaratıcılık**, Ankara.
-, (1983), **Sanat Eğitimi Kuramları**, Tan Kitap Yayıncılık, Ankara
-, (1985), **Sanat ve Eğitim**, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara.
-, (1994), **Sanat Eğitiminin Geleceği**, Alman Kültür İşleri Kurulu Yayınları, Ankara.
-, (1998), “Müze Eğitilimi Nasıl Gelişti?”, **Milliyet Sanat Dergisi**, 15 Kasım, Sayı: 444: 21.
-, (1999), “Sanatla Eğitim Üzerine Yeni Düşünceler”, **I. Ulusal Sanat Eğitimi ve Sorunları Sempozyumu Bildirileri**, Çanakkale.
-, (2003), **Sanat Eğitimi Kuramları**, Ütopya Yayıncılık, Ankara.
-, (2004), **Sanat ve Eğitim**, Ütopya Yayınevi, Ankara.
- SÖZEN, M. ve U. TANYELİ, (1996), **Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü**, 5. Basım, Remzi Kitapevi, İstanbul.

- SÜZEN, H. N., (2005), “İlköğretim Okullarında Görevli Yöneticilerin ve Resim-İş Öğretmenlerinin Müze ve Sanat Galerilerini Görsel Sanatlar (Resim-İş) Eğitimi Amaçlı Kullanılmasına İlişkin Görüşleri”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Ankara.
- TEPECİK, Adnan, (1994), **Grafik Tasarlama İlkelerine Dayalı Tasarım Yöntem ve Teknikleri**, Ankara.
-, (2002), **Grafik Sanatlar**, Ankara.
-, (2003), “Sanat Eğitimi ve Görsel Çevre”, **7. Ulusal Sanat Sempozyumu “Sanat ve Çevre” Bildiriler Kitabı**, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları: 21, Ankara.
- ULUSOY, M. D., (2005), **Sanatın Sosyal Sınırları**, Ütopya Yayınevi, Ankara.
- ÜNVER, Erdem, (2002), **Sanat Eğitimi**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- YAVUZER, H. (1992), **Resimleriyle Çocuk**, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- YILMAZ, M., (2007), **Görsel Sanatlar Eğitiminde Uygulamalar**, 2. Baskı, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara.
- YOLCU, Enver, (2004), **Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
-, (2007), “Görsel Sanatlar Dersi”, **(1- 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu**, Devlet Kitapları Müdürlüğü. Ankara.

DİZİN

A

Araştırma, 4

Ç

Çocuk, 9, 14, 15, 16, 18, 25, 38, 39, 40,
44, 69, 90, 92, 96

D

Ders, viii, 36, 45, 54, 85, 86, 87, 88, 89,
91, 92, 93

E

Eğitim, 5, v, viii, 19, 27, 29, 47, 50, 65,
88, 90, 91, 92, 94, 95, 96

G

Görsel sanatlar, 18, 19, 20, 21, 47, 74

İ

İlköğretim, v, 1, 4, 38, 39, 41, 46, 68,
70, 72, 73, 74, 75, 76, 79, 90, 91, 92,
93, 95

İllüstrasyon, 3, 4, v, viii, 4, 31, 33, 34,
35, 40, 45, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63,
64, 65, 66, 67, 68, 70, 71, 93

K

Koruma, vii, 27, 28, 61

M

Materyal, viii, 48, 49, 76, 90, 91

Müze, 3, 4, v, 3, 4, 20, 23, 26, 29, 57,
68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 78,
79, 80, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91,
94, 95

Müze eğitimi, v, 3, 23, 29, 68, 69, 71,
72, 74, 75, 84

O

Okul, 82, 85, 86, 87, 88, 89, 90

S

Sanat, vii, 3, 4, 7, 8, 9, 11, 12, 18, 19,
20, 23, 24, 31, 38, 40, 48, 51, 52, 53,
54, 77, 88, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96

Sanat eğitimi, 3, 7, 8, 9, 11, 12, 18, 19,
24, 38, 48, 51

Sergileme, viii, 27, 29, 65

T

Toplama, vii, 27, 57

Y

Yaratıcılık, 95